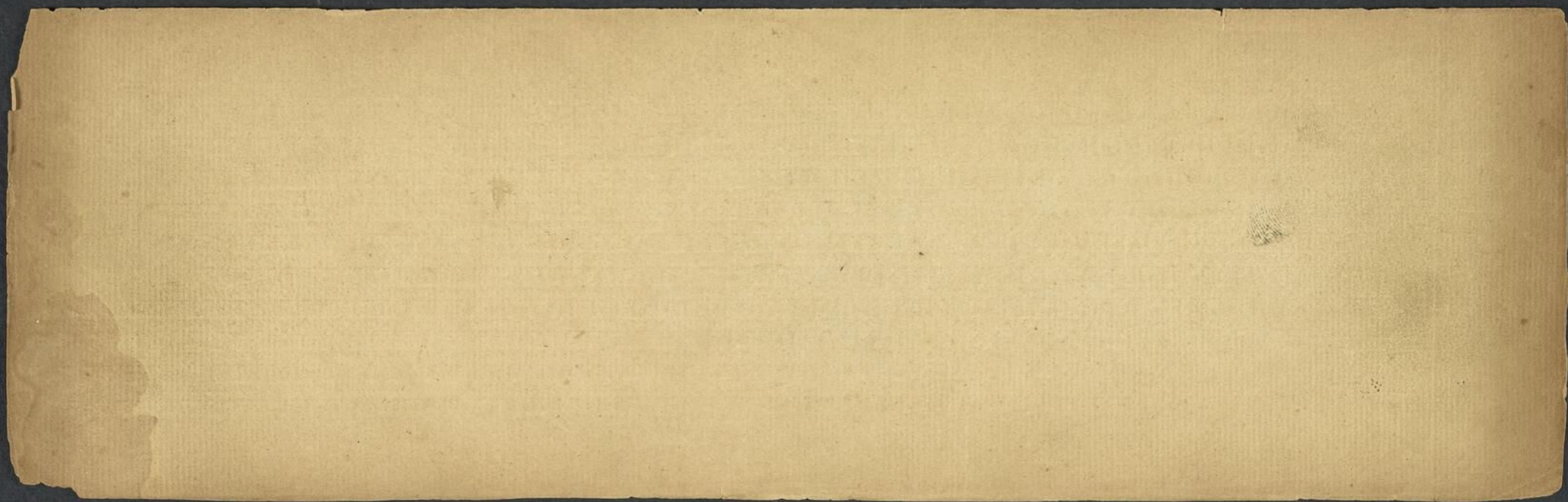

कर १ महा ॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री महागणपते ये नमः ॥ श्री महालक्ष्मणे नमः ॥ वंदे कर्मादिवदनं सकलार्थं रं दं दानं सकलविघ्नविनाशदं
 ९ यन्मयैवे विधिहरी श्वरचंद्रसुर्यादेवालभं तिसकले स्मितवृंदराशिं ॥ १॥ शारदां सकलां कृपतिदां सुंदरीं सकलकल्मषहंत्रीं ॥ सन्न
 मे सकलमंगलदात्रीं मे मेवाहनदृढीकृतामनां ॥ २॥ देते यचंद्रसुरवृंदकिरीटकोटिज्योतिरुटानिकरकल्पितरत्नदीपं ॥ देवित्व
 दीयचरणशरणं जनानां सेवामहे सकलमंगलवर्धनाय ॥ ३॥ भूमि संस्थितमपीहेनेव भूयं दिवोच्चैस्त्रिदिवतोप्यधरस्तां ॥ तस्या
 पाञ्जगदयोद्यहारणादविमुक्तं करवीरकंपुरं ॥ ४॥ सेवतुरेभुविजनाः करवीरदिव्यधेनुप्रभूकथनामृतमृत्युदारं ॥ यद्वै भवाद्भिग
 दनाशकरं पवित्रं पापापहंसकलमंगलवृद्धिदंतम् ॥ ५॥ तं वेदशास्त्रपरिनिष्ठितशुद्धबुद्धिचमौबरं सुरमुनींद्रतंकवींद्रं ॥ कृच्छ्रत्वं
 कनकपिंगजटाकलापं व्यासं नमामि शिरसा तिलकं मुनीनां ॥ ६॥ अष्टादशपुराणानां कर्ता सत्यवतीसुतः ॥ कलिं समागतं वीक्ष्य ज
 नं दृष्ट्वा जटं मुनिः ॥ ७॥ कृत्वा वेदं चतुर्भांगं चतुर्भिः समपाठयत् ॥ प्रत्येकमपि शाखां वै विधिवत्समपाठयत् ॥ इति हासपुराणां वै पंचमं वै
 दमेव च ॥ जितेन्द्रियाय भांताय दानाय सत्यवादिने ॥ सुताय कथयामास सर्वपापप्रणाशनं ॥ व्यास उवाच ॥ निमेषेनैमिषारण्येना
 नाद्रुमविभूषिते ॥ नानादेववराकीर्णं नानातीर्थनिषेविते ॥ ११॥ यक्षगंधर्वकिन्नरविद्याधरविभूषिते ॥ नानादेववराकीर्णं यजंतः

९

श्रुत्या न्वितः ॥ नरनारायणस्याग्रे तस्मिन् नवरे सदा ॥ निवसंति मुनिश्रेष्ठाः परध्यानपरायणाः ॥ १३॥ कश्यपोगालवोगार्ग्ये गो
 तमश्चांगिरास्तथा ॥ याज्ञवल्क्यो वसिष्ठश्च भृगुः कुत्सः स्तथैव च ॥ १४॥ विश्वामित्रस्तथा त्रिश्रुधनंजयविभावस्तु ॥ मांडव्यश्चाथर्द्रवा
 साजमदग्निसंथैव च ॥ १५॥ आपस्तंबोथजाबालिः कपिलश्च वनस्तथा ॥ सुद्रुलश्च कपिश्रैव जलंधो वीतिहोत्रकः ॥ नामदेवो गृत्स
 मदोत्पलमर्षण एव च ॥ पावमान्यः प्रगाथाश्च शंखश्च सोभसिः स्तथा ॥ अष्टाशी तिसहस्रेस्तु समेताः सर्व एव हि ॥ इत्येते स यतात्मा
 नो मुनयः शो नकादयः ॥ बदरीवनसंस्थानाः स्तुतं पप्रक्षुरादृताः ॥ १९॥ कृष्य उचुः ॥ स्तुतं जीवचिरं साधो यद्भवान्श्रवणा मृतं ॥
 कथने सर्वं शास्त्राणां प्रकरोषि बहु श्रुता ॥ २०॥ श्रुत्वा पिसर्वतीर्थानां भुवनत्रयवासिनो ॥ नानास्थानप्रसिद्धानी महात्म्यं नमं
 स्थिरं ॥ महात्म्यश्रवणात्तेषां संशयो बहु जायते ॥ २१॥ न हस्तव्यमिदं वेतिसंशयाद्भ्रमेते मतिः ॥ अपुनेह महाभाग तादृशं ब्रूहि नः प्र
 भो ॥ क्षेत्रं तीर्थवराकीर्णमिहा सुत्रफलप्रदं ॥ २२॥ पुष्कराद्या नितीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा ॥ प्रयागं च गंगावापि नैमिषारण्यमेव
 च ॥ २३॥ विरजं सेतुबंधं च रुद्रवेणीचंगोसती ॥ द्वारकागोकुलं चापि श्रीशैलं पांडुरंगकं ॥ २४॥ वाराणसी महापुण्या चंद्रभागा सरस्त
 या ॥ इत्यादि सर्वतीर्थानि क्षेत्रे यस्मिन् सति हि ॥ २५॥ तादृशं तीर्थमेकं हि ब्रूहि संशयनाशनं ॥ यद्वा स्यात्सुखिनः स्याम सर्वतीर्थनिवासिनः ॥

कर० माहा० मनोवैनिश्चलं कृत्वा सर्वतीर्थ फलाकुलं ॥ मृत उवाच ॥ अहो मे भाग्यमतुलं वेदशास्त्रविदामहं ॥ २६ ॥ भवतां प्रश्नतीर्थे मृतो हं सर्वकर्मसु ।
 २ वाराणस्य धिकं क्षेत्रं करवीर पुरं महत् ॥ २७ ॥ नत्वा व्यासभ्य मुनये वदितुं तत्स्थानकं ॥ यन्नित्यं त्रिजगत्प्रवित्र विलसत्सतीर्थं वृंदाततं श्री
 मच्छक्तिधरस्य हिविभो विष्णोर्निवासालयं ॥ यद्देहं द्रुमुनीन्द्रं दनिकरेः संसेवितं सर्वदा तस्मिन् क्षेत्रं करवीरकं पुरवरं पायादपायाच्चिरं ॥ यत्रा
 स्ति दिव्यलक्ष्मीविवधगुणवती बिभ्रती पानपात्रं सेव्यं ज्ञानसुधा युतं गदहरं मातुलिंगं करन्ये ॥ भक्तान्सर्वदती वरे शिशुवराः संसारत
 ताश्चिरं पानं कुर्वतु वेदकदुयदि हि भवेत्तर्हि दास्य फलं वः ॥ यत्रास्ति सर्वमाता त्रिभुवनभयहरा व्यातरेव दादिभूषापापं संप्रहिणोति भुवि नृ
 णां संदर्शनात्सापिनां ॥ यत्राधिष्ठातृपिंडा न हि भवति तथा कालभर्तुश्च पीडा तस्मै व्यंकरवीरकं पुरवरं क्षेत्रं महान्मातृकं ॥ यस्य चाशद्वितया
 एकाधिकमहाकल्पप्रभूतं चिरं सेव्यं नाम विभूषितं सुखकरं शक्त्या युतं लाघया ॥ तावद्भिर्मुख्यलिङ्गे प्रतिवमधियुने भूषितं तत्प्रवित्रं तस्मै
 व्यंकरवीरमक्षयफलं कोल्हापुरं सर्वदा ॥ विघ्नान् कुर्वति सर्वे प्रथितसुरवराश्चैर्ह्यया दत्तमाना गच्छन्त्येव विमूढाः सपरपरतोदप्युच्चमनास्ति
 ताये ॥ एवं संचिंत्य नूतं विविधमृगतृष्णाभया बलान् अन्यत्रोत्सृज्य नित्यं प्रमुदिते हृदया वृक्षरूपावसंति ॥ यत्र स्थो वेनरपशुमृगायां तिलो
 कं विकुण्ठं भोगाभुक्त्वा सपदि परिचिता नैहिकामुष्मिकादीच्छ ॥ तद्देक्षेत्रं प्रभजतजनाः सर्वतृष्णास्य दयन्त्या ज्यं भुवि मुक्तिदं लवलवार्धं

वापि कोल्हापुरं ॥ पुत्रो वै पुत्रभावं नखलु समायां त्यदत्वा न पिंडं सेयं रुद्रपद्मभूतविभवारो द्वीगया विश्रुता ॥ जंबूद्वीपशिरोविभूषणक
 रीकोल्हापुराख्यापुरी संसेवात्रयवाधिकानरवरे वीरणासीदक्षिणा ॥ आशास्वष्टसु सर्वरक्षकतया तिष्ठति दिव्यानि वै लिङ्गा न्यष्टमहोज्ज्वला
 नि मुनिभिः संसेवितानि क्रमात् ॥ तस्मिन् क्षेत्रं मृतमुक्तिदं स्थितजना नंदं प्रदं सर्वदा सेव्यं गेयमभीक्ष्णशः प्रतिदिनं कोल्हापुरं पूर्वरं ॥ यस्मिन् क्षेत्रे
 विलसति चतुर्द्वारतो नतशायी लक्ष्मीकांतस्वपिति हि जले सर्वरक्षान् चक्षः ॥ तद्देक्षेत्रं प्रभजतसदा सर्वतीर्थादिभूतसेव्यं रुद्रं द्रुमं प्रमुख
 सुखकरं सर्वतीर्थस्य दयत् ॥ क्षेत्रे स्मिन्प्रथिता विभाति नगरी द्वारावती गोमती जीवंत्या सहसंगता जनितरां ब्रह्मादिभिः सेव्यते ॥ तत्को
 ल्हापुरमत्रैव त्रिभुवने क्षेत्रं महच्छोभते किं वर्यं निवसंतियेत्र सुचिरं तेषां मनंतं फलं ॥ रामेश्वरो निवसते किल सेतुबंधे यद्दर्शनं महदधोघ
 हरं हियत्र ॥ किं तादृशेषु विभवत्प्रथितं पुराणं क्षेत्रं विना करवीरपुरं हि नान्यत् ॥ मल्लिकार्जुनशिरोपियत्रैव शैलशृंगमधिरुह्य विभाति ॥
 तस्मिन् क्षेत्रं प्रभजतां करवीरं सुंदरं सकतीर्थं निकोयैः ॥ विराजते यत्र तथा प्रयागं महावयाकांतमुनीन्द्रं द्रुमं ॥ तत्तीर्थवर्यं करवीरं संज्ञं सर्वणीयं प
 रमं पवित्रं ॥ विष्णोर्भयात्चापि विराजते विशालतीर्थं स्थितहाटके शं ॥ कोल्हापुरं तीर्थमतीव पुण्यं जगत्रये न स मंनसा न्यत् ॥ बादरं व
 वनमपीह राजते क्षेत्रं पश्चिमविभागतो महत् ॥ योजनत्रयसमंतरेण तत्करवीरं महदधोघनाशनं ॥ विरजं विरजं हि भासते यत्र मुद्गलमु

करवीमा० नीश्वर युक्तं ॥ करवीरं सकलार्थितलदं संसेव्यं स्वहिते प्रभिश्विरं ॥ गोकुलं सकल गोपकदेवैः संयुतं सकल मंगलदातृ ॥ शोभते करवीरपुरे
 स्मिन्तल्यजेत्तदतोप्यधिपुण्यं ॥ यत्रास्ते पांडुरंगो विधृत कटिकरः क्षेत्रेने कृत्यभागे द्वारे वैभौ उरीके प्रमुदित हृदये संवेद्ये वास्य पित्रोः ॥ ह्यत्रिं
 शद्युगसंभवे पुरवरे नंदापुराख्ये पुरे तस्मिन् क्षेत्रे भजता मभीष्टफलदं कोल्हापुरं वैछवी ॥ यस्मिन् क्षेत्रे विलसति महाभैरवो रंकनाथो देव्या यो
 विहितो विदुष्ट दर्शन रक्षणे सज्जनानां ॥ सेव्यं तत् करवीरकं पुरवरं वंद्यं सदा सर्वदा स्थाहणा मभयप्रदं शुचिकरं पापापहं सेवनात् ॥ उच्चला
 वास्थिता यत्र द्वारे पूर्व महाशुभे ॥ कात्यायनी महादेवी दक्षिणा द्वार रक्षिणी ॥ पश्चिम द्वार पालस्तु श्रीसिद्धबटुकेश्वरः ॥ क्षेत्रे चोत्तरदिग्द्वारे
 स्थितो रत्ने श्वरो महान् ॥ क्षेत्रस्य पूर्वदिग्भागे शुं वलीयत्र तिष्ठति ॥ देव्या दत्त वरो दकील्लो कयात्रा फलप्रदा ॥ दर्शनं येन कुर्वन्ति तेषां पुण्याप
 हारिणी ॥ वार्षिकादर्शनाद्यैस्त्वायिनां दीयते फलं ॥ पक्षत्रयनिवास्यत्र पुनात्या सप्तमुकुलं ॥ महाकल्पकृतं पापं संप्राप्य करवीरकं ॥ क्षणाद्विली
 यते नित्यं किंचिन्नस्तानदानतः ॥ वीरो महार्गलो यत्र देवदर्पापहारकः ॥ श्रीरंकभैरवश्चैवे देवदानवयोः क्रमात् ॥ देव्या संस्थापितो नित्यं दंडपाणी
 उभावमू ॥ देव्या लब्धवरो तोहि पूजनात्सर्वकामदो ॥ संतिष्ठतो मुनिश्चैष्टाः केनेदं वर्ण्यते पुरं ॥ एवं तीर्थवरा कीर्णं सर्वदेवनिषेवितं ॥ सर्वाभीष्टप्रदं ती
 र्थं त्रिषु लोकेषु न क्वचित् ॥ इति पात्रे महापुराणे करवीरकांडे करवीर महात्म्ये नारदमाकंडेय महा मुनि संवादे प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ सूत उवाच ॥

॥ इममेव पुरा प्रश्नं माकंडेयो महा मुनिः ॥ नारदं परिप्रच्छ सर्वज्ञं हि घृणानिधिं ॥ अधीत्य वेदान्ति विधिवदर्थं विज्ञायत ततः ॥ पठित्वा धर्मशास्त्राणि
 पुराणान्यधिगम्य च ॥ अंगान्यभ्यस्य तर्कोश्च परिलोक्य समंततः ॥ मीमांसाद्वयमालोक्य धनुर्वेदं विगात्सु च ॥ आयुर्वेदं विचार्य शिवाद्यैवे देवैरुत श्र
 मः ॥ अर्थशास्त्राण्यनेकानि प्राप्याश्च गजनेष्टितं ॥ ४ ॥ कलासु च कृताभ्यासो मंत्रशास्त्रविचक्षणः ॥ भाषाश्च नानादिशानां लिपी जीता विदेशजाः ॥ ५ ॥
 अर्थानुपाजर्धमेण भुक्त्वा भोगान्यदृष्ट्वा ॥ यौवनं सत्वरं ज्ञात्वा जरां दृष्ट्वा श्रितं श्रुतां ॥ ६ ॥ चिंतामवाप महतीं माकंडेयो महा मुनिः ॥ पठतो मे गतः काल
 स्तथैवाजयतो धनं ७ मराधितो महेशानः कर्मनिर्मुक्तनक्षमः ॥ प्राप्तो हं भानुषं देहं नाना योनी विगात्सु च ॥ ८ ॥ स्वर्गोपवर्गयो द्वारं तिरश्चां पुनरस्य च ॥
 कालाहीना ग्रस्यमानं जनं वीक्ष्य शुचान्वितः ॥ अजरा मरमात्मानं तपसा कर्तुं मुद्यतः ॥ तपोभूमि मन्त्रज्ञाणः श्रितं यामास तां मुनिः ॥ किं तस्मिन् क्षेत्रे भवेत्त
 यत्रोप्यसु महत्तपः ॥ सहस्रधा प्रपद्येत यत्रायु दीर्घमाप्नुयां ॥ इति चिंतानुरेन स्मिन्नारदः पर्यटन्मही ॥ नारदं परिप्रच्छ माकंडेयो महा मुनिः ॥ १२ ॥ माकंडे
 डेय उवाच ॥ त्रिषु लोकेषु विख्यातं तीर्थं क्षेत्रं च देवतां ॥ यत्रैतद्विद्यते ब्रह्मन्तीर्थं ब्रूहि मे मुने ॥ १३ ॥ अवाव्यपि च तीर्थानि प्रयागादीनि यत्रैव ॥ निवसंति स
 मस्तानि क्षेत्रं तद्ब्रूहि नारद ॥ १४ ॥ इतं दत्तं तथान्तं यत्रानंत्याय कल्पते ॥ वाञ्छितं लभते मर्त्यो ब्रूहि तद्विस्तरा नमः ॥ सूत उवाच ॥ इति तत्पुत्रसं हृष्टो नारदो मु
 निस नमः ॥ क्षणं चित्य महायोगी प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥ १५ ॥ नारद उवाच ॥ विष्णुनाभिहितं क्षेत्रं मत्सिचा पृच्छते मुने ॥ तेन यत्कथितं मत्स्यं ब्राह्मणा पृच्छते पुरा ॥ १७ ॥

करवी० मा० तदहं संप्रवक्ष्यामि करवीरं महापुरं ॥ नाना तीर्थ समा युक्तं नाना मुनिगणान्वितं ॥ सिद्ध चारण गंधर्व यक्ष किं नर सेवितं ॥ पीठ माद्यं महा लक्ष्म्याः सर्वा
 ४ भीष्ट प्रदं नृणां १९ करवीरे जल शंभुः पाषाणस्तु जगद्देवः ॥ सिकता मुनयः सर्वे तरवः सर्व देवताः ॥ तिस्रः कोट्यर्ध कोट्यस्तु तीर्थानि भुवनत्रये ॥ निरु
 तिसंगमं यांति राहु यस्ते दिवाकरे ॥ २९ ॥ राहु यस्तु शतं चैव निरुत्यां यत्फलं लभेत् ॥ तत्फलं हि मुनि श्रेष्ठ करवीरे दिने दिने ॥ शसशान स्वस्व रक्षेत्रं पुरं पीठं
 तथैव च ॥ पंचैतानि नलभ्यते करवीर पुरं विना २३ आद्यं तु वेष्णवंक्षेत्रं शक्त्या गम समन्वितं ॥ भुक्ति मुक्ति प्रदानारं वाराणस्यां यवाधिकं ॥ मार्कंडेय उवा
 च ॥ यवाधिकं पुरस्यास्य कथं जानं महा मुने ॥ ब्रूहि तत्फलं पूर्वं विष्णु नानिर्मितं मुने ॥ सर्व जीव निकायानां संसारार्णव तारकं २६ उस्वरं पुण्य पापाभं
 दक्षिणे नरतः क्रमात् ॥ काशिका चोत्तरे भागे करवीरं तु दक्षिणे ॥ शिव रूपेण तत्रास्ति शक्ति रूपेण चात्र हि ॥ तस्मात्पुरद्वयं चेद्वेष्टे च प्रथितं भुवि २८ क
 दाचिद्विशक्त्योस्तु विवादः समजायत ॥ मक्षेत्रं वमहत्त्वं तु क्षेत्रं वामहत्त्वं ॥ एवं विवादोस्तत्र शिव शक्त्योरुपागतः ॥ विष्णुः संबोधयामास तु लोभ
 ताकरं स्वयं ॥ ३० ॥ पुरद्वयं सगारोप्य करवीरं च काशिका ॥ उच्चैः करप्रणयाथ प्रोवाच जगतां पतिः ॥ अधः किं दृश्यते क्षेत्रं दक्षिणं वातश्च नरी ॥ शिवः प्रोवा
 च भगवान् मक्षेत्रं चोत्तरे नो महत् ॥ शक्तिः प्रहस्य तत्राहमतस्त्रैत्रं भुवि दृश्यते ॥ नाना तीर्थ समुद्र तगौरवेणापित नमहत् ॥ शिवः श्यामं सुरवं कृत्वा तूष्णीं
 स्तेषु चार्पितः ॥ तुलां संत्यज्य वे विष्णुः शिव शक्त्याः फल प्रदः ॥ ब्रह्मादिदेव तुष्टायां सभायां सुप्रविश्य सः ॥ उभयोर्जनयन् हर्षं प्रोवाच जगतां पतिः ॥ विष्णु

वाच ॥ शिव शक्त्योः समेक्षेत्रे मया त्रनिर्मिते पुरा ॥ तथा पि जातं शक्तिर्वैयवमात्रं ततोधिकं ॥ इति विष्णु वचः श्रुत्वा ब्रह्मेन्द्र प्रमुखाः सुराः ॥ प्रोवाच कोल्हा
 पुरं क्षेत्रं वाराणस्यां यवाधिकं ॥ ततः शिवश्च शक्तिश्च जग्मतुः स्वस्वमाश्रमं ॥ शिवस्य किंचिद्दिमनाः शक्तिस्त्वाद्यातथाभवत् ॥ तत आरभ्य तत्क्षेत्रं का
 श्या बद्धं चिन्नाधिकं ॥ प्रथितं सर्वलोकेषु वाराणस्यां यवाधिकं ॥ दृष्ट्वेवं क्षेत्रं महात्म्यं विचार्य च पुनः पुनः ॥ स गणो विश्वनाथोऽपि यत्र चागत्य संस्थितः
 ॥ शिव संस्थिति माकर्ण्य काशिका पूर्वरी पुरा ॥ तीर्थरूपा वसत्यत्र मणिकर्ण्य युता स्वयं ॥ भागीरथी रूपा गंगा करवीरे महापुरे ॥ पंचकोशांतरं चैवा
 तीर्थेषु सर्वदेव हि ॥ संतिष्ठति महादेवी प्रकटा जायते क्वचित् ॥ दर्शनं स्पर्शनं स्नानं पुनातीह जगत्रयं ॥ श्रीविश्वेशो गतं दृष्ट्वा स्वतीर्थं सहितं मुने ॥ प्रया
 ग तीर्थं राजोपि बिंदुमाधव संज्ञितः ॥ आगत्य संस्थितो यत्र क्षेत्रं वायव्य भागतः ॥ काशिका मागतां वीक्ष्य प्रयागं चापि वै मुने ॥ समागतानि तीर्थानि
 लोकत्रय गतान्यपि ॥ महाकाली स्वरूपेण वसत्यत्र महेश्वरः ॥ महासरस्वती रूपेण ब्रह्माप्यत्र सुसंस्थितः ॥ साक्षात्क्ष्मी स्वरूपेण विष्णुस्तत्रैव संस्थि
 तः ॥ चयस्त्रिंशत्कोटि देवाः सर्वे यत्र समंततः ॥ आगत्य संस्थिता नित्यं करवीरपुरे वरे ॥ द्वारका वापि चागत्य यत्र तिष्ठति पूर्वतः ॥ जीवंत्या संगता यत्र गो
 मती पापहारिणी ॥ चतुर्णामपि वर्णानां यत्र द्वा राणि सर्वतः ॥ अतो द्वारवती प्रोक्ता विद्वद्भिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ अस्तीत्यपि च जन्तूनां यत्र च कां कितान्य
 हो ॥ अद्यापि यत्र दृश्यंते संगमे पतितानि च ॥ नद्यो जीवंति गोमत्यो संगमस्त्वा मृदेव हि ॥ तारयेत्स कलाजं तूष्णं तमात्राललाटके ॥ तिलं तिले वसं

करवीमा

५

त्यस्मिन्लिंगानिकरवीरेके॥ तस्मादेतत्समानं वै तीर्थमन्यन्नविद्यते॥ यत्रापुमात्रं सत्यात्रेत्यर्पितं मेरुणो समं॥ स्वल्पमप्यत्र यज्जसंतदानं त्याज्य
कल्पते॥ हुतमप्यत्र चानं त्यं यथाजीजामहावरे॥ जायते हि मुनिश्चेष्टक्षेत्रमहात्म्यतः परं॥ करवीरतीर्थाश्रित्य ग्रासमेवं ददाति यः॥ तं नेयं सक
लां पृथ्वीदत्तारत्नसमन्विता॥ अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च॥ गवां गोटिप्रदानं च करवीरे दत्तमिक्षया॥ पुमानाप्नोति सततं सत्यं सत्यं वदा
म्यहं॥ भिक्षार्थं मृतौ नित्यं दत्तात्रेयो महा मुनिः॥ वासिनामक्षयं पुण्यं भिक्षया दातुं मन्त्रकिं॥ भिक्षया प्राप्यते यद्धि करवीरनिवासिभिः॥ तदंये
नीयते सर्वे महायज्ञेर्महा मुने॥ बहोत्रे गतिर्लब्धाः करवीरनिवासिनः॥ भिक्षादानेनैवो नित्यं श्रद्धया सर्वयोगिषु॥ वेदवेदार्थदानं हि येन कुर्वन्ति
मानवाः॥ तेषां पुण्यं प्रवक्तुं मसहस्रवदनप्रभुः॥ द्विजाय गृहदानं हि ये कुर्वन्त्यत्रैवे नराः॥ ते सर्वे पापनिर्मुक्ताः सर्वलोकैव संति हि॥ करवीरपुरे ये वै
गां ददत्युभयतो मुखी॥ संसारभयनिर्मुक्ताः स्वर्गलोके वसन्ति हि॥ स्तन्याति विष्णुमंदिरे॥ अन्यान्यपि च दानानि ये कुर्वन्ति हि मानवाः॥ अनंतं च भवे
तेषां फलदानसमुद्रं॥ ये वै वनि वसंत्यत्र जपंत्यपि मुनीश्वराः॥ कपिलोत्र मुनिर्ज्ञाताक्षेत्रमध्ये सुसंस्कृतः॥ अहमप्यत्र तिष्ठामि क्षेत्रोद्देष्टुं तामुने॥
गोतपीसंगमेयत्र हारकायां समे हरिः॥ क्षेत्रस्य दक्षिणे भागे अगस्त्यस्मि महा नृषिः॥ विस्मृत्य काशिका वा संक्षेत्रमाहात्म्यसारं विनू॥ क्षेत्रवाप्य
दिग्भागे तिष्ठत्यत्र पराशरः॥ पर्वताग्रसो मतीर्थे सो मे शलिंगसन्निधौ॥ व्यासोऽपि निकटे यत्र विशालनिकटे मुनिः॥ वाल्मिकिस्त्यपुरो भागे च्यवनो

५

पिसु संस्थितः॥ अष्टाशीति सहस्रं वै मुनयश्च पृथक् पृथक्॥ क्षेत्रे वात्समंततः सर्वे संतिष्ठन्ति विवेकिनः॥ एवं रुद्रादयो देवा वृक्षोपलस्वरूपिणः॥ न
त्यजेत्तीह यस्तेन किंतु पुण्यं महा मुने॥ पंचक्रोशमिदं क्षेत्रं पावनं करवीरकं॥ संत्यज सर्व तीर्थानि त्रैलोक्यात् गता निवे॥ गृहाञ्जलि तमात्रेण करवी
रं पुरं प्रति॥ स्वर्गोपपन्नो पापानि पितृणां च पदे पदे॥ वेदपदेश्वमेधस्य गच्छतः करवीरकं॥ फलं भवेत्समग्रं हि सत्यं सत्यं वदाम्यहं॥ श्राद्धं कृत्वा करवीरे यः पि
तृणामनृणां सिसुः॥ शिरसि श्राद्धं कृत्वा स्तुतुं कुत्सनां शतमुदरे तू॥ येनानां लोचितं तीर्थं करवीरमिदं क्वचित्॥ याम्यवाराणसी क्षेत्रं निरर्थं तस्य
जन्मनि॥ तस्मात्तु मन्त्रं स्थित्वा तपस्तपश्चरन्ति श्वलः॥ प्राप्यसे सकलान् कामान्नेहिका मुष्मिकानपि॥ शिवालये देवगणालयं च माहेश्वरं यो
गतिरालयं च॥ एवं नरो यो विधिवन्महात्म्यं न संत्यजेत्को लगिरिं कदाचिद्॥ ८॥ इति पाप्मपुराणे करवीरकांडे करवीरमहात्म्ये नारदमुखा कंडे य
महामुनिसंवादे द्वितीयोऽध्यायः॥ मार्कंडेय उवाच॥ अत्राश्चर्यमिदं प्रोक्तं क्षेत्रं वै विश्वभावनं॥ माहात्म्यं तस्य मे ब्रूहि सकलं विस्तरान्मम॥ १॥
नारद उवाच॥ ऋषेः शृणु माहात्म्यं करवीरपुरस्य हि॥ दक्षिणस्या विमुक्तस्य भुक्तिमुक्तिप्रदस्य च॥ २॥ व्यासतो यस्य माहात्म्यं प्रवक्तुं पुरुषायुषा
॥ सहस्रवदनो नालं मादशः किं भवेत्प्रभुः॥ तथापि कथं द्रष्टुं हं यथा ज्ञानं यथा श्रुतं॥ यदुक्तं ब्रह्मणामद्यंतत्सर्वं शृणु नित्यशः॥ विस्मृत्य काशिका

११

करवीरमा० कंचवे मुने॥ दक्षिणे चोत्तरे वापि वासो नैव भवेदिहि॥ मार्कंडेय उवाच॥ विसृज्य काशिकां नेन कलशोत्थेने वे मुने॥ सर्वाभिज्ञेन सुनिना काशिवास
 विदा तथा॥ आगतम्यापि देव्या वा करवीरपुत्रं प्रति॥ वासो नैव च संदिष्टः संदिष्टं स्वामिदर्शनं॥ दक्षिणे चोत्तरे वाः काश्याः वासे तैस्तथात्मनः॥ को वा
 तरायः समभूतत्सर्वं ब्रूहि नारद॥ विना ताराय मन्ये पि जडो नैव हि काशिका॥ त्यजंति मनुजानि त्यं किमु तादकू विपश्चितः॥ कः काशिकां सर्वगुणप्र
 काशिकां त्यजितमंदस्व बुद्धुं बरामः॥ विश्वेश्वरो यत्र हि जंतुमात्रं समुद्धरेत् स्वात्मपरोपदेशात्॥ कः काशिकां विसृज्यासीति जंतुर्ह्यत्मा पाती चित्तये
 हापिमंदः॥ कुंभं हिला निधिगर्भे पदो वै भिक्षार्थं वा धारयेत्कः कपालं॥ सूत उवाच॥ इत्थं प्रश्न हितया त्वं प्रहृष्टो देवर्षिर्वै नारदस्तमुनींद्र॥ मार्कंडेयं सं
 प्रवक्तुं प्रतस्थे तच्छ्रोतव्यं सावधानैर्भवद्भिः॥ नारद उवाच॥ कदाचिद्विधियोगेन कलशोद्भव एकदा॥ तीर्थालोचनं संप्रीत्या च चारावनिमंडलं॥ संभ्र
 मत्सर्वतीर्थानि शिष्यवृंदसमन्वितः॥ नानातीर्थविधिं शिक्षन्नाजगाम कुत्सालकं॥ पाटलाशोकजं वीरपनसां विभूषितं॥ शुक्लपारावताकीर्णसा
 रापिकनिनादितं॥ मन्त्रैः पूज्यं पदनिर्घुष्टं च लसत्पराजः पयः॥ मनोहरं ते वै नृणां सरोवरं गतिं शुचिं॥ हंसकारंडवाकीर्णं च कंकेसारं सैरपि॥ शोभितं पक्षि
 संघातैजलस्थलवने चैरेः॥ तत्राददर्श भगवान्मृदुस्तराजसनमं॥ पद्मासनं समारूढं मीलिते क्षणशोभितं॥ हरिध्यानपरां शान्तं दंभेदविजितं॥
 तद्वद्वाराजशार्दूलो राजानंदैव योगतः॥ अहंकारपराभूतः प्रवक्ष्याम्येकं विदुषः॥ पश्यताश्चर्यमेतद्विचर्य विप्राः स्वलाश्रमं॥ हरिध्यानछलेना

येनेत्रे निमील्य वाग्यतः॥ करोति न स पर्यायो मंदभाग्यो यथा पशुः॥ नष्टं ते स्वागतं च स्वागतांस्त्वागतान् प्रति॥ प्रभावं मल्लं चायं न किंप
 श्यति दुर्मतिः॥ येन तोयनिधिः पीतो महारत्नसमुद्भवः॥ वातापी ल्वलनामानो देवैर्लोचापि विनाशितो॥ तं मां न किमयं वेद कदर्थं कृत्यतिष्ठति॥
 नाशितं न पश्येत्तस्वकीयं यत्पुरा कृतं॥ प्रतिबध्नाति हि श्रेयः पूज्य पूजाव्यतिक्रमः॥ ब्राह्मणान् मनसोऽपि यध्याननिरतो त्यसो भ्रातृपुत्र
 देवः सह रिस्तध्यानं नायमर्हति॥ हरिपादांबुजं साक्षात्सात्तिकैरेव सेव्यं॥ नाधिकोरोस्ति यध्यानेनाम सस्यास्यैव ध्रुवं॥ नस्मादयं ददुनी योय
 थाय्ये प्रविभेति मां॥ भवत्वं हि गजो मत्तः इति शब्दागतो मुनिः॥ प्रतिशामुंसमर्थोपि स राजा हर्षपासकः॥ प्रतिशामुंसं ददौ नैव हरिस्तोत्रं चकार ह॥ सु
 पुत्र उवाच॥ भक्तवत्सलं हरं कृपानिधे पाहि पाहि भवपाशविमोचि नू॥ किल्बिषं च कंमकारिभो मया दंड एष पतितो मम दुःसहः॥ न विभेमि हरेज
 गत्सते दुष्टयोनिगमनादपि नित्यं॥ प्रविभेमि भगवच्चरणंबुजध्यानहानिकर करीद्रजन्मतः॥ वत्सलोसियदिभक्तजने विभो नाथ नाथ क
 रूणा निधेम म॥ दुष्टयोनिविहितस्य ते विभो चिंतनं चरणभोरुपदे हि॥ नारद उवाच॥ इत्थं स्तुतो मुनिश्चेष्टश्रीहरिर्भक्तवत्सलः॥ मार्भेरिति
 बुवर्चुं चैरायं योगरुद्धजः॥ पीतवासा च नश्यामः शंखचक्रगदाधरः॥ वनमालाभियुक्तो गः कंबुकंठो बृहत्तनुः॥ प्रद्युम्नं चाथ राजानं समाश्रया
 थलीलया॥ प्रोवाच जगतां नाथ दूष्टीमेव पुरस्ठितं॥ श्रीविष्णुरुवाच॥ कर्मशेषेण वैराजनाजं यानि प्रधारय॥ अंते मत्सराणां भूयात्सद्य एव

करवीरमा० मनोरथः॥ततोष्ट्या र्षदं त्वरेदास्यामिभवतश्चिरं॥यदद्यै नीपुवंतीह नानामस्वसमृद्धिभिः॥येनसुश्रावितोस्यंगतस्मादर्थोभविष्यति॥पर
 ७ स्यदुस्वदोयस्तुसस्वयंदुःखभागभवेत्॥नारदउवाच॥इत्थमामंन्यराजानंहरिःपार्षदसंयुतः॥जगामाथमुनिश्रेष्ठवेकुंठपुरमुत्तमं॥कदाचि
 त्यर्थदन्तोकान्गताहंविष्णुमंदिरं॥शब्दब्रह्मादिनातोष्यभगवंतमधोक्षजं॥उपविष्टःसुखं चाहंतदाविष्णुर्जगादहं॥विष्णुरुवाच॥पश्यपश्य
 मुनिश्रेष्ठंदोरात्म्यंघरजन्मनः॥सुधुम्नोयेनसंश्रमो निर्ममो निरहंरुतिः॥यथाचविघ्नितंतस्यप्रियंमत्सेयनंपरं॥तथातत्प्रियमप्यंगविघ्नि
 तंकुरुसत्तरं॥वाराणसीद्वयेवासःप्रियस्तस्यमहामुनेः॥सौजसाविघ्नितःकार्योभुक्तिमुक्तिफलप्रदः॥वाराणसीद्वयंपूर्वसमस्तंमयात्रैव॥का
 शिकाचोत्तरंदेशेकरवीरंतुदक्षिणे॥काश्याविश्वेश्वरूपेणस्थितोहंसर्वदेवहि॥तत्रस्थानांचसर्वेषांमोक्षमेवददाम्यहं॥तारकस्योपदेशेनसर्व
 लोकहितप्रदः॥स्थितोहंशक्तिरूपेणदक्षिणेकरवीरके॥भुक्तिमुक्तिप्रदानार्थंशक्तिरूपमयाधृतं॥साक्षाद्द्विष्वस्वरूपेणमुक्तिदेहंनभुक्तिदः॥वा
 राणस्याःसकाशाद्वेकरवीरपुरंमहत॥मुक्तिमात्रप्रदायैवभुक्तिमुक्तिप्रदंमहत॥मुक्तिमात्रप्रदात्वेनापर्युयाश्रुणुनारद॥अयोध्यामथुरामा
 याकाशीकांचीत्यवंतिका॥पुरीद्वारावतीचैवसंज्ञेतामोक्षमात्रदाः॥भुक्तिमुक्तिप्रदाश्चाथषट्पर्यस्तानिबोधय॥करवीरंविस्तराक्षेत्रीशैलं
 ७ दुरंगकं॥श्रीरंगंसेतुबंधंभुक्तिमुक्तिप्रदानिवद्॥पुरीयुसप्तमुप्रोक्तंकाशीक्षेत्रंमहत्तरं॥भुक्तिमुक्तिप्रदास्त्वेषट्पुरीषयिषेमुने॥याम्यवाराण

सीक्षेत्रंकरवीरंमहत्तरं॥अन्यानि सर्वतीर्थानि त्रैलोक्यांतर्गतानि वै॥अविमुक्तद्वयज्ञोहिकारणानितसंशयं॥वाराणसीद्वयंचेदं पावनं सर्वदेहिनां॥
 निर्मितं हि मया नूनं जंतूनां हितकाम्यया॥स्थितो हं तत्रैव साक्षात्त्रिभुवनं शक्तिस्वरूपतः॥शिवशक्त्योःसमक्षेत्रे मया यद्यपि निर्मिते॥तथापि शक्तिं
 क्षेत्रं त्यधिकं दृश्यते मुने॥शिवशक्त्योर्दत्तैर्विवादःसमभूत्पुरा॥मदीयमेव क्षेत्रं हि परमित्यब्रवीद्यवः॥शक्तिरप्येवमेवाह क्षेत्रं वै मामकं म
 हत्॥तयोर्विवादानां प्रार्थेतुलयातुलितं मया॥मुक्तिमात्रप्रदा तस्मात्त्रिभुवनं क्षेत्रं चान्महामुने॥भुक्तिमुक्तिप्रदं तीर्थमधिकं करवीरकं॥संजातंतुलया
 यस्माद्यवाधिकमिति रितं॥यद्वापुरद्वयेवासःपुण्यवद्भिरवाप्यते॥अत्रस्थानुनचाहंति देवेषकारिणो जनाः॥येवादिषंति मङ्गलांस्तथापि मु
 निसत्तम॥वाराणसीद्वये स्थातुं न समर्था भवन्ति हि॥तस्मादयं बहिर्नेयः काशीवासपरायणः॥अयमेव हि दंडोस्य भवेदुत्थगाभिनः॥घटोद्भव
 स्य दुर्बुद्धेर्बहिर्नेयं ममाज्ञया॥तया चांतर्गतं नाप्यभक्तेत्यब्रवीद्गुरोः॥६॥इति श्रीपद्मपुराणे करवीरकांडे करवीरमाहात्म्ये नारदमार्कंडेयसं
 वादिनृतीयोध्यायः॥नारदउवाच॥ततो विनिर्गतश्चाहं विचार्य च पुनः पुनः॥किमद्यैव मया कार्यं कथंचाहं महामुनिः॥तूष्णीं काश्या बहिर्नीया
 न्नयथादेषमाचरेत्॥तथा संचिंत्य मनसि गतो हं विंध्यपर्वतं॥संसारतापसंहारिरेवावारिपरिहृतं॥देरूप्येणापि कुर्वीति स्थावरेण चरेण च॥
 साभिरव्येन यथार्थाख्यामुंचैर्वसुमतीमिमां॥रसालयं रसाले स्तेर शीकै शो कहारिणं॥शांले स्तामाले श्रीताले रन्यैः सर्वत्र शास्त्रितं॥नारिके

करवीरमा० लेः सरवर्जैः धृतछत्रमिवांबरे ॥ उत्तजंतमिवाधैपतत्पुंष्यैरितस्ततः ॥ केकिंकेकारेवैर्दूराकुर्वंतं स्वागतं किल ॥ अथ सूर्यशताभासं नभसि द्योति
 ६ तां वर ॥ मां तदा दृष्ट्वा तूरो लोदूरात्त्यक्तज्जगामहः ॥ दृष्ट्वा मुदुलतां तस्यैवैरुप्यपि महामुने ॥ संतुष्टो हं तदा जातस्तदर्शनमहोत्सवः ॥ गृहमा
 यानमा लोक्य गुरुवागुरुमेव च ॥ योगुरुर्नम्रतां धने स्वगुरुर्न गुरुर्गुरुः ॥ प्रकृत्युच्चैश्चिराः सोपिविनंमतरकंधरः ॥ शैलस्त्रिलासिलन्मोहिः
 प्रणननामतदामुनिं ॥ तमुत्थाप्य कराग्राभ्यां माशीर्भिरभिनंदय च ॥ तदुद्दिष्टासंनेतत्र उपविष्टस्तु चादृतः ॥ सदध्ना मधुना ज्येन नीरा द्राक्ष
 तदुर्वया ॥ वीधैः कुशैः प्रसूते स्तुमिष्टान्नांधैरपूजयत् ॥ गृहीता चैकिलश्रांतपादसंवाहनादिभिः ॥ गतश्रममथा लोक्य बभौ च ततो गिरिः
 ॥ अद्य सद्यः परित्तंतं तदंघ्रिरजसारजः ॥ तदंगसं गिमहसा सहसाप्यंतरंतमः ॥ सकलद्विरहं चाद्यमुदिवाद्येवमुने ॥ प्राक्तनैः सुकृतैरद्य
 फलितं मे न्विरार्जितैः ॥ धरा धरत्वं कुलिषु मान्यं मे द्यभविष्यति ॥ इति श्रुत्वा तदा किंचिद्विच्छस्य स्थितवानह ॥ पुनरेव कुलिचरः संभ्रमायन्न
 मातसः ॥ उच्छ्वासकारणं ब्रह्मन्ब्रह्मिस्वार्थकोविद ॥ अनुकंपासिमयि चिदुच्यतां प्रणतोऽस्य हं ॥ त्वमागमनं जानंदं संदोहं मे दुरोदरः ॥ भलं न
 वक्तुमसरुत्तथाप्येकं वसाम्यहं ॥ धरा धराणां सामर्थ्यैर्वीक्षेद्विद्यो रूपाः ॥ वर्णयते समुदायात्तदहमेका धरे धरां ॥ न मे रुः स्वर्णपूर्णत्वाद्दलसानु
 स्तथाथवा ॥ मुरसंघतया वापि कापि मान्योमतो मम ॥ हेमकूटत्रिकूटाद्याकूटोत्तरपदास्तुते ॥ किं किं धर्कौ च सस्याद्या भारसस्यानंते भुवः ॥ अ

सर्वस्वर्गसंसर्गो महात्माय प्रकल्पते ॥ श्रीशैलमुख्याः किं शैलाः नेह संत्यक्तश्रियः ॥ तेषां दर्शनमात्रेण दर्शनं सुकथ्ये सतां ॥ अघोस्य बलमा
 लोक्य मिति मत्वाहमब्रुवं ॥ नारद उ ॥ सत्यमुक्तं हि भवता गिरिसारं विवृण्वता ॥ वरं शैलेषु शैलेन्द्रो मे रुस्त्वामवमन्यते ॥ मयानिश्चसितं चैतल
 यि चापि निवेदितं ॥ अथ वामहिधानां हि केयं चिंता महात्मनां ॥ स्वस्य स्तुतुभ्यमित्यक्त्वा गतो हं व्योमवर्त्मनि ॥ गते मयि निनंदस्वमतीवोद्भि
 मानसः ॥ चिंता मवापमहती वंध्यो वंध्यमनोरथः ॥ विंध्य उवाच ॥ धिग्जीवितं शास्त्रकलौ जितस्य धिग्जीवितं धर्मविवर्जितस्य ॥ धिग्जीवितं व्य
 र्थमनोरथस्य धिग्जीवितं ज्ञातिपराजितस्य ॥ कथं भुनक्तिसदिवा कथं रात्रौ स्वपित्यहं ॥ रहः शर्म कथं तस्य मस्याभिभवन्नरिपोः ॥ किं करोमि क
 लामि कथं मे लंजयाम्यहं ॥ उत्पत्य तस्य शिरसि तपामि च तपाम्युत ॥ अथ वा सकथं मे रुस्तथोच्चैर्यद्विदमेया ॥ भूमिसारधृताः प्रायो भवंति भ्यां
 ति भूमयः ॥ अलीकं वाक्यमथ वा संभाव्यं नारदे मुने ॥ ब्रह्मचारिणिवेदज्ञे सत्वलोकनिवासिनि ॥ युक्तायुक्तविचारोयं मादशेनोपयुज्यते ॥
 पराक्रमेण सत्तानां विचारं गाहते मनः ॥ क्षपां मनसि संचित्य भवेदित्यमसंशयः ॥ विचक्षणो रूपेक्षो न वर्धमानो जयौ ॥ मेरुं प्रदक्षिणी कुर्वन्नि
 त्यमेव दिवाकरः ॥ सग्रहक्षणा नूनं मन्यमानो बलाधिकं ॥ इति निश्चित्य विंध्यादिवर्धे समुपेक्षणः ॥ अनंतं गगनस्यांतं कुर्वद्भिः शिखरैरिवा ॥ के
 श्वित्साकं विरोधो न कर्तव्यः केनचित्कचित् ॥ कर्तव्यश्च प्रयत्नेन यथानौपहसे ज्ञनः ॥ निरुध्य ब्राह्ममध्वानं कृतकृत्य इवाद्रादू ॥ स्वस्थो भवद्भ

करवीरमा०

वाधीनाः प्राणिनो हि भविष्यति॥ यमद्यमकर्तो सौ दक्षिणं प्रक्रमिष्यति॥ सकुलीनः स च श्रीमात्समहान्महितः शुचिः॥ यावत्त्वशक्तिं शक्तोऽपि
न दर्शयति कर्हि चित्॥ तावत्सलं घ्यः सर्वेषां जलनोदारुणो यथा॥ इति चिंता महाभारं त्यक्त्वा तस्थौ स्थिरो यमः॥ आकांक्षमाणस्तरणैरुदयं ब्र
ह्मणो यथा॥ सूर्य आत्मा स्य जगतः तस्थुषः सतमो विपुः॥ उदीया यो दयगिरो शुचिप्रसूतमरेः करैः॥ संवर्धयन्स तां धर्मीन्यकुर्वन्तामसीतेनु॥ गतिं
पश्चिनी बोधयंस्तुष्टं रात्रौ मुकुलिताननां॥ हव्यं कव्यं भूतबलिंदेवादीनां प्रवर्तयन्॥ प्राह्मणं राह्म मध्याह्न क्रिया कालं विजृम्भयन्॥ अत्यंतां
हृदिवल्लेषु निर्दिष्टां स्तामसी गतिं॥ यामिनी कालकलितं जगदुज्जीवयन्पुनः॥ यस्मिन् न भ्युदिते जातः सम्यक्पुण्यजनोदयः॥ अहो परोपकर
णं सद्यः फलति नेति चेत्॥ सायमस्तमितः प्रातः कथं जीवेद्विपुनः॥ सुदक्षे दक्षिणा माशा माशानाथः प्रतस्थिवान्॥ क्रमंतः सर्वमर्वतो हेलया
हेलिकस्य च॥ नरो कुरग्रतो गंतुं ततो चरुर्व्यजिज्ञपत्॥ अरुण उवाच॥ भानो मानो न्ततो विंध्यो निरुंध्य गगनं स्थितः॥ स्पृष्टं ते मेरुणा त्रे सुस्त
दन्तोऽनुप्रदक्षिणां॥ अनुरो र्वीक्य माकर्ण्य सनिता हृद्य चिंतयत्॥ अहो गगनमार्गोऽपि रुध्यते चातिविस्मितः॥ योजनानां सहस्रे दे दे शं ते देवयो
जने॥ योजनस्य निमेषार्धो घाति सोऽपि चिरं स्थितः॥ गते बहु विथे काले प्राच्यो दीच्या भृशा दिताः॥ चंडरश्मिः करप्रातः पानसंतापतापिताः॥ पश्चा
त्या दक्षिणा त्याज्य निद्रा मुद्रितलोचनाः॥ शयीता एव वीक्ष्य ते स तारग्रहमंबरं॥ अहो नाहं स्वराभावान्निशानैर्वानिशाकरात्॥ अस्तंगतर्सी

नभसः कः कालस्त्वर्षनेक्ष्यते॥ ब्रह्मांडं किमैकांडं चैल्यं मेष्यति तत्कथं॥ परापतंति नाद्यापि पारावारा इतस्ततः॥ स्वाहा स्वधा वषट्कारवर्जितेज
गती तले॥ पंचयज्ञक्रिया लोपाच्च कं पेभुवनत्रयं॥ सूर्यो दयात्प्रवर्तते यज्ञाद्या सकलाः क्रियाः॥ ताभिर्यज्ञभुजां तृप्तिः सविता तत्र कारणं॥ चित्रगु
प्तादयः सर्वे कालं जानंति सूर्यतः॥ स्थितिः सर्गविसर्गाणां कारणं केवलं रविः॥ तत्सूर्यस्य गतिस्तं भातं तं भितं भुवनत्रयं॥ यद्यत्र तस्थितं तत्र चि
त्रं न्यस्तमिवास्विलं॥ एकवस्तिमिरान्नै शादिकतस्तु दिवा तपात्॥ बहूनां प्रलयो जातः कां दिशी कमभूज्जगत्॥ इति व्याकुलिते ये केसुरासुरनरो
रगे॥ आः किमेतदकांडे भूदुरुदुर्दुबुः प्रजाः॥ ततः सर्वे समालोच्य ब्रह्माणं शरणं ययुः॥ स्तुवंतो विविधैस्तोत्रैरक्षरक्षिति चाबुवन्॥ देवा उचुः॥
नमो हिरण्यगर्भाय ब्रह्मणे ब्रह्मरूपिणे॥ अविज्ञातस्वरूपाय केवल्यायामृताय च॥ यन्नेवेदा विज्ञानं तिमनो यच्चापि कुंठितं॥ नयत्र वाक्प्रभ
वति नमस्तस्मै चिदात्मने॥ योगिनो यंहृदा काशे प्रणिधाने न निश्चलाः॥ ज्योतिरूपं प्रपश्यंति तस्मै श्रीब्रह्मैवा नमः॥ कालात्पराय कालाय स्वेच्छ
या पुरुषाय च॥ गुणत्रये स्वरूपाय नमः प्रकृतिरूपिणे॥ विष्णवे सत्वरूपाय रजोरूपाय वेधसे॥ नमस्ते रुद्ररूपाय सर्गस्थित्यंतकारिणे॥ नमो
बुद्धिस्वरूपाय चित्ताय हृतये नमः॥ पंचतन्मात्ररूपाय पंचकर्मैन्द्रियात्मने॥ नमो बुद्धिस्वरूपाय पंचबुद्धिन्द्रियात्मने॥ क्षित्यादिपंचरूपाय नमस्ते
विषयात्मने॥ नमो ब्रह्मांडरूपाय तदवर्चस्ते नमः॥ अर्वाचीनपराचीनविश्वरूपाय ते नमः॥ अनित्यनित्यरूपाय सदस्यतये नमः॥ नमस्ते भ

करवीरमा०

१०

कुरुपयास्वेच्छाविष्टवविग्रहः॥ तवनिश्चितवेदास्तवरं तोरिवलं जगत्॥ विश्वाभूतानि ते पादाः शीर्षोद्यौः समवर्तन॥ नाभ्या आसीदं
तरिक्षं ते लोमानिव नस्पतिः॥ चंद्रमा मनुसो जातः चक्षोः सूर्यस्तव प्रभो॥ त्वमेव सर्वं त्वयि देव सर्वं स्तोतास्तुतिस्तुत्य इह त्वमेव॥ ईश त्वया
वाक्यमिदं हि सर्वं नमोस्तुभ्योऽपि नमो नमस्ते॥ इति स्तुत्वा विधिं देवानि पेतुर्देवस्त्रिंशो॥ परितुष्टस्तदा ब्रह्मा प्रत्युवाच दिवोकसः॥ ब्रह्मा
वाच॥ यथार्थमनयास्तुत्याश्रद्धावान्प्रत्यहं शुचिः॥ मावाहरं वा विष्णुं वा तुष्टास्तस्य सदा वयं॥ दास्यामः सकलान्कामान्युत्रं पोत्रान्यश्वे
रु॥ सोभाग्यमायुरारोग्यनिर्भयत्वं रणे जयं॥ ऐहिकमुष्मिकाभोगान्नपवर्गे तथा क्षयं॥ यद्यदिष्टं मंयस्य तत्र तस्य भविष्यति॥ तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेन पठितव्यं स्तवोत्तमः॥ अभीष्टददूतिख्यातः स्तवोयं सर्वसिद्धिदः॥ पुनः प्रोवाच तान्वेधाः प्रणिपत्य स्थितान्मुरान्॥ स्व
रूढास्तिष्ठतमोयूयं किमत्र पिसमाकुलाः॥ स्पर्धते मे रुणा विध्यो ब्रह्माध्व परिरोधकतु॥ यदर्थमागता यूयं तमुपायं वदामिवः॥ ब्रह्मोवा
च॥ अस्त्यगस्त्यस्तप्यमानः तप उग्रं महातपाः॥ मैत्रावरुणि राधाय च न विश्वेश्वरे विभो॥ अविमुक्ते महाक्षेत्रे सर्वेषां मुक्तिहेतवे॥ तारक
स्यो पदे शार्थं विश्वेशाधिष्ठिते स्वयं॥ माचध्यं तत्र गत्वा तं सर्वः कार्यं विधास्यति॥ तैर्नैकदा चितालोका वातापी त्वलक्षणात्॥ तदा प्रभृति
वैलोके को गस्त्यान्नेव विभ्यति॥ नारद उवाच॥ इत्युक्त्वा तर्दधे वेधास्तपि प्रमुदिताननाः॥ देवाः परस्परं प्रोचुरहो धन्यतमा वयं॥ प्रसंगतो

१०

पिद्रष्टव्यो काशी काशीपती इमो॥ अहो त्यहो भिर्बहुभिः फलितो नो मनोरथः॥ उक्कुरु पद्मनयना निर्मितः सुदिवाचनः॥ चरणौ तो सुचर
णौ यो काशी मभियारिणो॥ एका क्रिया द्वयार्थकरी प्राप्यते पुण्यगौरवात्॥ एवं वदं तो हृष्टास्या सुराः काशी समा ययुः॥ इति श्री पद्मपुराणे
करवीर महात्म्ये नारद मार्कंडेय संवादे चतुर्थीध्यायः॥ ॥ मार्कंडेय उवाच॥ भगवन्भूत भव्यादि सर्वज्ञानमाहा निधे॥ अवाप्य काशी
गिर्वाद्योः किमकारि वदा व्यय॥ १॥ अश्रुमोक्षार्थां पुण्यान्त तप्ति मधिया म्यहं॥ शेष धिस्तपसां देवै रगस्त्यः प्रार्थितः॥ कथं विध्योप्यवाप
त्वां प्रकृती तादृशी ततः॥ तव वागे मृतां भोद्यौ मनो मे स्नातु मुक्तकं॥ नारद उवाच॥ ऋषेष्टपु महाबुद्धे भक्तिश्रद्धा समन्वितः॥ ततो चाराणसी
वाप्य गीर्वाणास्ति सवासवाः॥ अविलंबं प्रथमतो मणिकर्ण्य विधानतः॥ सर्वैलं तु मम ज्ञात कृतसंध्यादिसक्रिया॥ संतर्प विधि वद्विष्यपि
हृन्कु भतिलोदकैः॥ तीर्थवासा र्थितः सर्वांस्संतर्प्य च पृथक् पृथक्॥ विश्वेश्वरं भवानी च पूजयित्वा विधानतः॥ काशी गुणानु कथनं कुर्वतो ज
गुरो जसा॥ अगस्त्या स्याश्रमं सर्वगीर्वाणा वासवादयः॥ सर्वार्थो नाम त्रदात्री भवनी सर्वांन्कामान्पूरयत त्रदुं हिः॥ सर्वान्जं तन्तारं ये दंत काले
विश्वेशो यः सोत्रमंत्रो पदे भ्रातृ॥ विश्वेश्वरो यत्र न तत्र चित्रं धर्मा र्थकामा मृतरूपरूपः॥ अरूपरूपः सह विश्वरूपं तस्मान्न काशी सदृशी त्रिलो
के॥ इति ब्रूवाणा गीर्वाणास्ततो वेददशमर्चनैः॥ होमधूमसुगंधाद्यं बहुभिर्बहुभिर्नृतं॥ पतिव्रता सिरोरत्नलोपा मुद्रांघ्रिमुद्रया॥ मुद्रितं वीक्ष्य

११ करवीरमा० विविशुं पृष्णं शांलिंगणसुराः॥ विसर्जितसमाधिचधृतकर्णक्षमालकं॥ अधितिष्ठन्तृषौ पृष्ठं ब्रह्माणमिव चापरं॥ पुरोगस्यं समा लोक्य सर्वे
देवाः सवासवाः॥ प्रहृष्टवदनाः प्रोचुरं चैर्जयजेयेति च॥ मुनिरुत्थाय तान्सर्वानुपवेश्य मथोचितं॥ आशीर्भिरभितं द्याथ पप्रच्छागमकारणं॥ नारद उवाच
अगस्तिवचनं श्रुत्वा बहुमानपुरःसरी॥ धिषणाधिपते रास्यं विबुधा त्यालु लोकिरे॥ शृणु उवाच॥ शृणु धेनव्महाभाग देवागमनकारणं॥ धन्यासि क
नरु लोसिमान्योसि महातामपि॥ पतिव्रते त्वं कल्याणी लोपा मुद्रास धर्मिणी॥ तवांगच्छायस्तुल्या यत्कथापुण्यकारिणी॥ परलोकस्त्वयं लोको जी
यते भार्यया हयं॥ देवर्षिपित्रिथीज्यादिना भार्यः कर्मचार्हेति १८ गृहस्थः सहिविज्ञेयो यस्य गेहे पतिव्रता॥ अस्य तेन्यः प्रतिपदं रात्रिस्था जरया य
था॥ यथा गंगावगाहनशरीरं पावनं भवेत्॥ गंगास्नानसमं त्येतद्यज्ज्ञातं न वदर्शनं॥ इति स्तुता महाभागां मुनिपक्षिं पतिव्रता॥ प्रणम्याथ मुनिं प्राह
मुनिः सर्वार्थकोविदः॥ प्रणवस्त्वं श्रुतिरियं क्षेमैवा त्वं स्वयंतपः॥ यत्किं येयं फलं त्वं हि धन्यासीति महामुने॥ इयं पातिव्रतं ते जो ब्रह्म ते जो भवान्परं॥ त
त्राप्येतत्पस्तेजः किमसाध्यमतस्तव॥ तव नाविदितं किंचित्थापि प्रवदाम्यहं॥ यदर्थमागतां देवास्तन्मुनेत्र निशामय॥ अयं शतमखः साक्षाद्ब्र
ह्माकुलिशायुधः॥ पिथ्यष्टकं हियद्वा रिदकूपसादं प्रवक्षते॥ यस्य पुर्याः परिसरे कामधेनुव्रजे श्वरे व॥ यत्पौराः कल्पवृक्षाणां नित्यं छाया सुशरते॥ यद्
ध्यासु च तिष्ठति ते चिंतामणिशर्कराः॥ अयमग्निर्जगज्ज्योतिर्धर्मराजं स्त्वयं पुनः॥ निरुतिर्वरुणो वायुश्चिदोरुद्रादयस्त्वमी॥ आराध्यते सुचारि त्रैः स

र्वकामार्थमीश्वरः॥ समभ्यर्थ इतारोमी त्वं प्रोच्यस्तु जगत्कृते॥ वाञ्छात्राय त्रसाध्यं च न वविश्वोपकारकं॥ कश्चिं छे लो विंध्यनामा भागु मार्गाव
रोधकः॥ वर्धते स्पर्धया मेरोस्तदृद्धितं निबर्हय॥ ये वास्वभावकुटिला ये च मार्गावरोधकाः॥ परस्पर्द्धा वृद्धिं संतस्तदृद्धिर्गेहि तावुंधेः॥ इति श्रुत्वा गु
रोर्वाक्यं सविचार्य महा मुनिः॥ क्षणं मनः समाधाय तथेति प्रत्यवाच ह॥ साधव्यमिवः कार्यं विरजेति दिवोकमः॥ मुनिश्चिं तापरो भूत्वा गुस्ति
र्थो न परो भवत्॥ नारद उवाच॥ ततो ध्यानेन विश्वेशमालोच्य समुनीश्वरः॥ ऋषिः प्रोवाच तां पुण्यां लोपा मुद्रां मिदं वचः॥ अगस्त्य उवाच॥ अपि
पश्य वरागेहे किमेतत्समुपास्थितं॥ कनत्कार्यं कचवयं मुनिमार्गानुसारिण॥ येन गोत्रभिदा गोत्रविपक्षो हलया कृताः॥ भवेत्कुंठितसामर्थ्य
सकथां गिरिमात्रके॥ कल्पवृक्षे गणे यस्य कुलिशं यस्य चायुधं॥ सिध्यष्टकं च यद्धारिससिधे प्रार्थयेद्दिजं॥ क्रीयंते व्याकुलाः शैलाः अहोदा
वाग्निना चये॥ तदृद्धिस्तं भने शक्तिगता सा श्शुक्षणेः॥ नियंता सर्वभूतानां यो सोदंडधरः प्रभुः॥ स किंदंडयितुं नाळं मे कंतं प्रावमात्रकं॥ आ
दिस्मावसवोरुद्राः स्तुषिताः समरुद्राः॥ विश्वेदेवास्तथा दस्मै यिनान्ये पि दिवोकसः॥ येषां दकूपा तमात्रिण पतितं भुवनान्यपि॥ ते किं समर्थ
नोकांते गिरि वृद्धिनिषेवणे॥ अज्ञातं कारणं तच्च सृष्टं वाक्यं सुभाषितं॥ काशीमुद्दिश्य यद्गीतं मुनिभिस्तत्तदशीभिः॥ अविमुक्तं नमो कथं स
र्वथैव मुनुक्षुभिः॥ किं नु विघ्नाभविष्यंतिकाश्यानि वसतां सता॥ उपस्थितो हं कल्याणसो तरायो महानिह॥ न शक्यते न्यथा कर्तुं विश्वेश विमु

खोयतः॥ काशी द्विजाशी भिरहोयदात्राः कक्ष्यां मुमुक्षुर्यदिवैमुमुक्षुः॥ ग्रासंकरस्थं सविस्तरं ज्यत्स्नं स्वर्गं परं लेदिविस्मृतं चेताः॥ अहोजनाबालि
शक्तिमेतां काशीत्यजेयुः सुकृतैकराशी॥ शास्त्रकंदप्रतिमज्जनं किल भेतनदत्तलभाकिमेपा॥ भवांतरावर्जितपुण्यराशिं कृत्स्नं मेहद्वि
विमयकाशी॥ संप्राप्य किंमूढप्रकाशिका ककार्यमव्यत्यरतो हिवुखं॥ तस्यं डितो न्यत्र कुतः प्रयाति किमनिकुष्मांडफलं त्यजस्य॥ हेयक्षरा
जरजनीकरचारुसूर्तेश्रीपूर्णसूतनियामकदंडपाणि॥ तंवैतपोजनि तदुग्रवर्षे विषसर्वे किं मां बहिर्नेयसिकाशिनिवासरक्षि॥ परापवादानमया कि
लोकः परोपकारोपिमया कृतो न॥ परस्वबुद्धिः परदारबुद्धि कृतमपीव कएषपाकः॥ अभ्यर्थितो देवर्गणैः करोमि किं परोपकाराय न किं विधीयते॥
दधीचिरस्थानि पुरानविदौ जगत्रयं किं न न दर्शितैर्बलिः॥ दत्तस्मनो किं मधुं केदं भौ शिरो बभूवताक्ष्ये पितृविष्णुवाहनं॥ अपृच्छ सर्वान् समुनीन् मुनीन्
रः स बालकृद्भानपितृवसिन्ः॥ तृणानिवृक्षाश्चलताः समस्ताः पुरी परीक्ष्य च निर्ययौ बहिः॥ अश्रुणु पस्पृश्य पुनः पुनमुनिप्रासादमात्माः परि
तो विलोकयन्॥ उवाच नेत्रे सरले प्रपश्यतां काशीयुवां वाक् पुरी न्तियेक्क॥ सेरं हंसं स्त्वय विधाय तालिकां मिथः कंरेणापि करं प्रगृह्य॥ सीमा च राभूतग
णां जगाम्यहं विहाय काशीं सुकृतोकरासि॥ इत्थं विलोक्य बुद्ध्याः समुनिस्त्वगस्त्यस्तल्लोकं च युग्मवदनो अबलासहायः॥ मूर्च्छा मवापमहती विरही
च जल्यन्हाकाशिकाशि पुनराह चंदेहि दृष्टि॥ स्थिताक्षयं शिवशिवेति तदेवं चोक्तायावः प्रियेति कठिणा हि दिवो कसस्ते॥ यावद्भजे स्त्रिच

तुराणि पदानि खेदात् खेदादि बिंदु कणिका चित्तजालं देशः॥ प्रत्यक्षमाकरणतः किल मे विनाशः स्तावह राभय भरादिव संतुको प॥ तपोया
नमिवाकृत्य निमिषार्धे नैवे मुनिः॥ अग्रे ददर्श तं विध्यं रुध्वावरम तो गजं॥ चक्रे पेचाचलस्तूर्णं दृष्ट्वैवाग्रे स्थितं मुनिं॥ तमगस्त्यं सपत्नीकं चा
तापी त्वलं वैरिणं॥ तपः क्रोधसमुत्थाग्नां काशी विरहजन्मना॥ प्रलयानलवतीं ब्रज्वलं तं त्रिभिरग्निभिः॥ गिरिः स्वर्गतरो भूत्वा विविशान्नव
नीमिव॥ आज्ञा प्रसादः क्रियतां किं करोति मीचा ब्रवीत्॥ अगस्तिरुवाच॥ विंध्यसाधुरसि प्राज्ञमां विज्ञानासितततः॥ पुनरागमने याव
त्तावत्स्वर्गतरो भव॥ नारदः॥ इत्युक्त्वा दक्षिणा माशां सनाथा मकरोन्मुनिः॥ निजेश्वरया विन्यासेः स्तथासाध्या तपोनिधिः॥ गते तस्मिन्मु
निर्वरे वेपमानस्तदा गिरिः॥ उल्लंठमसकृत्स्थान्साध्यसं परं मंगतः॥ अद्य जातः पुनरहं न शप्तो यदगस्तिना॥ नमया सदृशो धन्य इति मे
ने सर्वे गिरिः॥ अरुणा पितृवत्काले कालज्ञाश्चानवैलियत्॥ जगत्वास्थ्यमवापो ज्ञे पूर्वद्रानुसंचरैः॥ अद्य श्वावापरश्चोप्यागमिष्यति न
वे मुनिः॥ इति चिंता महाभारै गिरिराक्रान्तवस्थितः॥ नाद्यापि मुनिरायाति नाद्यापि गिरिरेधते॥ यथासलजना न हि मनोरथमही लूहाः॥ वि
वर्धितीयो नीचपरास्त्यां समुद्रहन्॥ दूरं ते वृद्धिवाचो रत्नां प्राग्गृहेरपि संशयः॥ मनोरथानसिध्यंति सिद्धानस्यंति वेधुवं॥ स्वत्नानंते कुत्रालि
नं सर्वविश्वेशरक्षितं॥ अविज्ञायान्यसामर्थ्यं निजशक्तिप्रदर्शयन्॥ उपहासमवाप्नोति यथैवायमिहाचलः॥ ७१॥ इति श्रीपाद्मे महापुरा

करवीरमा०

१३

येकरवीरकांडेनारदमाकेडेयसंवादेविंध्यगर्वपरिहारोनामपंचमोऽध्यायः॥ ॥नारदउवाच॥गोदावरीतटेरम्येविचरन्मापिवैमुनिः॥न
तस्याजचसंतापंकाशीविरहरं परं॥१॥उदीचीदिक्स्पर्शमपिसमुनिर्मातरिश्चनं॥प्रासार्यबाहुंसंश्लिष्यकाश्याःपृच्छदनामयं॥लोपामु
द्रेनसामुद्राक्कापीहजगतीर्तले॥वाराणस्याःप्रदर्शयितुंतीनयतोविधिः॥क्वचित्तिष्ठन्क्वचिज्जप्यन्क्वचिद्वायन्क्वचिच्चलन्॥क्वचि
ज्जोपविशंश्चेतिबभ्रामेतस्मत्तोमुनिः॥प्राणत्यागपरोभूत्वामहाचिंतापरोभवेत्तै॥क्वगच्छामिक्वनिष्ठामिक्ववशीष्याम्यहंभुवि॥नपोभूमिः
क्वमांभूत्याद्याकाशीसदशीमम॥आहिविश्वेशविश्वाम्भुवाहिभक्तार्तिनाशना॥बुद्धियोगपरिश्लेषान्मतिर्लीनामैतिस्थिता॥अंतरीमि
तयाविश्वंसर्वव्याप्यमुसंस्थितः॥तादृशंतीर्थवर्यंहित्दयेमेप्रकाशय॥दर्शनंयत्रतेभूयाद्यथाप्राप्तेमनोरथं॥नोवात्यजामिदेहैवेत्वद्विषो
गाग्निनाहते॥इतिव्याकुलचिन्तस्यपततस्तस्यैवपथि॥प्रादान्मतिंसविश्वेशोत्तदयेनुप्रविश्यच॥स्मृतंनदामहत्सेत्रंकरवीरंयवाधिकं॥समु
त्थायततःप्राहप्रियांचलचलेतिसः॥तमालोक्यमुनिश्चेष्टंमुस्मितेसाशुचिस्मिता॥पतिंवाक्यमुवांचेदंलोपामुद्रामनोरमं॥लोपामुद्राउवा
च॥मत्प्राणाधिपतेस्वामिनृछाम्येकंवदस्वतत्॥यस्मृतंहितथानूनंमहदानंदलक्षितं॥अन्यत्रशीघ्रगमनंकाशीविरहतोमुने॥घटनःप
तितस्येहनेवेजानुकदाचन॥मन्यसेयदितच्छक्यंमयाज्ञातुंमहामुने॥निदानंब्रूहिमकलंतवानंदमहोदधे॥नारदउवाच॥इतिप्रियानुष्टुभःसन्

पैरि

१३

प्रोवाचार्थंघटोद्भवः॥याम्यवाराणसीक्षेत्रमाहात्म्यंत्वंदिशंस्मरन्॥अगस्त्युवाच॥शृणुष्याथवरांरोहेमहदानंदकारिणं॥श्रीविश्वेशप्रसादेन
संस्मृतंकरवीरकं॥याम्यवाराणसीचेतित्रिषुलोकेषुविश्रुतं॥जंबूद्विपशिरोरत्नंभुक्तिमुक्तिप्रदंशिवं॥देव्याविष्णुस्वरूपिण्यायदृतंदक्षिणे
करे॥यस्मत्प्राचंद्ररूपिण्याकाशीविरहजोनलः॥शामितोममसुश्रोणीतस्तेत्रेकिंनुवर्ष्यते॥विश्वेदेवीर्नेयत्रकाशीवासश्चमस्त्रियः॥स्ना
नंहिमणिकर्ण्यचमस्त्रियंचवरानने॥सर्वमेतद्भवेन्नूनंकरवीरेमहापुरे॥अधिकंचापिभूयात्मेमहादेव्याप्रदर्शनं॥भुक्तिमुक्तिप्रदानार्थंस्थि
तायाजगतीर्तले॥वसंतत्रकरिष्यामिसर्वदेवनिषुविते॥तीर्थवृंदसमाकीर्णंकरवीरपुरेसदा॥इत्याशयेवसुश्रोणीकाशीविरहजंम
हत्॥दुःखंचिसृष्ट्येवैसर्वजातस्तुनंदनिर्भरः॥पूर्वसंकल्प्यइत्यासीद्भुतयंकरवीरकं॥विधिनाद्यमुसंपूर्णोमहद्भाग्यहिमामकं॥परोपका
रणंजंतोर्यथाफलतितस्तप्तात्॥तथान्येसर्वधर्मावेनफलंतीतिमेश्रुतिः॥एकान्नियाह्यर्थकरीपुण्यवद्भिरवाप्यते॥यद्विंध्यस्यदम
नंकरवीरप्रदर्शनं॥पंचकोशांतरंणैवत्रिस्थलीयत्रविद्यते॥प्रयागंकाशिकांचैवगगरोद्रीशुचिस्मिते॥संकल्पयत्रकुर्वतिकरवीरपुरं
शुभं॥गंतव्यमितितेषांचैपितृणामुत्सवंशृणु॥संमील्यपितरसंवीवंशजाःसर्वेएवहि॥परस्परंचदंत्येवंमहानंदाब्धिसमुत्ताः॥सर्वध
जपताकादिलंबयित्वासमुत्सुकाः॥अद्यश्वोवापरश्वोवागंतरुद्रगयांप्रति॥वंशजश्चास्मदीयोवेकरलतालसमुत्सुकाः॥निर्गतंवंशजं

श

कर० मा० दृष्ट्वा परमानंदनिर्भराः॥वर्णयंति च ते भाग्यं स्वकीयं हि परस्परं॥पितर उचुः॥अहो वयं धन्यतमा नृलोके गंतास्मदीयः किरुवंशजोयं॥गयां
 १४ हिरोद्गीकरवीरसंस्थितां पिंडां समायात्य हितारयिष्यति॥अतिधन्या करवीरसंस्थितां गंता प्रयागं करवीरसंस्थितं॥किंदत्तवान्नेन हि
 वंशजातोस्मान्किंनोदकेनेव हितारयिष्यति॥धन्या वयं भो पितरः सुशृण्वतां गतस्ववंशप्रभवश्च काशिकां॥कोल्हापुरस्थां भवपाशभे
 दिकां स्वात्मा प्रदत्ता सहितारये कुलं॥अहो वयं धन्यतमास्वलोके यथैश्वर्यं तत्त्वे प्रभवे पवित्रैः॥पुनातिलोकत्रयसकुलास्थितं कोल्हापुरं गच्छति
 धन्य एव॥अहो तिधन्यः परपुण्यवानयं ऋणत्रयं येन पराकृतं महत्॥रोद्गीगयां गंतुमथोद्यतस्वराट् कोल्हापुरं पुनर्वरो नृलोके॥अहो जनाबा
 लिश एव सर्वे नो यत्र गच्छंति महद्दिगुण्यं॥कोल्हापुरं तीर्थवरं यवाधिकं वाराणासीक्षेत्रमिति प्रसिद्धं॥कुलोद्भवं पिंडं दमत्र दृष्ट्वा ब्रजामिलोकं परमं
 पवित्रं॥यैवे गत्वा न निवर्तंति सर्वे पुण्योपेता परमानंदयुक्ताः॥धनीयशस्त्री बहुपुत्रपौत्रो भवेदयं पुत्रवरः सदैव॥कुलं पवित्रीकृत्यै मनो न सत्यं ग
 कं त्वाविचित्रं करवीरं पुरं॥प्रियं यक्षेत्रमाहात्म्यं वर्णयंति दिवि स्थिताः॥नेहै क्षेत्रं परं किन्नु वर्णयेत् करवीरकं॥करे किं विधत्तं लक्ष्म्या भुक्तिमुक्तिप्रदं परं॥
 निर्मेषार्धवियोगोपिशतवर्षायते मम॥नारद उवाच॥इति ह्येकमाकर्ण्य परमानंदनिर्भराः॥महात्म्यं करवीरस्य पृच्छामि सुविस्मिताः॥लोपा मुदा उवाच १४
 किमर्थं हि महोदेव्या करवीरं महापुरं॥करमध्ये धृतं चेदं कथं वा भुक्तिमुक्तिदं॥तत्सर्वं कथयस्वामिन् प्रयादीनवत्सल॥महात्म्यं श्रवणानस्य निश्च

लास्यान्मतिर्मम॥अगस्तिरुवाच॥एकदा तु लितं सुभ्रुक्षेत्रं युग्मं हि विष्णुना॥याम्यवाराणसीक्षेत्रं तथैवोत्तरसंस्थिता॥गौरवं लाघवं चापि ज्ञा
 तं क्षेत्रद्वयस्य हि॥पुनर्विवादः समभूच्छिवशक्त्यो र्यदा शुभे॥तदान्ये च प्रकारेण लाघवं गौरवं तयोः॥ज्ञानं प्रोवाच भगवान्महाविष्णुरतं दितः॥वि
 ष्णुरुवाच॥विश्वनाथ महादेव श्रीलक्ष्मीमत्त्वरूपिणी॥उभयोः क्षेत्रयुग्मं च सुविस्थातुं न चाहति॥तस्मात्पुरद्वयं चेदं उभयोः वास्य कोटिना॥श्रु
 त्वा ग्रेण गदाग्रेण कामहस्तधृतं नेवै॥आचंद्रतारं धियता सुभाभ्यामपि संततं॥अगस्तिरुवाच॥एवमुक्त्वा विश्वनाथश्च लाग्रेण स्वकां पुरीं॥दधार
 तीलया सुभ्रुतदाकाशीपुरीं शिवः॥ततो लक्ष्मीमहादेवी स्वपुरं करवीरकं॥वामहस्तसमाश्रित्य गदाग्रेण महाबलान्॥क्षेत्रं क्षेत्रवराकीर्णं मिहा
 मुत्र फलप्रदं॥तदा विष्णुः प्रहस्याह शिवशक्त्यो र्दिवचा॥विष्णुरुवाच॥लाघवं गौरवं चैव युवयोः क्षेत्रयो र्ददं॥विज्ञानं मे प्रदिष्टं च युवयोः क्षेत्रधारणं॥
 विश्वनाथ त्वया श्रीघ्नं तावकं क्षेत्रमुत्तमं॥लघुत्वाद्दिधृतं तूर्णं त्रिशूलग्रेण तीलया॥धनुराकारकस्य हर्षं क्षेत्रस्य लाघवं॥भवं तैव समादिष्टं किं ब
 हून्नेन यत्र हि॥महालक्ष्म्या महादेव्या क्षेत्रं वै करवीरकं॥गदाग्रेण मया बद्धं न चालमहत्तरं॥तदा महाबलेनाथ लक्ष्म्यो वेदक्षिणं करं॥चक्राकारं
 महाक्षेत्रं विधत्तं करवीरकं॥अनयोः क्षेत्रयोरंगं गौरवं लाघवं तथा॥प्रत्यक्षेण समाज्ञातं किं पुनर्वन्मिचारत्रा॥अगस्त्युवाच॥क्षेत्रे गौरवं मे वं हि
 विज्ञाय शिवाया सह॥सगणे विश्वनाथोपि करवीरसु संस्थितः॥आगतं विश्वनाथं च विज्ञाय काशिकापुरीं॥करवीरं समाश्रित्य तीर्थरूपेण ति

१५
 करमाहा० छति॥ गतं विश्वेश्वरं वीक्ष्य मुनि कर्ण्यपि कौमिनी॥ आगत्य संस्थिता वात्र करवीरे महापुरे॥ आगतं विश्वनाथं हि क्षेत्र तीर्थसमायुतं॥ समागता
 नितीर्थानि लोकत्रयगता न्यपि॥ अरण्ये सेतुबंधं च कुरुक्षेत्रमतः परं॥ द्वारकागोकुलचरं श्रीशैलादीनि सर्वशूः॥ नानाक्षेत्रस्थिता देवाः स्वस्व
 क्षेत्रैः समागताः॥ तिष्ठन्ति यत्रैवे सुश्रुतदिहारव्यातुमक्षमः॥ गणिका यत्र निर्मुक्ता महापापस्वरूपिणी॥ श्रीपापनाशने तीर्थे सर्वपापा
 पहारिणी॥ अजामिलो महापापो यत्र मुक्तिमुपयुवान्॥ दुरितापहारिणे तीर्थे तपस्वानसु निर्मलैः॥ भगीरथस्य राजर्षे यत्र सप्तकुलानि
 वै॥ तीर्थे सप्तकुलादारे मुक्तिं जग्मुर्निषेवणात्॥ ब्रह्महत्यागता यत्र श्रीरुद्रस्य महात्मनः॥ कपालं पतितं तस्माद्भुङ्क्षु तीर्थे शुचिस्मिन्॥ वृ
 ब्रह्महत्या महापापादहत्यागमनासुरा॥ इन्द्रो यत्र विनिर्मुक्तश्चंद्रकुंडे परार्थदे॥ गुरुदाराभिगमनात् स्त्रीणां त्यागनोपिव॥ चंद्रोऽपि चंद्रकु
 ङ्डे वै निर्मुक्तस्त्वानदानतः॥ ऋणत्रयापहारी च सुशर्म पि द्विजाधमः॥ ऋणविमोचनकुंडे निर्मुक्तस्त्वानुत्पणैः॥ नानापापरतः कश्चिदिंद्रसे
 नो द्विजाधमः॥ यमयातनानि निर्मुक्तः स्नात्वा तीर्थे पिकापिले॥ त्रिःसप्तकृत्वा निर्हृत्य सत्रियान्भार्गवो बली॥ मातृद्रोहाच्च निर्मुक्तस्तीर्थे
 परशुरामके॥ कुष्ठगंडूदिनात्सुको ब्रह्महत्यादिकिं त्विषेः॥ शूद्रः कश्चिद्विनिर्मुक्तः स्तग्निकुंडनिषेवणात्॥ गोब्रह्महत्या महापापैः निर्मु
 क्तः पंचपाउवाः॥ श्रीपंचनामके तीर्थे पंचलेश्वरदर्शनात्॥ मिथ्याभिशाप संततो दूर्वासा अपि वै मुनिः॥ मिथ्याभिशाप निर्मुक्तो दूर्वा

१५

सस्तीर्थनिषेवणात्॥ प्रल्हादोऽपि चंद्रोऽपि तद्रोहकृतादद्यात्॥ प्रल्हादारये सुतीर्थेऽपि निर्मुक्तस्तेन पापना॥ नारदो दक्षशा
 पेन स्थातुं कापिनयः प्रभुः॥ गोमतीसंगमस्थानात् कच्छदर्शनतत्परः॥ शापघ्नश्चाव निर्मुक्तः सुखमवसति छति॥ शापयत्र नैवे सुश्रुतबाधं ते
 न्यत्र संभवाः॥ तस्त्रेयं च सेवंते ते धन्या मनुजो भुवि॥ कृतं तथा च चत्वारिंशद्योजनं क्षेत्रमुत्तमं॥ तदंतर्गत कीटादिदेवान् सर्वपुनाति हि॥ त्रितापां
 तु तदर्धे न पुनातीदं जगत्रयं॥ द्वापारे चापि वै सुश्रुतदर्धे क्षेत्रमुत्तमं॥ कलौ षड्योजनं क्षेत्रमिहामुत्र फलप्रदं॥ पंचक्रोशविशेषेण पवित्रं क्षेत्र
 मुत्तमं॥ पंचक्रोशांतेरेणात्र ये वै तिष्ठन्ति मानवाः॥ सर्वे ते यांति निर्मुक्ता भवंति स्वर्गगामिनः॥ तत्रापि क्रोशमेकं हि पावनं क्षेत्रमुत्तमं॥ यत्र ब्रह्मा
 दयो देवा वासमिच्छन्ति सर्वदा॥ देव्यालयस्य याभूमिर्या यो नि कटवत र्नी॥ भवेत्तातिपवित्रा वै कामपेनु रिवा र्थदा॥ श्रीमुक्तमंडपे देव्याहुतं दत्तं तथा
 कृतं॥ अनंतं जायते सुश्रुतवान्यही र्थमुत्तमं॥ नीराजनविधानं न देवा ब्रह्मपुरोगमाः॥ करतालसमायुक्ताः त्रिकालं सावधानिनः॥ उदयं प्रति गर्जतो
 जयशब्दविशेषतः॥ कात्यायनी महादेवी न च कोटी सरवी युता॥ दीपान्प्रज्वाल्यैवे सुश्रुतात्रेहाटक निर्मिते॥ प्रत्येकं नवकोटिस्ता कात्यायन्यो महास
 नैः॥ उदयं प्रति गर्जत्यो देवी नीराजयंति हि॥ योगिन्यश्चापि तत्काले चामरं व्यजं नैर्युताः॥ चतुषष्टिसमायुक्ताः प्रत्येकमुदयस्वनेः॥ त्रिकालं हि सु
 सेवंते सावधानाः पृथक् पृथक्॥ भैरवाद्यागणाः सर्वे दंडपाणिपुरः सरा॥ भैरीदुदुभिठक्काद्यैर्वा दित्रैः संयुताः पृथक्॥ रुद्रयानयुताः सर्वजयो

कर०मा०

१६

दयस्वनेयुताः॥सेवति किं करीभूताः॥नीराजनविधौ पृथक्॥येवैपश्यंतिकाले पिनीराजनविधिं परं॥सफलं जन्मैवेतेषां वासिनां करवीरके॥ये
वैपश्यंति चानंदब्रह्माद्यैस्त्रिदशैः कृतं॥ते धन्यामनुजाः सुभुसत्यं सत्यं वदाम्यहं॥स्तेनः सूरयो मित्रघ्नो ब्रह्महा गुरुतत्पगः॥स्त्रीराजपि
तृगोहं नाये च पात किं नो परे॥सर्वे तेऽप्यत्र पूयंते वसतः करवीरके॥बहुवर्त्तिसमायुक्तं ज्वलंतं देवतोपरि॥कुर्यादारात्तिकं यस्तु कल्पकोटिरि
वं वसेत्॥नैवेद्यसमये देवीयः पश्यति विमूढधीः॥सर्वापराधमलिणो दंष्ट्रो सोऽयम किं करैः॥नीराजनविधिं ये वै निरीक्षंते त्रिकालिकं॥देवीप
श्यंतिये नित्यं करवीरनिवासिनः॥नीराजनविधौ ते हियांति विष्णोः परं पदं॥करवीरवासिनां सुभुमुख्यकर्मद्वयं भवेत्॥नीराजनविधेः
सम्यक् त्रिकालदर्शनं परं॥भिक्षाप्रपातनं चैव श्रद्धया सर्वयोनिषु॥क्षेत्रमध्ये तु यस्यापं वासिभिः समुपाजितं॥तत्सर्वं हरते तेषां भिक्षानीरा
जने विधिः॥धर्मद्वयं गिदं चार्यं वासिनां यदुदीरितं॥नाचरद्यस्तु मेदात्मानस्य वासफलं कुलः॥पत्रपुष्पांजलिं वेदाश्च चारो मूर्तिधारिणः॥
नानामंत्रप्रघोषेण देव्यादद्युर्निरंतरं॥ये च पुष्पांजलिं नित्यं प्रवदंति विपश्चितः॥देवदपारगाः सर्वे प्रयुनंति कुलत्रयं॥मन्त्रमंडपिकामध्ये
कुर्वंतिसुकीर्त्तनं॥ते धन्यामनुजानित्यं सर्वाकामानवाप्नुयुः॥मुक्तमंडपिकामध्ये क्षेत्रमहात्म्यमुत्तमं॥पुत्राण्यन्यपि चान्यानि शृण्वंति श्वा
वयंति च॥कामक्रोधविनिर्मुक्ता भुक्तिमेत्यंति ते न पाः॥मुक्तमंडपिकामध्ये ये नृत्यंति नरोत्तमाः॥चक्रांगक्षेपणाद्यापि मुच्यंते ते ह सोऽखिला

१६

त॥योगीतवाद्यनृत्यानि मोल्यंदत्वा तु कारयेत्॥सशक्रभवने तिष्ठेद्यावदाभूतसंस्तवं॥देवतां ये हि जायेवायो नृत्यं तु प्रकारयेत्॥विनोदयं
तितं सर्वे नित्यमक्षरसांगणान्॥गीतवादित्रनिर्घोषं देवदेवस्य कारयेत्॥घटाभवेद्दशांतास्य सर्ववाद्यमयीयतः॥अहो विश्वेश्वरी क्षेत्रम
रणादपि नोभयं॥यत्र सर्वप्रतीक्षंते मृत्युं प्रियमिवातिथिं॥कामदं हि सकामानां निकामानां च मुक्तिदं॥नान्यदृष्टं मया क्षेत्रं करवीरपुरं वि
ना॥पराशरो मुनिर्ज्ञात्वा क्षेत्रमहात्म्यमुत्तमं॥समागतोऽथ सुश्रोणिसकामः काममाप्नुयात्॥१२०॥इति श्रीपाद्रे महापुराणे करवीरमा
हात्म्ये अगस्त्योपासनासंवादे षष्ठोऽध्यायः॥॥नारद उवाच॥श्रुत्वेवं क्षेत्रमहात्म्यं लोपा मुद्रां वै मुने॥पुनः पृच्छासुभुर्गर्जतं पथि
तं प्रियं॥लोपा मुद्रा उवाच॥पराशरो मुनिश्चात्र किं कामः समगान्मुने॥कते वा तेन किंचात्र तत्सर्वं ब्रूहि मे प्रिय॥नारद उवाच॥इति तत्प्र
श्नसहस्रो भगवान्संघटोद्भवः॥प्रशस्य श्लक्ष्णया वाचा प्रवक्तुमुपवक्तुमे॥अगस्त्य उवाच॥वयं धन्यं धतमालोके मार्गे प्रासकथानके॥
अध्ययमन्नजानीमो यत्ते वनपराः प्रिये॥करवीरकथा पुण्या सर्वलोकमलापहा॥वासनाप्रधनोऽप्येषा तस्ते वसतिर्यथा॥न तथा
प्रियं ते सुभुवत्करामृतसेवनात्॥क्षेत्रप्रश्नामृताद्यद्वात्ममेवः प्रसीदति॥यत्ते वयाममभवेन्न दृष्टान निद्रानैव क्षुधानश्म एव चान्यः॥
ते ह भवंतु करवीरकथामृतं सत्सर्वजना विरहशोकभयापहं यत॥शृणु देवि वारो हे पराशा गमकारणं॥तदाश्रमकथां चापि यथावत्तथ

कर० मा०

१७

याम्यहं॥विष्णुनातुलितंक्षेत्रं॥करवीरपुरंमहत्॥श्रुतापराशरोभ्यागान्नेमिषारण्यतःपरे॥कलिसमागतंवीक्ष्यसर्वबुधिविनाशनं॥
चिंतयामासंदैवज्ञःसर्वलोकहितायसः॥सहस्रवारवायायुक्तोवेदोयंजगतीतले॥कथं प्रथेत लोकेषु स्वत्या युष्येषु चैव हि॥अत्यजे
षत्यं सत्तेषु घृत्य पुण्येषु चैव तथा॥पुराणान्यपि सर्वाणि चेति हासाः सहस्रशः॥स्मृतयश्च महापुण्याः कोवासं प्रार्थयिष्यति॥विना विष्णु
हिकर्मैर्दंको वा कर्तुं समुत्सहेत्॥तादृशं पुत्रमेकं हिया चेहं सर्वदं हरिं॥पूरयिष्यति मे कामं हरि मक्तिः प्रियः परः॥शक्येतेतरसी कर्तुं तपसा
राधनेन च॥इति संचित्य सुदृढं तपाभूमि विचार्य च॥समागतस्ततो भद्रे करवीरपुरं मुनिः॥नानापुण्यवना कीर्णं सर्वा मर निषेवितं॥स
तीर्थनिकुराकीर्णं बहु दवालयान्वितं॥रत्नस्फटिकपाषाणैः कृतदुर्गं सुदुर्गं॥गोपैरेर्वि विधाकारैर्बहुशोभाकरं चिरं॥रुतविद्रुमसोपा
नं कृतमानैकभूमिकं॥गंगाहंयेना समं तापरिवीरुतवत्सरं॥उत्तरे रुक्षया चाथ वारुण्या सुदृढीकृतं॥पूर्वपि रुक्षया देव्या गाणा कथावापियं
त्रितं॥दक्षिणे वेदपक्षिण्यां नदीभ्यां च सुरक्षितं॥पश्चाच्छिवमयूरीभ्यां नदीभ्यां सुदृढीकृतं॥महाद्वारेषु चत्वारि संतिलिङ्गानि चिंतने॥प
र्वतोपरि पूर्वच लिंगं मे श्वराभिधं॥कले शं च महा लिंगं स्थितं पश्चिम भागके॥उत्तरे तु यथा भागे श्रीगुप्तं महिकार्जुनं॥मध्यद्वारेषु सं
त्यत्र देवता रूढानि बोधय॥उज्ज्वलं वास्ति ता पूर्वैर्याम्य कात्यायनी स्थिता॥पश्चिमे तु विभागे वै श्रीसिद्धेश प्रकीर्तितं॥उत्तरे दिग्बिभागे च श्री

१७

केदाराभिधं स्थितं॥समं तादृष्टं लिंगैर्यद्विष्ये श्रुतिभूवितं॥अमरे शाभिधं लिंगं पूर्वैरुच्छातं स्थितं॥कोपेश्वराभिधं लिंगं अग्नि
कोणे सुसंस्थितं॥वीरभद्रं महा लिंगं दक्षिणे न तु संस्थितं॥सिद्धसारण्येश्वरं लिंगं नैर्ऋत्या दिशि संस्थितं॥श्रीभागे शं महा लिंगं पश्चिमे तु
सुसंस्थितं॥वटेश्वराभिधं वायुकोणे युसंस्थितं परं॥उत्तरे स्थितं रामेशं रुच्छातं सुसंस्थितं॥ईशान्ये संगमेशं च रुच्छावरुण संगमेशं॥इ
ति लिंगा षके नाथयस्त्रे सुदृढीकृतं॥जलशायी चतुष्कोणे समं तादृष्टं सुरक्षितं॥पूर्वैर्चोदुंबरे तीर्थं पूर्वाब्धि रतिविश्रुतं॥शेतेनंतः सुपर्य
क्षेत्ररक्षा च चक्रकः॥उत्तरे च त्र्यंके तीर्थं उत्तराब्धि रतिश्रुतं॥शेतेनंतः सुपर्यक्षेत्ररक्षान च चक्रकः॥एवं संक्षितं सर्वक्षेत्रं यत्परवीरकं॥
देव्या चाथ महा लक्ष्म्या धृतं यदक्षिणे करे॥दातुं भक्तजनानां हि भुक्ति मुक्ति मि व प्रिये॥तस्त्रे प्रभवदृष्टा परमानंद निर्भरः॥अहो मदीये
स्फुटं किमद्य स्थितं कृतं पूर्वमिह स्फुटं तत्॥दृष्टं मुं येन तत्करवीरकं पुरं ब्रह्मं द्रुद्र प्रमुं रेर्वि मृग्यं॥दिष्टं मया क्वापि न चेदृशं वै क्षेत्रं पवित्रं ज
गतीतले न्यत्॥मुनींद्रवं दंसि कतास्वरूप्य हाविहात्य पूर्वकरवीरकं पुरं॥विलोकिता न्यत्र बहूनि तानि मुनींद्रं दैः करवीरकं पुरं॥यत्रा समं ना
त्यतिभांति रुद्रा देवस्वरूपा हि महद्विचित्रं॥दृष्टान्यनेकान्य च नीतले मया तीर्थान्यथाप्यत्र मनो विमग्ने॥जलं पवित्रं च शिवस्वरूपं दृष्टं यथै
वात्र विभात्य पूर्वं॥यद्भुक्तिदं तन्न विमुक्तिदं च चिदभ्युक्तिदं तन्न विभुक्तिदं च चित्॥क्षेत्रं मया चोभयदं विचिन्वतान दृष्टमन्यत्करवीरतो म

२

हत्वा॥ धन्यं मदीयं चरणद्वयं वै धन्यं मदीयं ननु दृष्टियुग्मं॥ जन्माद्यधन्यं किं हि हाद्यवर्ण्यं दृष्टं मया यत्कृतं वीरकंपुरं॥ अगस्त्य उवाच॥ पराशरो
मुनिश्चैव वदन् प्रमुदिताननः॥ सस्मागतोऽथ वासुधु प्रयागं बालरिवित्यकं॥ मार्गद्वारस्थितान् देवान् संपूज्य विधिपूर्वकं॥ गंधाक्षतसुपुष्पा
द्यैः सन्नतिप्रार्थनैरपि॥ तिसृणां चैह गंगानां संगमो यत्र विद्यते॥ क्षेत्रवायव्यदिग्भागे तत्प्रयागमितीरितं॥ श्रीब्रह्मरूपिणी कुंभीभ
द्रायाविष्णुरूपिणी॥ शिवयाशिवरूपिण्या संगत्ता तत्प्रयागकं॥ यत्र चानुदितं ब्रह्मा सर्वदेवसमन्वितः॥ ब्रह्मयज्ञं प्रकुर्वीत यो ब्रह्मय
ज्ञं करोत्यनु॥ स्नानदानपरेस्तत्र वासिभिर्ब्रह्मरूपिभिः॥ सघोषः श्रूयते द्यापि पुण्यवद्भिः क्वचित् क्वचित्॥ स्नानं कृत्वा मुनिस्तत्र तीर्थं श्रा
द्धं विधाय च॥ गोभूतिलहिरण्यादियथाशक्त्यो प्रदत्तवान्॥ पितृन्संतर्प्य विधिवत्कृत्वा माधवदर्शनं॥ कपाटस्वामिनं पूज्य पत्न्या सह वटं
गतः॥ वटं संपूज्य विधिवत्सावित्रीवटसंस्थितां॥ कुंकुमांजनगंधाद्यैरुपचारैरपूजयत्॥ वटं संपेक्ष्य तव भिस्तुभिः सुमनोरमैः॥ कुंकुमा
युक्तशूर्पाणि दत्त्वा तत्र प्रणम्य च॥ ततो जगाम स मुनिः करवीरं महापुरं॥ मलापकर्षणं स्नानं काश्यां कृत्वा वरानने॥ नत्वा विश्वेश्वरं देवं भ
वानीं विश्वमातरं॥ विनायकं ततो नत्वा तथा च दंडपाणिनं॥ नत्वा च त्वं बिकां देवी वाराही नदनंतरं॥ ब्रह्मायां च ततो नत्वा विष्णुं चैव ततः परं॥
शिवं नत्वा तथा सम्यक् अविमुक्तेश्वरं ततः॥ कुंडले शं नमस्कृत्य नत्वा नंदीश्वरं ततः॥ स्नात्वा थमणिकर्ण्य वै मणिकर्णेश्वरं ततः॥ कुंकुटे शं नम

स्कृत्य तथा न्यानपि सर्वशः॥ दत्तात्रेयमुनेश्चाथ पादुके संप्रणम्य च॥ मुक्तमंडपिकां देव्या विविशाथ मुनीश्वरः॥ विनायकं च रुद्रं च संपूज्य
विधिवत्ततः॥ कालवेतालको पूज्य द्वारपालो महाबलौ॥ देव्या दत्तवरोदकौ पूजितौ सर्वकामदौ॥ गर्भगृहं समासाद्य महादेवीं प्रणम्य
च॥ गंधपुष्पसुवस्त्राद्यैर्महालक्ष्मीं प्रपूज्य सः॥ पुष्पांजलिं प्रदत्त्वा च प्रणामसदंडवत्॥ नमो देव्यै महालक्ष्म्यै शिवायै सततं नमः॥ नमः
शिवायै भद्रायै नियताः प्रणतास्मतां॥ ६६॥ इति श्रीपाप्तेपुराणे करवीरमात्म्ये अगस्त्यलोपासुद्रसंवादे सप्तमोऽध्यायः॥ ॥ अग
स्त्य उवाच॥ नत्वा चैव महालक्ष्मीं मनोवाक्कायकर्मभिः॥ कृतांजलिं पुदोभुत्वा स्तुतिं कर्तुमुपक्रमः॥ पराश्वर उवाच॥ नमाम्यहं देववरां प
वित्रां जगत्कृतिं स्थामविरोधसंभवां॥ भुक्तिप्रदामज्ञकुलस्य सर्वदामुक्तिप्रदां प्राज्ञकुलस्य सत्यतः॥ तव प्रभावं सुनिरूपितं शुभे पराक्रमं वानहि
देवर्षेः॥ अलं प्रसीदेश्वरि सर्वदेहिनां कामप्रदात्वं भवसर्वकामिनां॥ नूनं स्थिता त्वं करवीरकेपुरे मुक्तिं प्रदातुं स्वतु सर्वदेहिनां॥ तथापि याचे भ
वती सुरार्तिहां मनोरथं सुंदरि पूरया शुभे॥ यां वै रिणां वितनुते भवती विमुक्तिं सा किंददाति न हि सज्जनभक्तवृंदे॥ सर्वात्मना तव पदाब्ज
कथा सुतृप्तं भृंगो भवच्चरणपंकजवासदक्षे॥ धन्यो स्मि कृतकृत्योऽस्मि तव पादाब्जदर्शनात्॥ संसारभयभीतोऽस्मि पाहि मां सर्वशर्मदे॥
मुदिनं चाद्यसंजातं प्राप्तं जन्म फलं मया॥ मातस्त्वदर्शनादेव जातः सर्वमनोरथः॥ नया चेवरमन्यं हि पूर्णचंद्रनिभानने॥ त्वत्सेव वसति

कर० मा०

१९

देहिसर्वकामप्रपूर्णा॥अगस्त्यउवाच॥मुनिनेवंस्तुतोदेवीसर्वाभिष्टफलप्रदा॥प्राहप्रसादसुमुखीमुनिंपाराशरंशुभे॥महालक्ष्म्यु
वाच॥धन्योसिद्धतक्योसिमुनेमस्तेनदर्शनात्॥मस्तेनदर्शनंनृपांमिहामुत्रफलप्रदं॥देवद्विजद्रुतांचात्रवासंनैवददाम्यहं॥वेदधर्म
द्रुहाचापिक्षेत्रवासिद्रुहामपि॥परनिंदारतानांचरुतघ्नानांतथैवच॥नैववासंददाम्यत्रमिथ्याभिधापिनामपि॥तंशांतःश्रद्धयायुक्तःसत्यवा
नूविजितेन्द्रियः॥निवसात्रसुखं ब्रह्मनूयत्रतेमनसोरुचिः॥वासस्तेसर्वदात्रास्तुसंपूर्णासंर्षेतुक्वामनाः॥पंचक्रोशंतरेणैवयत्रतंहिवसिष्यति॥
तत्रतत्रभवेतीर्थेत्लन्नाम्बाविश्रुतंभुवि॥यथाविधितपस्त्वासर्वाकामानवाप्नुहि॥अगस्त्यउवाच॥गृहीत्वाथवरंनत्तामहालक्ष्मीसंचैमुनिः॥मु
क्तिमेउपमागत्यश्रुत्वाधर्मकथाशुभाः॥नीराजनविधिं दृष्ट्वा सर्वकामप्रदायितं॥क्षेत्रपश्चिमभांगेतुक्रोशयुग्मांतरेणवे॥स्थितःपर्णकुटीरुत्वाप्त
प्ताहंसुविचक्षणाः॥तत्राभवन्महातीर्थेनपोयोगसमुद्भवं॥वरप्रभावतोदेव्याःपराशरमितीरितं॥तन्नाम्नैवाभवत्सिंहं पावनं सर्वदेहिनां॥स्नात्वा स
र्वपुतीर्थेषुकोटितीर्थादिषु क्रमात्॥दक्षिणेचोत्तरेवापिमानसेतुविधानतः॥अंतर्गृहेर्षं हिर्वाथस्नात्वा चैव यथाविधि॥काशीक्षेत्रविधिं कृत्वा गया
क्षेत्रंततो गतः॥क्षेत्रस्येशानदिभांगेक्रोशाद्वातरसंस्थितं॥गयाक्षेत्रंहिविज्ञेयं सर्वतीर्थफलप्रदं॥काक्षंतिपितरपुत्रान्तरकाद्रुयभीरवः॥गयां
यास्यतियःपुत्रःसनस्नाता भविष्यति॥गयाप्राप्तं सुतं दृष्ट्वा पितृणां मुक्त्येव भवेत्॥पद्ममपि जलं स्पृष्ट्वा सोऽस्मभ्यं किं न वचनवान्॥गयां दत्त्वा न

१९

दानायः पितरस्तेन पुत्रिणः॥पक्षत्रयनिवासी च पुनात्या सप्तमंकुलं॥महाकल्पकृतं तापं गयां प्राप्य विनश्यति॥पिंडं दत्त्वा च पुत्रादेः आत्मनोपि
तिलैर्विना॥आत्मजोऽप्यन्यजो वापि गयाभूमौ यदा तदा॥यन्नाम्ना पानयेत्पिंडं तन्नयेद्ब्रह्म शास्वतं॥ब्रह्म ज्ञानं गयाश्राद्धं गोग्रहे मरणं तथा॥वा
सः पंसां कुरु क्षेत्रे यदि पुत्रो गया व्रजेत्॥ब्रह्म ज्ञानेन किं साध्यं गोग्रहे मरणेन किं॥वासेन किं कुरु क्षेत्रे यदि पुत्रो गया व्रजेत्॥मया प्रकल्पितान् विप्रा
कृत्य कथा दिनार्चयेत्॥तेस्तुष्टेस्तोषिताः सर्वा पितृभिः सह देवताः॥दंडं प्रतापयेद्भिर्भुगं यां गत्वा न पिंडदः॥दंडं न्यस्वारुद्रपदे पितृभिः सह मुक्तये॥
रुद्रपदाच्च पूर्वस्मिन्दक्षिणे पश्चिमोत्तरे॥सार्धं क्रोशं द्वयं मानं तयारोद्गीति विश्रुता॥पंचक्रोशं गयाक्षेत्रं क्रोशमेकं गयाशिरः॥तन्मध्ये सर्वतीर्था
नित्रै लोके यानि संति वै॥शाडुरुतो गयाक्षेत्रे पितृणां पितृणामनृणो हि सः॥शिरसि श्राद्धं रुच्यस्तु कुत्सानां शानमुद्धरेत्॥गृहाच्च लितमात्रेण गया
यागमनं प्रति॥स्वर्गो रोहणसोपानं पितृणां चर्पदपदे॥पदे पदे श्वमेधस्य यत्कलंगच्छतो गया॥तत्कलं च भवेत्तृणां समग्रं नात्र संशयः॥पार्थसेना
थ चरुणा सक्तुना पिष्टकेन च॥तुंदुलैः फलमूलाद्यैः गयायां पिंडपातनं॥गयायां पिंडदानेन यत्कलं लभते नरः॥न तच्छक्यं मया वक्तुं कल्पकोटिशते
रपि॥मुंडनं चोपवासं च सर्वतीर्थेष्वयं विधिः॥वर्षा पितृकुरु क्षेत्रं विशालं विरजं गयां॥गयायाश्च प्रवेशो नुस्नानं व्यं फल्यतीर्थके॥देवादींस्तर्पयत्स्ना
थ श्राद्धं कृत्वा स्वस्त्वचनं॥अपरे द्विशुचिर्भूत्वा गच्छेत्तत्रैतपर्वतं॥रुद्रकुंडे ततः स्नात्वा देवादींस्तर्पयेत्कधीः॥कृत्वा श्राद्धं सपिंडं च प्रयतः प्रेतपर्वते॥

कर० मा०

२०

येकेचित्तेतरूपेण वर्तते पितरो मम ॥ तिसर्वे तृप्तिमायां तु सनुभिस्तिलमिश्रिते ॥ फल्गुतीर्थे व्रजस्तस्मात्सर्वतीर्थोत्तमोत्तमं ॥ मुक्तिर्भवेत्सि
तृणांच कर्तृणां चैव शाश्वती ॥ तीर्थान्यपि च सर्वाणि भुवनेषु वसन्ति च ॥ तानि स्नानं समायांति फल्गुतीर्थे सुरैः सह ॥ गंगापादोदकं विष्णोः फ
ल्गुत्यादिगदाधरः ॥ स्वयं हि द्रवरूपेण तस्माद्गंगाधिकं विदुः ॥ अश्वमेधसहस्राणां सहस्रं यः समर्पयेत् ॥ नासौ तत्फलमाप्नोति फल्गुतीर्थे भिषे
चनात् ॥ फल्गुतीर्थे नरस्नात्वा दृष्टुदेवं गदाधरं ॥ आत्मानं पितृभिः येन नयेत्स वैश्वं पदं ॥ अमृतैः पंचभिः स्नानं पुष्पवस्त्राद्यलं कृतं ॥ न कुर्या
द्योगदायाणे स्नस्य श्राद्धमपार्थक्यं ॥ प्रथमे द्विविधिः प्रोक्तो द्वितीयदिक्सेवनेन ॥ धर्मारण्यं यत्र धर्मोऽस्माद्यागमकारयत् ॥ धर्मधर्मेश्वरं न
त्वा महाबोधितं न मेतत् ॥ तृतीये ब्रह्मसरसि गत्वा स्नानं समाचरेत् ॥ कृत्वा ब्रह्मसरः श्राद्धं ब्रह्मलोकं नयेत्सि तृत् ॥ आम्नांचैरोपितास्तत्र ब्र
ह्मलोकस्य पापनां ॥ तेषां सेवनमात्रेण पितरो मोक्षगामिनः ॥ ततो यमबलिंदद्याद्यमस्य तृप्तिहेतवे ॥ ततः श्वानबलिंदद्यात्तनमंत्रेणो वेष्टयत् ॥
ततः काकबलिंदत्वा पुनः स्नानं समाचरेत् ॥ फल्गुतीर्थे चतुर्थे द्विसुस्नानादिसमाचरेत् ॥ गयारस्य पश्चाद् श्राद्धं पदे कुर्यात्स पिंडकं ॥ न दधरंतु सं
पूज्यं यत्काव्यं काव्यनास्थितं ॥ रुद्रादिपदरूपेण पितृणां तृप्तिहेतवे ॥ तत्र रुद्रपदं दिव्यं दर्शनात्पापनाशनं ॥ स्पर्शनात्पूजनाद्वापि पितृणां द
त्तमक्षयं ॥ श्राद्धं सपिंडकं कृत्वा पदे विष्णोर्महात्मनः ॥ सहात्मानं कुलशतं न योत्स्य मंपदं ॥ तथा ब्रह्मपदे श्राद्धं कृत्वा पूर्वविधानतः ॥ ब्रह्मलोकं कु

२०

लशतं समुद्रं नयेन्नरः ॥ कार्तिकेयपदे श्राद्धं शिवलोकं नयेत्सि तृत् ॥ गणेशस्य पदे श्राद्धं शिवलोकं नयेत्सि तृत् ॥ गयाशिरसि यः पिंडान् मेधां
नाम्ना प्रपातयेत् ॥ नरकस्त्रादिवं यांति स्वर्गस्थामोक्षमाप्नुयुः ॥ ततो भूरि प्रदाने श्वब्राह्मणान् पूजयेन्नरः ॥ संतुष्टैर्ब्राह्मणे स्तत्र गयाश्रा
द्धं हि साम्यं ॥ आश्वपाकादिभूतानि यथावतोऽप्युत्तत्र हि ॥ सफला भवयात्रेति तेषां वाक्यं प्रगृह्य च ॥ ततो गच्छेद्दृढं दिव्यं यमक्षयं विदुर्बु
धाः ॥ तन्नाम प्रथिते तीर्थे स्नात्वा चैव यथाविधि ॥ ब्रह्मा प्रकल्पितान् विप्रान् भोजयेत्पूजयेन्नरः ॥ अक्षय्यं च वंदे तत्र श्राद्धं कृत्वा विधानतः ॥
वटवृक्षसमीपस्थोऽनाकेनाप्युदकेन वा ॥ एकस्मिन् भोजनेति त्रैकोटिर्भवति भोजिता ॥ दृष्ट्वा नत्वा यः संपूज्य वंदे शं च समाहितः ॥ पितृन् नयेद्भुत्सलो
कं मक्षयं च सनातनं ॥ संसारवृक्षशास्तायः शेषपापहराय च ॥ अक्षय्यं ब्रह्मशास्त्रे च न मोक्षय्यं वदायते ॥ इति श्रीपाद्मेकरवीमाहात्म्ये करवी
रकांडे अगस्तिलोपासुदसंवादे गयामाहात्म्यं नाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ॥ अगस्त्य उवाच ॥ एवं गयाविधिं कृत्वा त्रिस्तुलीसमुपास्य सः ॥ महालक्ष्मी
प्रणम्यापि हाराण्यालोक्य सर्वतः ॥ महालिंगाद्येकं पश्यन् जातगमपराशरः ॥ गिरिं ब्रह्माभिधानं च क्षेत्रवायव्यभागतः ॥ यत्र ब्रह्मा तपस्ते पितृजा
सर्गार्थमासृताः ॥ प्राप्तश्च महतीं सिद्धिं प्रशाश्रैवोपबृंहयत् ॥ यत्र संस्थापयामास लिंगं सोमेश्वराभिधं ॥ आनीय सर्वतीर्थानि सोमतीर्थं च कारसः ॥
वरंच दत्तवांस्तत्र तत्र वीमिव रानने ॥ अस्मिन्निरिवैर्ये वै करिष्यंति तपो महत् ॥ तैर्नैव पापनिर्मुक्तायांति नत्वरमंपदं ॥ सकामाः काममेष्यं तु

करमा०

२१

श्रेष्ठे

निःकामोक्षमेव च॥ सोमेश्वरं महालिंगं ये पश्यन्ति सुचेतसः॥ सोमतीर्थे सुसस्नातास्ते यांति परमं पदं॥ सोमवारे च येः स्नात्वा सोमतीर्थे वि
चक्षणेः॥ दृष्ट्वा सोमेश्वरं लिंगं न ते यांति पुनर्भवं॥ ये रुद्रादि महासूक्तैः लिंगं सोमेश्वरं भिधं॥ अभिषिञ्चन्ति ते धन्याः सर्वान्कामानवाप्नुयुः॥ पावमा
न्यैर्महामंत्रैः पौरुषैर्वा विशेषतः॥ तिसर्वपापनिर्मुक्ता पुत्रं चोन्नयन्ति॥ बिल्वपत्रैः समर्चन्ति ये सोमेश्वरं महाशिवं॥ सहस्रनाममंत्रैर्वा ते पुनन्ति
जगत्त्रयं॥ ये च वासं करिष्यन्ति श्रीसोमेश्वरं संनिधौ॥ भुक्तिमुक्तिं च ते सर्वसमीयुर्मदनुजया॥ अगस्त्य उवाच॥ इति लब्धवरं क्षेत्रं पावनं सर्वदेहिनां॥
गिरिं समाप्य यो देवि समुनिर्ब्रह्मनामकं॥ चूताम्नपनसाकीर्णं तालशालविराजितं॥ सरलाशोकपालाशभद्रातकसुशोभितं॥ दाडिमीनिंबजं
बीरपिचुमंदमनोरमं॥ जातीयूथकमाल्याद्यैः च ह्यभिरतिशोभितं॥ सारीकोकिलसंलोक्यैराकलयन्ति मिवागतान्॥ मत्तषट्पदनिर्घुष्टवनमाला
विराजितं॥ सिंहव्याघ्रवनाकीर्णं शार्ङ्गलाक्षभयानकं॥ यक्षकिन्नरगंधर्वा विद्याधरविभूषितं॥ एवं पर्वतमालोक्य प्रहृष्टहृदयो मुनिः॥ सोमतीर्थेषु
संस्नात्वा कृत्वा श्राद्धं हिरण्मयं॥ पितृभ्यो नैवेद्यं विधिवत्ततो देवालयं गतः॥ उमां देवीं च तत्रादौ संपूज्य विधिपूर्वकं॥ नत्वा चैव गणेशानं क्षेत्रपालं चिरं
चितं॥ एतान् भ्यर्च्य विधिवद्गतः सोमेश्वरालयं॥ नत्वा देववरं स्तुर्णमर्चयामास भक्तितः॥ रुद्रेण भूत रुद्रेण श्रीरूपेण तथैव च॥ पौरुषैः कुचरुद्रैश्च
पावमान्यो विशेषतः॥ अभिषिच्य महादेवं गंधाक्षतमुपुष्पकैः॥ धूपदीपोपहारे श्रवणानां शारवसमुद्भवैः॥ कृतानीराजनं चैव दत्त्वा पुण्यां जलिनथा॥

२३

नानामभुविकायेन साष्टांगं दंडवन्मुनिः॥ कृतोजलिपुटः पश्चात्समुत्थाय महा मुनिः॥ अस्तौषीत्सर्वदंष्ट्रां भुंक्तौ सोमेश्वरं प्रीतिविलसत्॥ पराशर उवाच॥
ततोऽस्य हंलां परिपूर्णमीश्वरं सर्वप्रदं योगिमनोनिवासं॥ सङ्गुक्तिनैरिषितांघ्रिपद्ममाया महं सवनं तस्य राणां॥ आभासं ते भासमशेषसाक्षि
नत्वनः प्रभूतं त्वयि संस्तुतं च॥ त्वय्यवलीनं न परं पराङ्गं प्रलीयते त्वीनमथापि सत्यं॥ चिद्वाङ्मयं प्रतिबुध्य विद्वत्त्वदेकलिंगज्ञानलयं प्रपंचं॥
वाताः शरण्याचारणं भवं तं तेषां हि धन्यं जनं भवाब्धौ॥ भवांधकूपे पतितस्य मे विभो तनुप्रकाशं भवती पसेमतं॥ आत्मप्रकाशं शोकविनाशदं
यं प्राप्य सर्वे मुनयः प्रतीर्णाः॥ आत्माभिरामवमनीयगुणाभिरामश्रीकामदहनारिविलभोगधाम॥ रामाभिरामभवकामपराभिराम
कामे प्रपूरय कामिजनस्य विद्वत्॥ अगस्त्य उवाच॥ इति स्तुत्वा महादेवं सोमेश्वरं पराशरः॥ विलोक्य पर्वतं सर्वं शुचिस्थानं समीक्ष्य च॥ कृ
त्वा तत्राश्रमं दिव्यं दिव्यपक्षिममायुतः॥ दिव्यशिष्यगणोपेततपस्तप्तुं प्रचक्रमे॥ श्रीहरीमनसाध्यायत्वनसाग्रकृतक्षेपः॥ विलसन्नारुवदनं
मुनींद्रं नलिनेक्षणं॥ हेमकुंडलसंचारविलसद्भ्रूलमंडितं॥ नीलसुघनश्यामं पीतकोशेयवासनं॥ चतुर्भुजं विशालाक्षं शंखचक्रादिभिर्युतं॥
वनमाना परीतां गं सर्वलक्षणसंयुतं॥ सर्वाभरणसंयुतं हरिंध्यायन् विचक्षणः॥ सै निरुध्यै दिव्यग्रामं प्राणान् स रुध्यमस्तके॥ एवं बहुतिथे सु
भुर्बुध्नैः तप उन्नमं॥ नददर्शयदासि सिञ्च चारोग्रंतपः सदा॥ यदा दृष्ट्वा भित्तं विष्टुं स्वरूपेण समागतं॥ तदा पूर्णं करिष्यामि तप एतदिति स्मृतं॥ म

बु

कर० मा०

२२

हन्तः समारेभे पर्णभक्षपरायणः॥ हिमवर्षानपसहो जलशाय्यग्निमध्यगः॥ सूर्यदृष्टिर्मन्त्राणतपस्तप्तुं यदोद्यतः॥ तस्य मूर्ध्ना समुद्रतः सतपो
ग्निस्तपीमयः॥ निर्यग्र्वर्ध्वमधः संस्थः लोकाद्गन्धुयदोद्यतः॥ तदेन्द्रश्चित्तयापासनीतः स्यस्थानरांकया॥ आरब्धंतप एतेन मल्लो कविजि
गीषया॥ अन्यथा तप एवाये मुग्रं तूष्णीं चारभेत्॥ तस्माद्दिग्भ्यः प्रकर्तव्यो यथास्य तप एव हि॥ शीघ्रं सर्वं प्रणभ्येत सुरवं स्वप्न्याम्यहंततः॥
इति निश्चित्य वे सुभुर्महेंद्रमुभ्रशादितः॥ आहूय मदनं प्राह मानंदो मानयन्बहू॥ इंदु उवाच॥ पंचबाण महाबुद्धे सर्वकार्येषु कोविद॥ संक
टं मे बहुप्राप्तं करणीयमिहात्र किं॥ तं निर्मितो मिवै धात्रा देवानां रक्षणाय वै॥ मुष्याणां विशेषेण प्रजायै च विनिर्मितः॥ तत्संनिधानरहितो
मनुष्यात्पतिगर्हितः॥ षटः स उच्यते सर्वहव्यकव्येषु गर्हितः॥ पातालपि भवास्त्रैषो नागकन्याप्रियप्रदः॥ तस्मात्सर्वेषु लोकेषु तद्विना नै
व शोभते॥ देवानां च विशेषेण साहाय्यं भवतः स्फुटं॥ शस्त्रहयं मम श्रेष्ठं कुलिशं च भवांस्तथा॥ वज्रं चैव मुनिषकुंतं तु तं सर्वसामिसाधकं॥ क
तिवारं त्वया पूर्वतपसोऽस्मद्दिरो धिनः॥ चालिता भवता वीरदेव कार्यविधौ तथा॥ तस्माद्भूतगिरो कामतपस्तपतिवै मुनिः॥ अस्मल्लोके छ
या नूनं न रुता तं निवर्हया॥ अगस्त्य उवाच॥ माहेंद्रं वचभाकर्ण्य पंचबाणमुदाचिंतः॥ उवाच स्मयमानमानस्तं संप्राप्तावसरस्तदा॥ मदन उ
वाच॥ किं कार्यमुपदिष्टं मे लघुभूतं पुरंदर॥ वीरस्यैवं विधे कार्यं काचिना तव वदन्नहू॥ रुद्रा पिचमहाधन्वी चालितस्तपसो मलात्॥ तदा ज्ञया

२२

ममस्मामिन्देहि तां ब्रूलमादृतः॥ प्रेषयाश्रुवसंतं च दिव्यस्त्रीगणसंयुतं॥ संजुलं च तथानातं गंधर्वप्रवरानपि॥ अगस्त्य उवाच॥ मनुक्तं समरेन्द्रोपियदुक्तं
मदनैर्न वै॥ तत्सर्वं प्रतिदत्तं प्रेषयामास तं शुभे॥ मदनोपि मदायुक्तोऽप्यज्ञो गणसंयुतः॥ तूर्णं समागतः सुभुगिरिं ब्रूयाभिधानकं॥ रसातलं
रसाले स्तरत्रोके शोकहृत्पिणं॥ तालेस्तमाले श्रीताले शालेः सर्वत्र शालिनं॥ सुधाफलसमारंभिरंभाभिः परिभाषितं॥ सुरंगैश्चापि नारंगैः रंग
मंडपवद्धियं॥ वानीषैश्चापि जंबवीरैः बीजपूरैः प्रपूरितं॥ मंदादोलितकर्पूरकदलीदलसंज्ञया॥ विश्रमायसमामन्त्रं माकथं तमिवाधगात्॥ पुत्रा
गमिषु पुन्नागपद्मैः करपद्मैः॥ केलयंतमिवा लोकेर्महिकास्तव कस्तनं॥ विदीर्णदाडिमैः स्वातंदरीयेति च रागवत्॥ माधवीधवरूपेण श्लिष्यंत
मिव काननं॥ कदंबपातिना नृंगानूहृष्टकंटकिं तैरिव॥ समंततो आजमानं कदंबककदंबकैः॥ नीराजितमिवोदीपे राजचंपककोरकैः॥ सत्
पुष्पशाल्मलीभिश्च जितपद्माकरश्रियं॥ क्वचिज्जलदले रूक्षैः क्वचिक्वाचने कतैः॥ न तमालैर्न चर्मालैः शोभमानं क्वचिच्छचित्॥ गतमयूरकुसुमै
धरास्तहरेर्धनैः॥ स्वहस्तमुक्तमुक्ताभिरचयंतमिवानिशं॥ नानासृगगणाकीर्णं नानाहिजनिनादिनं॥ नानासरित्सरिस्तोतः पद्मैः परितो वृतं॥ तु
ल्यथियः स्वर्गभूमिः परित्यागते रिव॥ नानासुरनिकांशैश्च विश्वभोगे लयाश्रितं॥ इत्थं जंतमिवाचैवैपतसुष्येरितस्ततः॥ के किकेकारे वेदुरानु
र्वतं स्वागतं किल॥ वायुना चाक्षरोभिश्च वसंतमदनादयः॥ जम्बुः पराशरो मन्त्रतप आस्था यतिष्ठति॥ स्वनाम्ना द्विगमा स्थायकुंडं कृत्वा नदप्रेतः॥

कर० मा०

२४

महापुरुषस्तुक्तं च जपन्निश्चलमानसः॥ नंदं दृष्ट्वा दूरतो देवाद्द्वितीयमिव भास्करं॥ ज्वलज्वलनसंकाशैरंगैः सर्वत्र शोभितं॥ साक्षात्किंवा डवी मूर्तिस्तु
दुर्गंतपतेतपः॥ स्थाणुवन्निश्चलतरं निर्मलं सन्मनोरथं॥ अथ चासर्वतेजोसि श्रित्येमां ब्राह्मणीं ननु॥ शीलयंतं परं धाम शान्तं शान्तपदासये॥ तपनस
पतेत्यर्थे दहनोपि च दह्यते॥ यत्तीव्रतपसाद्यापि च पलेष्वपलो भवेत्॥ यस्याश्रमे तदृश्यं हि ते स्नापिसमंततः॥ शान्तरूपा अमी सत्तास्त्यक्ता वैरं
स्वभावजं॥ शुंडादं डेन करिणः सित्यकुंडविनाशकाः॥ भुजंगस्य फळाष्टष्टेन कुलः स्वकुलोद्भवः॥ वैरं परित्यज्य कुंठे दुस्त्योत्पत्य लीलया॥ आलोक्य
मूषकं सर्पश्चरंतं च दनाग्रतः॥ क्षुधातीपिन गृह्णाति सोपितस्माद्भिभेति न॥ प्रसूयमानां हरिणीं दृष्ट्वा कारण्यपूर्णदृक्॥ तं दृष्टिपातमुच्यते
ग्रीदूरं व्रजत्यहि॥ व्याघ्रीव्याघ्रस्य चरितं मृगीमृगविचेष्टितं॥ उभावकथितौ न्यान्यं सरया विवमुदावृत्ते॥ दृष्ट्वा प्युदंडकोदंडशं वरं शं वरो मृगः॥
यो धृष्टो वर्त्मन्यजति सोपिकं डूयते हितं॥ बकोपि पल्लवे मत्स्यान्नाश्नात्ये च नरा नपि॥ न महां तोप्यमहतो मत्स्यामत्स्यान्नदंति च॥ एकतः सर्व
मांसा निमत्स्य मांसं तथैकतः॥ स्मृतिस्मृत्येति किंलेभिरतो मत्स्यां त्यजं सपि॥ परप्राणेषु ये प्राणास्वानुच्छंति हि पापिनः॥ आकल्पनेर कान्
भुक्त्वा भुंजते वा नैवे पुनः॥ जंतुमात्रं न भोक्तव्यं प्राणैः कंठगतैरपि॥ भोक्तव्यं तर्हि भोक्तव्यं स्वमांसं नैतत्तदस्य च॥ लोकद्वयध्वंसकारिधिगहो मांसभ
क्षणं॥ यत्त्वार्थमांसपचनं कुरुते पापमोहितः॥ यावंति पसुरो माणि तावत्सनरकं व्रजेत्॥ ज्ञांचेवं सर्वशास्त्राणि न हि संति परस्परं॥ अहो सत्संग

२४

माहात्म्यं पशूनां सन्मतिः कथं॥ ज्ञाता वै मुनि सङ्गेन धन्यापि पशवस्त्वमी॥ इत्याश्रमचरान् दृष्ट्वा तिर्यंचोपि मुनी निव॥ अबोधिविबुधैरित्यं प्र
भावः क्षत्रजस्त्वयं॥ मृगाणां पक्षिणां मिथं दृष्ट्वा चेष्टां निविष्टपं॥ अकोत्पातसे कष्टं निनिंदस्त्रिदशा बहु॥ वरमेते पक्षिगणाः पशवः क्षत्रजास्ति
नः॥ येषां न पुनरावृत्तिर्न देवास्तु पुनर्भवाः॥ अत्रस्थे पक्षिभिस्तुल्याः न वयं स्वर्गिणः क्वचिद्॥ अत्र पाताभयं नास्ति स्वर्गपातभयं महत्॥ करवीर
पुरे वा सो वरंचो पोषणादिभिः॥ विचित्रचित्रसुखायं राज्ञं नान्यत्र शोभते॥ शशकैर्मशकैरत्र यत्तदं हे लयाप्यते॥ तत्पदं नाप्यते न्यत्र यो गयुक्तैः
स योगिभिः॥ शुक्लपक्षेयथा चंद्रः कलया कलये धते॥ करवीरे च वसतां धर्मराशिः पदे पदे॥ इति श्रीपद्मपुराणे करवीरमाहात्म्ये अगस्तिलोपा
मुद्रसंवादिमदनाद्यागमनं नाम नवमोऽध्यायः॥ ॥ अगस्त्य उवाच॥ इत्थं वदंतो बहुधा क्षेत्रमाहात्म्यमब्रुवन्॥ कामवाद्यादयः सर्वस्वं स्वं कलं स
माचरन्॥ वनौ वायुः सुखस्पर्शः मंदः शीतसुगंधवान्॥ स्पर्शमात्रेणैवे नृणां मनः संविरहं भृशं॥ वसंता गमने नैव प्रफुल्लाचनराजयः॥ गभीरं
हि स्रनंचक्रुः षट्पदाः पुष्पवासिनः॥ तथास्वनं पिकास्तत्र ऋषिमानसदारणं॥ योगिनो मानसं चापि कुर्वन्तः कामले पटं॥ गंधर्वा गायनं चक्रुः
नानाश्रुतिसमन्वितं॥ स्वर्देव्यो नन्दतुस्तत्र चलत्कुचमनोरमा॥ वलिनेः पलिनेश्चापि कुमस्वेदविवर्जिताः॥ हासभ्रूक्षेपणालोपैः हस्तलास्यसुन
तनैः॥ हरं लोमानसं सर्वाः सर्वेषां पश्यन्तां दृष्ट्वा॥ कदक्षप्रहिंते बीणैर्निघ्नं त्यः सर्वमर्मसु॥ विमोहं यं लेस्तच्छात्रानस्मानपि मुनीश्वरान्॥ मदनेष्य

क्र० मा०

२४

अबाणंस्वंदूरे स्थित्वा विभक्तिं ॥ मुनेश्चिद्वे पर्वे नैवमविषत्यं सुरादिभिः ॥ क्षेत्रमाहात्म्यतो देवि मुनिर्वै नैव चालितः ॥ महत्स्वपसो नूनं मदने नदु
रात्मना ॥ मलाचाथ महाश्रयं मनंगस्य रथाश्रमः ॥ द्वितीयं संदधे बाणं तपसश्च कितं मुनिः ॥ भग्नाशः समभूत्स्वत्वा बाणं तंचापि विस्मृतः ॥ तृतीयं संद
धे बाणं येन रुद्रो वशीकृतः ॥ चालयिष्ये त्यनेनै नं मुनिं चेति मुनिश्चितः ॥ रुद्रस्यापि मनो मोही बाणो यमिति संदधे ॥ सर्वशस्त्रास्त्रभेता यं सक
थं निःफलो भवेत् ॥ इति निश्चित्यैव सुभुबाणमस्मिन् चिक्षपत् ॥ तेन बाणेन निर्भिन्नहृदयः स पराशरः ॥ दृष्टिमुन्मील्यैव सुभुपरितः समपश्यत् ॥ तदा
सदृष्टवान् सर्वमाश्रमे सुमनोरमं ॥ रंभा मारुताय तत्रैव सर्ववायुपुरोगमाः ॥ निलीनाः सर्वैरेते मुनिशापमुचिहृताः ॥ अपूर्वस्वाश्रमं दृष्ट्वा दृष्टारं
भांसुमध्यमां ॥ रंतुं कर्तुं मनोयावत्तावत्क्षेत्रप्रभावतः ॥ गतिर्जज्ञे मुनेस्तस्य कामक्रोधविनाशनी ॥ कोहं केयंकुतः प्राप्ता तपोनाशस्तमुद्यतः ॥ भागाद्वा
शापतो वाथ सर्वमेनाश इष्यति ॥ इति निश्चित्य स मुनिस्तं प्रोवाच विभीषयन् ॥ गच्छ दुष्टेन च लब्ध्वा भस्मशेषं करोम्यहं ॥ शापादपि तपोनाशं मि
च्छंती तस्यैव मुनेः ॥ शापं प्रतीक्षती तस्य तृष्णी तस्योऽप्युचिस्मिता ॥ पतिव्रता ततः प्राह स पत्नी स मुनिः प्रिये ॥ पराशर उवाच ॥ किं पश्यसि वरारोहे
निर्लज्जां पुरतः स्थितां ॥ तपोनाशकरीं धृष्टं शापं चापि समीक्षती ॥ सर्वमेव यथाज्ञातं वदर्थं यं समागता ॥ इंद्रेण प्रहिता नूनं वसंतं मदनादिभिः ॥ सहिता
तपसो नाशं मे कर्तुं च समध्यमे ॥ येन केन प्रकारेण तपोनाशं लियं ॥ इंद्रसंदेशं कुर्वाणा भोगाद्वा शापतोऽपि वा ॥ कामादप्यपि सर्वैर्निलीनाः सति

२४
२४

पर्वते ॥ इयमेकैव नाशार्थं तपसः संस्थिता पुरः ॥ इमांशं मुंसमर्थोऽपि न शोभेहं सुमध्यमे ॥ यथा भोगान्नपोनाशस्तथा शापादपि प्रिये ॥ तस्माच्छापा
दिना त्वत्र दंडनीया गणैर्युता ॥ दुर्विनीता यथापश्चादव्यतिदं न कारयेत् ॥ अगस्त्य उवाच ॥ इत्थं पतिवचः श्रुत्वा शापं दातुं समुद्यतः ॥ तदा कामादयः सर्वे
चकंपुः शापकातराः ॥ हाहता मयैव क्वयामो मोहो देवयोगमातः ॥ पतिव्रता महाशापाद्भविष्यामो वयं किल ॥ भस्मीभूतास्ततः सर्वे पलायध्वं यथे
ष्टया ॥ अगस्त्य उवाच ॥ पलायनं परानृष्टासमुनिः कृपया दितः ॥ हसन्प्रोवाच सलिलं कामवायुपुरोगमागन् ॥ पराशर उवाच ॥ मां भेमी भेमी धोका
मदेवायो मीमधो विरं ॥ मत्कृतं पूजनं सर्वं यदृणं तु यथाविधि ॥ अनाश्रमं मामकं शून्यं मा कुरु ध्वंसमाश्रितं ॥ अतिथिर्यस्य भग्नाशो गृहात्प्रतिनि
वर्तते ॥ तस्य पुण्यं समादाय पापं दत्त्वा स्वर्कहिसः ॥ अतिथिं स्वागतं यो न स्वागतेनाभिनंदयेत् ॥ तस्य पुण्यं निरर्थं स्याद्यथाशूद्ररुतो मुरवः ॥ विप्रपा
दोदकान्निवजातो यत्र सुकर्दमः ॥ मन्येत माश्रमं नूनं तस्मान्न संदृशं परं ॥ ब्रह्मघोषो नैवेयत्र जायते जातु मंगलः ॥ मन्येत माश्रमं शून्यं स हि गत्यं
मंगलं ॥ स्वाहा स्वधादिकं नैव कर्म यत्र प्रवर्तते ॥ तमाश्रमं त्यजेत्पापं श्वपचाश्रमवत्सदा ॥ यत्र मूलफले वापि भवेदतिथिपूजनं ॥ तमाश्रमं विजानी
यात्सर्वदैवपरिश्रमं ॥ तस्मात्कृतं मयि प्रीत्या बलिं गृह्ण्यथाविधि ॥ ततो गच्छंतु वे सर्वे स्वाश्रमं स्वगणैः सह ॥ अगस्त्य उवाच ॥ इत्याश्रयं करं वाक्यं शु
क्ला कामपुरोगमाः ॥ नमस्तुभ्यं मुने सुभुसपत्नी सपत्नी कत्रपाचिताः ॥ मुनिना पूजिताः सर्वे द्युपचारैस्त्वेषां देवैः ॥ ससाधसातपः सुभुमुनिवत्सु

कर० मा०
२५

मुद्यता॥ कामादयउचुः॥ चित्रं विचित्रं मुनिवर्यतावकं ह्यश्वनांतःकरणस्य संमतः॥ यन्मज्ज्योदष्टचरः कुनित्यभोचित्रं महद्यन्नुकोपनिर्जयः॥
तपोनिविष्टं ननु सर्वसभृतं यन्मज्ज्यार्थधृतमेकोकोपयोः॥ कामकौंधी दुर्जयो वरिमुख्यो तपस्विनस्तपसोदानदक्षो॥ तयोः पूर्वं भोगजत्वासत्यः सो
दुंशक्यो न द्वितीयः कदाचित्॥ सत्या महात्म्या त्रिलुनिर्जितानि सती पते स्तद्य महत्सभाग्मे॥ लं करोषीति वैश्रुता स्वलोकविजिगीषया॥ तपश्चंद्रेण
प्रहितास्तन्नाशार्थमिहागताः॥ क्षेत्रमाहात्म्यतो वापि सती महात्म्यतो वापि वा जितुं त्वान समर्थी हि जातास्तस्मान्महत्तपः॥ इंद्रलोकस्पृहां जानुत्थिना
लोचयामेह॥ पतिव्रता युतस्याथ को लो कस्तदुरासदः॥ पतिव्रताय स्य गेहे तस्य किं तपसा फलं॥ कल्पदक्षा श्रितस्य हनदारिद्र्यं यथा भवेत्॥ सती सत्य
वती चैयं कल्याणी च सुधर्मिणी॥ तवांगलाय या तुल्याय त्वा पुण्यकारिणी॥ पतिव्रता स्वरुंधन्या सा विन्यानुसूयया॥ शोडित्यया च सत्या च लक्ष्म्या
च शनरूपया॥ मेनया च सुनित्या च संज्ञया रचा हया तथा॥ यथैवाकर्ण्यते श्रेष्ठा तथा न्येति सुनिश्चितं॥ भुंक्ते भुंक्ते त्वयि मुने निष्ठितं त्वयि तिष्ठति॥ वि
निद्रिते च निद्राति प्रथमं परिबुध्यते॥ न च तेनाम गृह्णीयात्तवा युष्य विदुष्ये॥ पुरुषांस्त नामापि न गृह्णाति कदाचन॥ अनालं कृतमात्मानं तव नो दर्श
येच्छुचि॥ कार्यार्थं प्रेषिते क्वापि सर्वमंडनवर्जिता॥ आरुष्टा विनचा क्रोशे नाडितापि प्रसीदति॥ इत्थं कुरु कृतं स्वामि अभ्यता मिति वक्तुं च॥ आदापि तं ल
या किंचिन्मम दददात्यपि॥ न चिरं तिष्ठेत्तद्द्वारि न द्वारमुपसेवते॥ आहूता गृहकर्मणि त्यक्त्वा गच्छति सत्वरं॥ नाथा ह्वाकिमर्थं तु प्रसादो मे विधीयतां॥ पूजोपक

२५

रणं सर्वमनु कस्यानयेत्स्वयं॥ नियमोदकच हं शिपत्रपुष्पाक्षतादिकं॥ प्रतीक्षमाना वसरं यथा कालोचितं चयत्॥ तदुपस्थापयेत्सर्वमनुद्दि
न्नातिदृष्टवत्॥ सैवं ते भर्तुं रुच्छिष्टमिष्टमन्नफलादिकं॥ महाप्रसाद इत्थं क्त्वा पतिदत्तं प्रतीक्षती॥ अविभज्य न चाश्रीयाद्देवपतिविधिष्वपि॥
परिचारकवर्गेषु गोषु भिक्षुकुलेषु च॥ त्वया कार्यमनुज्ञातानोपवासव्रतादिकं॥ दूरतो वर्जयेद्दोषा स्वमयोत्सवदर्शनं॥ गच्छेन्न तीर्थतत्रादिवि
वाहं प्रेक्षणादिषु॥ स्त्रीधर्मिणी त्रिधा त्रंतुस्वसुरवं नैव दर्शयेत्॥ स्ववाक्यं श्रावयेन्नापि यावत्तानेन शुध्यति॥ सुस्नाना भर्तुर्वदने मीक्षते न्यस्य
नक्षत्रि॥ अथ वा मनसि ध्यायन्पतिं भानुं विलोकयेत्॥ सुरवं चैव सुरवासी नरं रममाणं दृष्ट्वा॥ आर्तुवैद्यपि कार्येषु पतिनोत्थापयेत्क्षुचि॥ हरि
द्रां कुंकुमं चैव सिंहरं कज्जलं तथा॥ कर्पूरं चैव तांबूलं गुल्याभरणादिकं॥ केशसंस्कारकवरीकरकर्णविभूषणं॥ भर्तुरायुष्यमिच्छेतीदूरये न पति
व्रता॥ नो लूखलेन मुसले वर्धन्यां च दृष्टव्यं॥ नयंत्रकेन देहल्यां सती चोपविसेत्क्षुचि॥ विना व्यवाय समयं प्रागभ्यनचरेत्क्षुचि॥ यत्र यत्र रुचिर्भ
र्तुस्तत्र होमवती सदा॥ तृष्टेहृष्टा विषण्णा स्याद्विषण्णा स्यादश्रिये सदा॥ एकरूपा भवेत्पुण्या संपत्सु च विपत्सु च॥ तीर्थस्नानार्थं तीनारी पतिपादे द
कंपिबेत्॥ शंकरादपि विष्णोर्वापतिरेकोधिकस्त्रियः॥ व्रतोपवासनियमं पतिमुत्सृज्य चाचरेत्॥ आयुष्यं हरते भर्तुः सानारी नरकं व्रजेत्॥ उक्ता प्रयु
त्तरं दद्यान् नारी सको धनसरा॥ नास्ति स्त्रीणां पृथक् यज्ञो न व्रतं नाप्युपोषणं॥ इदमेव व्रतं स्त्रीणां मयमेव वृषः परः॥ इयमेका देवपूजा भर्तुर्वाक्य

करमा० नलंघयेत्॥ सरमा जायते ग्रामिस्तु गाली जायते वने॥ स्त्रीणां हि नियमश्चैकः परमः स उदाहृतः॥ अभ्यर्च चरणौ भर्तुर्भोक्तं व्यहिनतः परं॥ या भर्तु
 २६ रं परित्यज्य रहश्चरति दुर्भगा॥ उल्की जायते कूरा वृक्ष कोटरभायिनी॥ ताडिता ताडितुं यत्तु त्वाभ्याघ्री वृषदंशका॥ कटाक्षयति याम्यैवैकेकराक्षी
 तुसा भवेत्॥ पतिरायां तमालोक्य त्वरिता च जलासने॥ तांबूलैर्व्यजनेनैवैवपादसंवाहनादिभिः॥ यथैव वा दुवचनेः रेवेदसंमोदनेः परैः॥ या प्रियं प्री
 णयेत्प्रीतो त्रिलोकी प्राणितानया॥ मिनंददाति हि पिता मितं भ्राता मितं सुतः॥ अमिनस्य हि दातारं भर्तारं कान पूजयेत्॥ भर्ता देवो गुरुर्भर्ता ध
 र्मतीर्थव्रतानि च॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पतिमेव सुपूजयेत्॥ या पतिं हरिं भविष्य भजेद्धी रिव तत्परा॥ हर्षात्मना हरेर्लोके पत्या श्री रिव मोदते॥ जीव
 हीनो यथा देहः क्षणादशुचितां व्रजेत्॥ भर्तुर्हीना तथा योषा सुस्नाताप्यशुचिः सदा॥ अमं गच्छेभ्यः सर्वेभ्यो विधवात्यत्यमंगला॥ विधवा दर्शना
 त्तिद्धिर्जातुक्कापिन जायते॥ विहाय मातरं चैका सर्वाः कल्याणवर्जिताः॥ तदा शिष्यमपि प्राप्नुयजेदाशी विषोपमं॥ कन्या विवाहसमये वाचयेयु
 रिति हि जाः॥ भर्तुसहचरी भूयाज्जीवती जीवनः सदा॥ भर्ता सदा युयात्तया देहावस्थायथास्त्रियः॥ चंद्रमा ज्योत्स्नया यद्द्विद्युत्वाद्द्विद्युतो यथा॥
 अनुव्रजति भर्तारं गृहात्प्रतिवनं यथा॥ पदे पदे श्वमेधस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयं॥ व्यालग्राही यथा व्यालं बिलादुद्धरते बलात्॥ एवमाक्षिप्य दूनेभ्यः २६
 पतिं स्वर्गं नयेत्सती॥ यमदूताः पलायंते आलोक्य दूरतः सती॥ अपि दुष्टन कर्माणां समुत्पद्यन्त सति॥ यावत्तत्त्वलोकसंख्या स्तिता क्कोट्युता

निच॥ भर्ता स्वर्गसुखं भुंक्ते रममाणो पतिव्रता॥ धन्या सा जननी लोके धन्या सौ जनकः पुनः॥ धन्या स च पतिः श्रीमान्यस्य गेहपतिव्रता॥ पितृवंशा
 मातृवंशा स्त्रियश्चैव पुनंति हि॥ पतिव्रतायाः पुण्येन स्वर्गसौख्यानि भुंजते॥ आपः पतिव्रता स्पर्शे मभिलाषंति संयुताः॥ अघ्नतां विनाशो
 नो यातास्त्वद्याति पावनाः॥ भार्या धर्मफलावाप्त्यै भार्या संतानदुर्दया॥ परलोकस्त्वयं लोको जायते भार्यया हयं॥ पर्येकशायिनी नारी विधवा पात
 येत्सतिं॥ तैर्दूशयनं कार्यं पति सौख्यसमीहया॥ नेवांगो हर्तनं कार्यं स्त्रिया विधवा कचिद्॥ गंधद्वयस्य संभोगे नैव कार्यं च भूषणं॥ न केनैवा
 पनं चैव न मोक्षिकं न कंचुकं॥ तांबूलग्रहणं नैव जग्ध्वा भूचनिरयं व्रजेत्॥ भोक्तव्यमेकवारं च ताम्रपात्रादिषु हि ज॥ कांस्यपात्रे वभुजन्वै प्राप्नुया
 त्किं त्विषं महत्॥ तर्पणं प्रत्यहं कार्यं भर्तुस्तिलकुशोदकेः॥ विष्णोस्तु पूजनं कार्यं पतिबुद्धान चान्यथा॥ पतिमेव सदा ध्यायेद्द्विध्वरूपधरं हरिं॥
 यद्यदिष्टतमं लोके यच्च पत्युः समीहितं॥ तत्तदुपवर्ते देयं पतिप्रीणनका म्यया॥ वैशाखे कार्तिके माघे ह्याषाढे नियमांशरेत्॥ सक्त्या श्रवणं का
 र्यं मंतदृष्टवती सदा॥ न हसेन्न वदेन्नोच्चैर्न कंचन समसृष्टेत्॥ विष्णुरूपेण पतिना न धर्षयेत्संस्पृष्टेत्॥ एवं विधैश्च विधवा विविधे नियमैर्व्रतिः॥
 नाधरो हेदन दूहं प्राणेः कंठगतेरपि॥ मुक्ताफलकृतं हारं सुवर्णमणिमंडितं॥ निधारयेत्तथा च स्त्रिचित्रितं सत्तरंगं केः॥ शुक्लांबरधरा शुद्धात्रि
 कालस्नानकी तथा॥ पितृपतिसुतभ्रातृवचनं कारयेच्चैव॥ न हचो लंघनं कृत्वा रौरवं निरयं व्रजेत्॥ व्रतचर्या परानित्यं विधवापि पतिव्रता॥ एवं धर्म

क० मा०

२७

समायुक्ताशरीरंक्षीयतेव्रतैः॥पतिलोकमवाप्नोतिनभवेत्कापिदुःखभाक्॥गंगासमाचविज्ञेयानारीपविदेवता॥उमाशिवसमासाक्षात्तस्मा
त्तां पूजयेद्बुधः॥गंगास्नानफलं ह्येतद्यज्जातंतवदर्शनं॥सत्यवतीमहाभेदेभर्तृपादांबुजेषु॥इदंपतिव्रतंतेजोब्रह्मतेजोभवान्परं॥तत्रोप्ये
तत्पुस्तकःकिमसाध्यतमंतव॥भुक्तिमुक्तिर्नृणांयत्रजायतेकरवीरके॥तत्रसंचसतस्तेवैमज्जयःकिंतुदुर्लभः॥उत्तरेचयथाकाशीसर्वकल्मषना
शनी॥तद्दक्षिणजाकाशीकामक्रोधविनाशनी॥लदीयंजीवितंधन्यंवासोयत्करवीरके॥यवाधिकेमहाक्षेत्रेचक्राकारेमहामुने॥पश्यतोपिप
दंश्रेष्ठंनीचाअपिसुधातिहि॥इतिमत्वाहिषंत्यत्रवासिनोदुहिणादयः॥कुर्वंतोप्यंतरायान्वैनसमर्थाभवंतिहि॥दिव्यासुरक्षिताःसंतिकरवीरसु
वासिनः॥यमोपिप्रभुर्यत्रकिंतत्रमादृशाःखलाः॥तपोनाशयितुंशक्ताभविष्यतितवानघ॥क्षम्यतांमर्मदोरात्म्यमज्ज्ञानाद्यदनुष्ठितं॥धर्मोयंम
हतांश्रेष्ठःशरणागतरक्षणं॥गंतुमाज्ञांमुनेस्माकंदेहिंवैपरंसेविनां॥गत्वाकिंकथनीयंनेमहेंद्रंतत्प्रदिश्यतां॥१२५॥इतिश्रीपद्मपुराणोकरवीरम
हात्म्येआगस्तिलोपासुद्रासंवादोदसत्तीतीमाहात्म्यदशमोऽध्यायः॥ ॥अगस्त्यउवाच॥इतिनेषांवचःश्रुत्वा मुनिःपाराशरप्रिये॥प्रशस्यश्रुक्ष्ण
यावाचाप्रवक्तुमुपचक्रमे॥पराशरउवाच॥सर्वगच्छंतुकामाद्यास्वालयंतुष्टमानसाः॥भवस्त्वभावएवाप्येयदन्यदृषनाशनं॥आरब्धंनमेयेतद्धि
तपोक्तोकजिगीषया॥सुरेवनस्थीयतामिदुःस्वलोकेभोगालालसः॥मयांसंचप्यतेचैतर्त्तपोलोकहितायैव॥अवतारंकेलोकृत्वाहरिर्ब्रह्मसमुद्रवः

२७

वेदंसंविभजेत्सर्वमित्येतन्ममचेक्षितं॥करवीरवासिनांनित्यंनासाध्यस्वार्गिकंसुरवं॥असाध्यमपिसंसाध्यंतपसात्रमनीषिभिः॥भवत्तोकोर
शस्त्रानैःदशाश्वमेधिकेनृभिः॥संप्राप्यतेसुखेनेवतदर्थंहितपोमृषा॥शानाश्वमेधेनेतुलभ्यतेयद्भवत्यदं कालहतं हि सर्वैः॥कोल्हापुरस्थैःकि
मदुर्लभंतद्धिक्षैवदत्तात्रनकिंलभेत॥नीराजनंयेत्रमहर्निशंयेपश्यंतिदेव्याःकरवीरकेपुरे॥तेनैवतप्ताःनभजंतिनेन्यंब्रह्मादिलोकंजि
तविष्णुलोकाः॥दशाश्वमेधेननुमज्जनंनृणांददानिकिंस्वर्गफलंहितुल्यं॥तत्किंमहत्कार्यं तमंजनानांकोल्हापुरेमुक्तिपुरेस्थितानां॥अहोवि
मुक्तेश्वरवीरकेपुरेकिंतिष्ठतांकिंभयमिंद्रमत्र॥क्रोधादिबीजंननुहंनिसर्वेनीरीक्षणंयत्रज्जगज्जनन्याः॥नवेदकिंसर्वमिदंमहेंद्रःस्नात्वाग
तायस्यमहेंद्रकुंडे॥द्विजातिहत्यामहतीविचित्रंसविस्मृतंकिंकरवीरकेपुरं॥इच्छंतिनेकिंनविदुःपुराणंदुर्वाससाशापमशेषनाशनं॥अगस्त्य
उवाच॥इतिस्मृत्वावचस्तस्यकामाद्याःसर्वशर्मदं॥परिक्रम्यमुनिंनैवसपत्नीकंदिवयेयुः॥परस्परंवदंतौवैःक्षत्रमहात्म्यमुत्तमं॥तपःसिद्धिं
मुनेश्चापिवर्णयेतोतिविस्मिताः॥कामउवाच॥अहोतिचित्रंजगतीतलेमयाविचिन्वतेदृन्विदृष्टं सुतीर्थं॥जितंमयेकेनजगत्रयंपुरापरा
भवेत्तृचरोनकुत्रचित्॥जितान्यत्रभवप्रमुखाःमदृश्यतःकोपसुजन्मतोपिवा॥एकेनबाणेनमहद्विचित्रंबाणत्रयमेवत्रथागतंमहत्॥
देवेषुजातामहतीविलज्जातेषांमतोहंयद्देवैस्वकृत्ये॥कथंमयागम्यमपींद्रसन्निधौहास्यास्यदमेजनंवृथागतं॥माबोधिपूर्वकरवीरकेपुरं॥

कर० मा० नयत्रकश्चित्प्रभवेदिकर्तुं॥ श्रुतं भवेच्चैदिति महिधानां कथं भवेदागमनं हि पूर्वं॥ अगस्त्य०॥ इति ब्रुवन्ततः सर्वमेहेंद्रमुभिगम्य च॥ प्रोचुः स
 २८ र्वसमारव्यानं यथा हतं पुरा तथा॥ श्रुत्वा क्षेत्रस्य माहात्म्यं मुनेः पत्नी पुत्रस्य च॥ ग्राहप्रसन्नवदनो देवानां शृण्वतां हरिः॥ इन्द्र उवा०॥ अहोति ध
 म संसारपारे खिलतीर्थसारे॥ उन्मूलनं कौमुको पयोर्यत्तत्र वस्थितानां विधिवद्गतां हसां॥ तीर्णमया यत्र महातिपापं संस्था नदानादिभि
 रप्यर्च्यैः॥ यदन्यतीर्थैर्बहुभिर्न नाशितं न चित्रमेतत्करवीरकेपुरे॥ अस्मत्कृतान्विघ्नवरान् संदेवतरंति सर्वे करवीरवासिनः॥ तन्मूर्ध्नि मा
 धाय पदानि ते वेगलंति विष्णोः पदमंजसे व॥ वयं स्थिता यद्यपि वृक्षरूपा कोल्हापुरेः थापिनराः संदेवाः॥ ये स्नानदानादिरताः संदेवाः
 प्रेक्षंति सारार्तिकमाननं शुभं॥ वयं विमूढाननुमत्सरं यावृक्षस्वरूपाः करवीरवासिनां॥ अयि स्थिताः स्नानमुदानशोभिनां लेशभजा
 मोनकृतस्यंतेषां॥ धन्यः पराशरो यं वै तपो येन सुरक्षितं॥ शापदानसमर्थोऽपि न शशापनपो व्ययात्॥ मूर्धाणां तपसो नाशो द्वाभ्या
 मेव हि जायते॥ कामाक्षीकोपतो वापि न बुद्धानां कदापि सः॥ कामवस्यस्य जायते भोगाः सर्वे तपो व्ययात्॥ क्रोधवश्यस्य सर्वे हि नश्यं
 ते व्यर्थमेव हि॥ तस्मात्क्षत्रं वरं दिव्यं करवीरमहत्तरं॥ पराभवो नैवैयत्र वासिनां कामकोपयोः॥ अगस्त्य उवाच॥ इत्युक्त्वा क्षेत्रमाहात्म्यं म

२८

हेंद्रछिन्नसंशयः॥ लोकस्वंप्राप्तमालक्ष्यस्वरं तस्तेऽहो महामुने॥ अगस्त्य०॥ एवं गते थको मे वै मुनिः पाराशरः प्रिये॥ पुनस्तप्तुं समारंभे
 स्वतपः पूर्ववत्किरः॥ शीर्णपर्णानिराहारः क्वचिन्मूलफलाशनः॥ कृत्वा पाराशरं तीर्थं सत्यवत्यारव्यमेव च॥ पराशरं परं लिंगं संस्थापवि
 धिपूर्वकं॥ सत्यवतीश्वरीदेवी संस्थाप्य च यथाविधि॥ निरेर्नामापि संचक्रे पराशराश्रमेत्यनु॥ वरं ददौ च तस्मै त्रैस्त्वनाम्नाभूषितेशुभे॥ प
 राशराभिधेकुंडे ये स्नास्यं विधिपूर्वकं॥ पराश्वरे श्वरं लिंगं पश्यंति शक्तिं संयुतं॥ ते कामकोपनिर्मुक्ता यास्यंति परमांगतिं॥ पुत्रपौत्रादिसफ
 लं सकामम्यातु सर्वदा॥ ये चात्र वासिनः सर्वे ते यांति परमांगतिं॥ कामाक्षीदेव वृंदेभ्यो भयं मास्तु विशेषतः॥ परेषां दुर्गमं भूयात्थानमेतन्म
 माज्ञया॥ परमेवं विधं ज्ञात्वा तपः प्रारब्धमुद्धवं॥ संनियम्येंद्रियग्रामं मनसा चिंतयं नृरिं॥ प्राणनियम्येवैमूर्ध्नि धारसय दामुनिः॥ तदा
 तत्तपसा सर्वपातालरुद्धाश्च पन्नगाः संतप्तामीलिताः सर्वे विचार्य च पुनः पुनः॥ अहो किमेतदारब्धमकालिलयकारणं॥ विचारयंतस्तसर्वे
 बुबुधुस्ते मुनेस्तपः॥ कुर्वंस्तपो नाशं सुपायं तत्र चिंतयन्॥ तपस्तपतियेन हजले न गिरिमस्तके॥ मुनिः पराशरस्तद्देज्वलंतं सर्ववि
 कृतं॥ नासीत्पूर्वं जलं तत्र ब्रह्मणा हितपो बलात्॥ कृतं हि वर्तते तत्र मुनिः स्नानादिकं चरेत्॥ कुंडत्रयादिते तत्र जलमन्यन्नविद्यते॥ त
 ज्जलं परिशोध्य हि सर्वे रस्माभिरादृतैः॥ शोषिते वै जले तत्र मुनेः कुर्यात्कथं तपः॥ एवं संचिंत्य ते सर्वे पन्नगाः सर्व एव हि॥ कुंडत्रयगतं सर्वं

क० मा०

२९

जलं संशोष्य यत्नतः॥ निरुध्य निर्द्धारं द्वारं संस्थिता स्ते पृथक् पृथक्॥ ततः स्नानं गतः कर्तुं तदा पाराशरो मुनिः॥ न ददर्श जलं तत्र कुंडं च
य गतं शुचिः॥ तदा चकार महतीं चिंतां तत्र सुसंस्थितः॥ किमद्य करणीयं वै केन नीतं जलं त्वितः॥ नीतमिंद्रादिभिः किं वा मदनाद्यैः सुको
पितः॥ इत्थं चिंतयतस्तस्य मनः संयुक्तो मुने॥ विज्ञानमभवत्सर्वं ततश्च दमुवाच ह॥ मूढा हि पन्नगाः सर्वे किंतु जानंति मत्तपः॥ ये मज्जलं
प्रणीयाथ साधु कसंस्थिताः सुखं॥ ब्राह्मणानां हि महात्म्यं किंच न विस्मृताः परं॥ यत्र कुंडेषु ये सर्वे स्वीयाः संपातिताः पुरा॥ दंडनीया
मया ते ते सर्वे दुःखपदा हि पाता॥ अगस्त्य उवाच॥ ततो गारुडि कैर्मैत्रेईर्भान्संमन्यैवे मुनिः॥ विससर्ज च पातालं पन्नगाः संतियत्रैव॥ तैः
कुशैर्गरुडाकारैः पन्नगाः भ्रष्टा पीडिताः॥ हताः केचिन्मृताः केचित्केचित्संछिन्नमस्तकाः॥ अन्यत्रालम्ब्य शरणाः शरणं तं मुनिं ययुः॥ पन्न
गार्डनुः॥ न मामहे हि जवर्यं मुनींद्रपराशरं तपसोरोशिभूतं॥ सत्यायुक्तं तापं संसर्वदिक्षु न पोनिष्ठं जगती वै हिताय॥ ये वै हि जा विष्णु
मुखप्रसूताः सुखं हि दिव्यं परमं सुराणां॥ ते किंतु कुर्वन्ति स्वल्पं विचित्रं दृष्टिं प्रपातेन रुता ईचिता॥ यत्ते वया बहवः संप्रतीर्णाः भवांबुरा
शिसंधराः पुनर्नि॥ पुनर्निते किं न हि जडं हिलोकं स्वपादपांसु प्रसवेः पवित्रे॥ यत्पादपांसु प्रसवं सुसेच्य लक्ष्मीस्तुरातिष्ठति विष्णुगर्भे॥ तत्रा
त्यणास्तारयितुं न चालकं सर्वलोकान् श्रितपादपद्मं॥ यैराह नो विष्णुरपि स्वयंपदं दधारतेषामुरसि प्रसिद्धं॥ रक्षति ते लोकमिमं विमूढप्रसमदिधं पा

२९

पकरहि जेषु॥ कामकोधो संजिता वित्य पूर्वश्रुतं सर्वैः पूर्वमासीत्त्येति॥ कोपः कोयं संस्थितस्त्वच्छरीरे सर्पाहं तु यस्तपोन्नः परोरि॥ तद्
क्षरक्षशरणागतपालनं हि युक्तं महत्कुरुष्वेषु भवहि धेषु॥ अज्ञानतो हि निधृतं जलमस्मदीयैस्तत्र क्षमस्तप्रणतिकरवामतेय॥ अगस्त्य०
॥ इति संप्रार्थितो नागेः कोपः संत्यज्य वै मुनिः॥ प्रिये प्रसन्नवदनः पन्नगा निदमन्ववात्॥ पराशर उवाच॥ भो भो नागवराः सर्वे श्रुणु ध्वं वचनं म
म॥ भवदीयैर्जलं यैर्वै शोषितं तीर्थं जं परं॥ यद्ब्रह्मणा समानीतं तपसा सर्वतीर्थतः॥ ते सर्वे जलपातेन प्राप्ताश्चातिपवित्रता॥ पूजादर्शनतस्ते
वै पुनं तु जगती तले॥ अस्मिन्नेव गिरो सर्वे संतिष्ठंतु समागताः॥ तेषां नामैव विख्यातमिदं क्षेत्रं भविष्यति॥ पूजां चैकरिष्यंति सर्वलोकाः
संदेव हि॥ ततस्थिताश्च तेनागा ये सर्वे जलपायिनः॥ प्रहृष्टवदना भोजाः क्षेत्रसेवनतत्पराः॥ ये न पीतं जलं पुष्यं ते सर्वे पन्नगाः पुनः॥ ज
म्मुः प्रखिन्नमनसः पातालं स्ताश्रमं त्वधः॥ किं वर्प्यतीर्थमाहात्म्यं दुष्टबुध्यापि सेवतां॥ तिरश्चामपि वै सुश्रुजायते चेदृशी गतिः॥ न चित्रतममे
तद्धि विजानीहि पतिव्रते॥ वस्तुशक्तिं मृणा कर्तुं न शक्या ब्राह्मणापि हि॥ दुष्टबुध्यापि यत्पीतं ममृतं सर्वकामदं॥ ततः सर्वे पिनेनागाः प्रहृष्टम
नसस्तदा॥ पातालप्रभवांगंगा मानया मासुरोजसा॥ सर्वेषां तारणार्थाय मुनेश्चापि विवृतुष्टये॥ तथा पर्वतमापूर्य संस्थिताः सर्व एव हि॥ त
दा प्रभृतिवै सुधुनिर्गोवहते सदा॥ पानालसदुद्धृतस्तस्मिन्निगिरिरे शुभे॥ एवं पर्वतमापूर्य पातालगंगया प्रिये॥ निर्द्धारं चापितस्यावै स

कर० मा० २० र्वपापप्रणाशनं॥ट्टाश्रीनमनाःप्राहसर्पाव्याशरीमुनिः॥पराशरउ०॥भोपन्नगवराःसर्वेश्वरुध्वंवनंमम॥भवद्भिःपावितंयस्मात्क्षेत्रं
 वैमहदुत्तम॥प्रथितंहिभवेत्तस्माद्भवन्नास्तेवसर्वदा॥पन्नगालयमित्येवंसर्वपापप्रणाशनं॥समानीतोत्रयेश्चापिनिर्झरःसर्वपुण्यदः॥नागनिर्झ
 रनास्तेवप्रथितःसर्वदाभवेत्॥इदंनागेश्वरंलिंगंभवन्नास्तेवविश्रुतं॥प्रथितंसर्वलोकेषुभवेदाचंद्रतारकं॥भवंतःसर्वदेवात्रसंस्थिताःसुसमा
 हिताः॥स्नानदानरतानांचलिंगसंपूजिनांतथा॥कुलवृद्धिपुत्रपौत्रैःप्रकुर्वंतुप्रपूजिताः॥संवर्धतेयथायुष्मत्कुलवर्धनपायिनी॥तथाभ
 वेपूजकानांकुलवर्धनपायिनी॥अगस्त्यउ०॥वरमेवंगृहीत्वाथसर्वेतेपन्नगाःशुभे॥तथेत्युक्तास्थिताःसर्वेसर्वकामप्रदानृणां॥यनर
 घातिनश्चैवयेचापिब्रह्मघातिनः॥नागनिर्झरसुस्ताताःकृतदानसुतर्पणाः॥नागेश्वरंचसंपूज्यमुच्यंतेतेहसोखिलात्॥कुंछकंडूदिकं
 चापिविलयंयान्तिसर्वदा॥स्नानदानरतानांचनागेश्वरंश्रद्धयार्चता॥८०॥इतिश्रीपद्मपुराणे०करवीरमाहा०एकादशोऽध्यायः॥ ॥
 अगस्त्यउवाच॥पराशरोमुनिश्चाथतस्मिन्नागमुनिर्झरे॥विधायचाश्रमंदिभ्यंतपस्तप्तुंसंस्थितः॥अम्भक्षःकतिचिन्मासान्कतिचिद्दाम्भु
 भोजनः॥सन्निभस्येन्द्रियग्रामंसमाधिस्थोभवत्मुनिः॥अथतेपन्नगाःसर्वेजातिशब्दसुदारुणां॥पूतारविषकलोलसंयुतंतेस्वभावसैः॥ तः ३०
 चकुश्रानुदिनंकांतेगोलिकादिस्नेयुतं॥तंकर्णनिष्ठुरंशब्दमाकर्ण्यभयविहङ्गला॥विषकलोलसंतसादेदोशापंपनिव्रता॥निष्ठुरंयत्रैवैश

ब्दं कुर्वन्तिभयकारणं॥गतवाचोभवंत्वद्यमामकेचाश्रमेऽशुभे॥इतिशब्दाश्चयेनागाविवाचःसुभृशार्दिताः॥मन्यमानाश्चतंशापंहितंदुष्ट
 कुलस्यैवै॥धिकृजन्मचास्मदीयंचपरोभद्रकारकं॥येषांविषात्सतीतसाज्जन्मनाकिंप्रयोजनं॥निर्विषाहियथास्यामस्तथाकार्यमहामुने॥
 इतिसंचित्यतेसर्वेमुनिमानंम्यदंडवत्॥विषनाशनिदानंहितेष्टुल्लभुकसंज्ञया॥पराशरमुनेःस्वामिन्विषमस्यासुयत्स्थितं॥तत्सर्वेनाश
 येयेनतत्रदानंहिशोधिनः॥अगस्त्यउ०॥इतिनत्पश्चसंहृष्टःपराशरमुनिस्तदा॥तद्गम्यमभितंद्याथप्रवक्तुमुपचक्रमे॥पराशरउवाच॥
 अहोचित्रतमालोकेक्षेत्रमाहात्म्यमुत्तमं॥यत्रसंस्थानमात्रेणदुष्टबुद्धिःप्रणश्यति॥अहोवैतादृशंतीर्थंक्वापट्टंजगत्रये॥सर्पाणामपैवे
 यत्रजातानद्बुद्धिरीदृशी॥इदंचित्रमेतद्धिकरवीरेपुरेपुरे॥सर्वेक्षेत्रहरिंनित्यंकामकोधापहारिणि॥इत्याश्चर्यमहन्मत्तानागाचंचैपराशरः॥क
 रवीरतीर्थयात्रावैसंस्मृत्याथमुनीश्वरः॥भोभोनागवराःसर्वेश्वरुध्वंवनंमम॥स्वभावजंविषंवेतनकथंचिद्विहस्यते॥तथापिबक्ष्येभवतांनिदा
 नंमहद्द्रुतं॥करवीरतीर्थयात्राचेद्विषवज्रकृताभवेत्॥विषंबाहुल्यतःसर्वभवदीयंगमिष्यति॥यत्रस्वामाविकःकोपोजमदग्नेर्महामुने॥क्षेत्र
 वासजपस्तानैःसंछिन्नःकरवीरके॥यत्रचंद्रादयोदेवाःस्नानदानसुतर्पणैः॥ब्रह्महत्यादिपापेभ्योनिर्मुक्ताविधिवत्तैः॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकरवी
 रतीर्थगनराः॥सर्वदोषैर्विमुच्यंतेसत्यं सत्यं वदाम्यहं॥अगस्त्यउ०॥एवंतद्वाक्यमाकर्ण्यसर्वेतेपन्नगाःप्रिये॥पशुछुल्लेखितंसर्वेतेमुनिहिप

कर० मा० राशरं॥ नागाउचुः॥ ब्रूहि देवविधिं सर्वं यथावद्विस्तृतं मुने॥ यस्य श्रवणमात्रेण पवित्रो जायते नरः॥ न फले द्विधिहीनं हि कर्म किंचि
 ॥३९॥ दनुष्ठितं॥ संगमन फले द्वेधविधि पूर्वतु यत्कृतं॥ अगस्त्य उ०॥ इत्थं नांगेः सुसंपृष्टे मुनिः पाराशरस्तदा॥ विधिं संस्मृत्य सर्वे वै प्रवक्तुमु
 पचक्रमे॥ पाराशर उ०॥ अनुषोष्य त्रिरात्राणि तीर्था न्यभ्यधिगम्य च॥ अदलाकां च नंगाश्च दरिद्रो नाम जायते॥ अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञे
 रिष्ट्वा विपुलदक्षिणेः॥ नतस्तुलमवाप्नोति तीर्था भिगमते यमत्॥ यस्य हस्तौ च पादौ च मनश्चासि सुसंयुतं॥ विद्यातपश्च कीर्तिश्च स
 तीर्थफलमश्नुते॥ अकोपनो मलमतिः सत्यवादी जितेन्द्रियः॥ कृतपापो विशुध्येत किंपुनश्चुलकर्म कृत्वा॥ निर्यग्यो निनैव गच्छेत्तु कु
 लेनैव जायते॥ नदुःखी स्यात्स्वर्गभाक् मोक्षोपायं च विंदति॥ अश्रद्धा नः पापात्मानास्ति कोष्ठिन्न संशयः॥ हेतुकश्चैव यंचेतेन ती
 र्थफलभागिनः॥ तीर्थानि च यथोक्तेन विधिना च चरंति ये॥ सर्वद्वंद्वसही धीरास्ते नराः स्वर्गगामिनः॥ तीर्थयात्रां चि की षुः प्राग्विधा यो
 योषणं गृहे॥ गणेशं च पितृन् विप्रान् साधून् शक्त्या प्रपूज्य च॥ कृतपापणको नृष्टो गच्छेन यनदकृपुनः॥ शरीरं तीर्थदेवेभ्यः समर्प्य च यथा
 विधि॥ शरीरं तावकं देवजातं वा मृतमेव वा॥ विक्रीतस्य पशो र्यद्वद्रूपेण पुमान् श्रमेत्॥ क्रितेनैव तीर्थदेवेभ्यो दहे स्मिन्मम तां व्रजेत्॥ न
 परीक्ष्यो द्विजस्तीर्थे त्यनाथः पूज्य एव च॥ सत्तुभिः पिंडदानं च संयावेः पायसेन च॥ कर्तव्यमृषिभिर्दृष्टं पिण्याकेन गुडेन च॥ श्राद्धं तत्र प्रकर्त

३९

र्तव्यमध्यावाहनवर्जितं॥ अकाले व्यथवाकाले तीर्थं श्राद्धं तु तर्पणं॥ अविलंबेन कर्तव्येनैव विघ्नं समाचरेत्॥ तीर्थं प्राप्य प्रसंगेन स्नानं ती
 र्थे समाचरेत्॥ स्नानं जं फलमाप्नोति तीर्थयात्राश्रितं न तु॥ नृणां पापकृततीर्थे पापस्य शमनं भवेत्॥ यथोक्तफलं देतीर्थं भवेच्छ्रद्धात्मना नृणां॥
 मानरं पितरं जायां भ्रातरं सुहृदं गुरुं॥ समुद्दिश्य निमज्जेत सौष्टभागं लभेत्तैवै॥ गंतुमुद्दिश्य योगं गां परार्थं स्वार्थमेव वा॥ योगच्छतिपरो मोहान्
 सपतेतृप्तिः सह॥ गंगास्नानार्थमुद्युक्तो मध्यमार्गे मृतो यदि॥ गंगास्नानफलं सोपितदाप्नोति न संशयः॥ षोडशां संनलभते यः परार्थं च
 गच्छति॥ कुशप्रतिरुतं कृत्वा तीर्थवारिणि मज्जेत्॥ मज्जेत्तु यमुद्दिश्य सौष्टभागं लभेत्तैवै॥ तीर्थोपवासः कर्तव्यो शिरसो वपनं च था॥ शि
 रोगतानि पापानि यांति चैव पनेरुते॥ मुंडनं सोपावासं च सर्वतीर्थेष्वर्थविधि॥ वर्जयित्वा कुरुक्षेत्रं विशालं विरजं गयां॥ गयाक्षेत्रं नयावापि मात्र
 क्षेत्रं त्रयापि च॥ मुंडनं सोपावासं च न कुर्यात्स्वर्गवीरके॥ परमं मंगलं चाथ करवीरं हिमाद्रकं॥ कामिकं सर्वतीर्थानां धर्मकार्थं मोक्षदं॥ अ
 मंगलकरं कर्म मुंडनं नानां सदा॥ वर्जितं यत्र देव्या वैतन्मां गल्यं किमुच्यते॥ तीर्थे हि द्विविधं शोक्तं मानसं भोममेव च॥ तत्र तीर्थानि शृण्वं
 तु मानसानि समाहिताः॥ येषु सम्यङ् नरस्नात्वा प्राप्तिपरमां गतिं॥ सत्यं तीर्थं क्षमातीर्थं तीर्थमिन्द्रियनिग्रहः॥ गुरुषु श्रुण्वं तीर्थं तीर्थं
 न्यायप्रवर्तनं॥ स्वधर्मचरणं तीर्थं तीर्थमग्रे रुपा सने॥ अतिथिः पूजनं तीर्थं तीर्थं केशवपूजनं॥ सर्वभूतदया तीर्थं तीर्थमर्जवमेव च॥ दानं तीर्थं

कर० मा० तपस्तीर्थसंतोषस्तीर्थमेव च ॥ ब्रह्मचर्यपरं तीर्थं तीर्थं प्रियवादिना ॥ ज्ञानतीर्थं धृतिस्तीर्थं मनस्तीर्थं मुदाहृतं ॥ तीर्थानामपि यत्तीर्थं यश्चुत्थिर्मनसा परा ॥ न जलाश्रुते देहस्य स्नानमप्यभिधीयते ॥ स्नानो यो दमस्नानः शुचिः शुद्धमनो मलः ॥ यो लुब्धः पिशुनः क्रूरो दाभिको विषयात्मकः ॥ सर्वतीर्थेष्वपि स्नानः प्रापो मलिन एव सः ॥ न शरीरमलत्यागान्न रोभवति निर्मलः ॥ मानसे तु मलेत्यन्तं भवत्यत्यंतं निर्मलः ॥ तापं च त्रिभुवनं च जलेष्वजलैकसः ॥ न गच्छति च तत्स्वर्गमविशुद्धमनो मलाः ॥ विषयेष्वति संयोगो मानसो मलमुच्यते ॥ ते श्रेवहिविरागश्च नैर्मल्यं समुदाहृतं ॥ चित्तमंतर्गतं दुष्टं तीर्थस्नानान् शुध्यति ॥ शतशोऽपि जलेषु तं सुराभांडमिवाशुचिः ॥ दानमीड्यातपः शौचं तीर्थसेवा श्रुतं तथा ॥ सर्वाण्येतानि तीर्थानि यदि भावेति निर्मलः ॥ निगृहीतं त्रिदशग्रामो यत्र वै निवसेन्नरः ॥ तत्र तस्य कुरक्षेत्रं नैमिषं पुष्कराणि च ॥ ज्ञानं ध्यानं जलं रागं द्वेषमलायहे ॥ यः स्नाति मानसे तीर्थे स याति परमां गतिं ॥ मानसानि च तीर्थानि सर्वाणि कथितानि वः ॥ भौमानामपि तीर्थानां पुण्यते कारणं भवे ॥ यथा शरीरस्योद्देशः केचित्पुण्यतमामताः ॥ प्रभावाद्भुता भूमेः सलिलस्य च तेजसः ॥ परीग्रहान्मुनीनां च तीर्थानां पुण्यता स्मृता ॥ तस्माद्भौमेषु तीर्थेषु मानसेषु च नित्यशः ॥ उभयेषु च यः स्नाति स याति परमां गतिं ॥ भौमानि हि मुनार्थानि स्तत्पुण्यं ता निसर्वशः ॥ तेषां नामानि संख्यातुं न समर्थो भवहि पि ॥ तथापि कानिचिद्दृश्यं यथा ज्ञानं महं ति च ॥ येभ्यः स्तीर्थं वरेभ्योऽपि करवीरमहतरं ॥ ३२

एवं तु तानि सर्वाणि मयोक्ता निविशेषतः ॥ भागीरथी नर्मदा च यमुना च सरस्वती ॥ विशोका च विशस्ता च कोशिकी गंडकी तथा ॥ गोदावरी गोमती च विशिष्टा प्रवराशिवा ॥ चित्रका काश्यपी चैव शरयू सर्वपापहा ॥ मंदाकिनी सुंदरा च पंपा पप्रणाशनी ॥ चेत्रवती चेदवती शीघ्रगामिनी ॥ कुशावती कुशोद्वृता फल्गुनी पापहारिणि ॥ शतद्रुहस्तु च व्याकुला शैरवाहना ॥ देविका करतोया च चंद्रभागा विपाशिका ॥ प्रभासा सामगा चैव वरुणा असिपुण्यदा ॥ हिमवद्भिर्दध्योर्मध्ये पुण्यश्रोता प्रकीर्तिता ॥ गोदावरी भीमरथी तुंगभद्रा च वेणिका ॥ मलापहारिका वेरी वंजरा वक्रगामिनी ॥ पौर्णिमा च विशाला च प्रणिता ब्रह्म निर्मिता ॥ तापि पयो ह्दी विंध्यस्य दक्षिणे च प्रकीर्तिता ॥ अर्जुनी पुष्करि चैव नैमिषं च महालयं ॥ चंद्रेश्वरं च मूर्तं च गंगासागरं मेव च ॥ नैमिषं च कुरुक्षेत्रं च गंगाद्वारं हरीश्वरं ॥ पांडुरंगं विरूपाक्षं श्रीशैलं सेतुबंधकं ॥ सरस्वती सिंधुयोगं गंगाद्वारं मनोहरं ॥ विरजं च बकुआपि सप्तगोदावरीतरं ॥ काशी कांची च मायाख्या अयोध्या द्वारवत्यपि ॥ मधुरा वंतिका श्रीतं सप्तयुयोत्रमुक्तिदाः ॥ श्रीशैलो मोक्षदः सर्वः केदारो पितृनाथिकः ॥ श्रीशैलाच्चापिकेदारात्पयागो मोक्षदः परः ॥ प्रयागादपि तीर्थान्याद विमुक्तं विशिष्यते ॥ यथा विमुक्तेर्निवाणं न तथा क्वापि निश्चयः ॥ तस्मादप्यविमुक्तो देकरवीरं महतरं ॥ याम्या विमुक्तं क्षेत्रं वाधिकमितीरितं ॥ भोगान्दत्ताथ यत्सर्वानंते निर्वाणदं पदं ॥ दुर्लभं सर्वदेवानां करवीरपुरं महत् ॥ एतानि पुण्यतीर्थानि स्नानकालेषु यः पठेत् ॥ सर्वतीर्थेषु

कर० मा०

३३

सुस्तातो मनोवाक्कायकर्मभिः॥सर्वपापेर्विनिर्मुक्तो विष्णुसाधुज्यमाप्नुयात्॥तीर्थाध्यायं विविधवरं पापनाशं पवित्रं॥येनित्यं संपठनेत्यब
निरवराः स्नानदानादिकारि॥येवाश्रयन्ति भक्त्या सततमिह नराः पावनं सज्जनाने सर्वे पदमव्ययं सुमतयो यांति विष्णोर्विरामं॥९२॥इति
श्रीपद्मपुराणे करवीरमाहात्म्ये अगस्तिलोपामुद्रसंवादितीर्थविधिर्नाहादशोऽध्यायः॥ ॥अगस्त्य उवाच॥इत्थं तीर्थविधिं श्रुत्वा नागा
स्ते वै सहस्रशः॥द्रष्टुं वा सर्वतीर्थानि निर्गताः पन्नगालयात्॥१॥कृत्वा महाबिलं ते देयं न्तगा च शानशंकिताः॥तेनैव निर्गताः सर्वे करवीरपुरं प्र
ति २ स्नात्वा प्रयागं के तीर्थं कृत्वा तीर्थविधिं परं॥तत्र त्रयान्यष्टतीर्थानि स्त्वा पूर्वं विधानतः॥३॥तेनैव बिलमार्गेण प्राप्तास्ते काशिकां शिवां॥
मलापवर्षणं स्नानं कृत्वा चाथ विधानतः॥विश्वेशादीनि किंगानि पूजयंतो यथाविधि॥प्रदक्षिणा स्वरूपेण निर्गता मुक्तिमंडपं॥सिद्धिं विश्वेश
रं नत्वा सिंहवाहनमेव च॥संत्यज्य पन्नगं देर्षीस्थितं गरुडचत्वरे॥गरुडं वाहनं देव्या भीतभीताः प्रणम्य च॥अहं पूर्वमहं पूर्वभीतास्ते पन्नगा श
नात्॥शीघ्रं ते विविधैः सर्वे गर्भागारं मनोरमं॥तत्र दृष्ट्वा महालक्ष्मीं पन्नगां कितमस्तकां॥भुक्तिमुक्तिं च दातुं वै भक्तमार्गं प्रतीक्षणीं॥महासिं
हासनगतां मुकुटादिविभूषितां॥चतुर्भुजां महादेवीं गदारेखादिधारिणीं॥भूषयंतीं भूषणानि कुंडलादीन्यनेकधा॥दिव्यनूपुरभूषाढ्यादि
व्यांबरधरां परां॥मुक्ताहारसमायुक्तां कटिस्तत्र विराजितां॥दिव्यांगदविभूषाढ्यां किंकिणीजालमंडितां॥सोवर्णेः कंकणैर्युक्तां अंगुलीयवि

३३

राजितां॥१२॥दिव्यमाख्यां बंधरां दिव्यगंधानुलेपनां॥उन्निद्रां भोजवदनां पद्मपत्रायतेक्षणं॥सुस्तनीं कृशमध्यां तां नितंबवरभूषितां॥
पक्वबिंबानिरस्कारि बिंबाधरमनोरमां॥सुपक्वदाडिमीबीजद्विजपंक्तिविराजितां॥सुनासाग्रसुनिहितां नासाभूषणभूषितां॥नीराजितां
सरविपुक्तकात्यायन्याः पृथक् पृथक्॥चतुःपष्टियोमिनीचचामरव्यंजनेः सदा॥सेव्यमानपदां भोजां नीराजनविधो सदा॥सर्गणेः कालवे
तालाप्रभुमुखे हारसेवितां॥जयोदयस्वर्ने देवैः ब्रह्मादिभिरनुष्ठितां॥रंकं नैखवीराद्येश्वरत्नैश्च दंडपाणिभिः॥सावधानजयशब्दे सेविता
करैः पृथक्॥मूर्तिं मद्भिश्चतुर्वेदेः प्रसूतां जलिभिः पुरा॥सेवितां वेदघोषाद्यैः समाधिभिरहर्निशं॥यस्यासुरवं मकरकुंडलचारुकर्णभा
जकपोलसुभंगरसलाग्रनासं॥नित्योत्सवेन तत्पुष्टिभिः पिबंत्यो नार्यो नराश्च मुदिताः कुपितानि मेघ्य॥विलोक्यं तो जननी जनास्ती देवा
इवासन्निभिर्षेर्विहीनाः॥तद्दृष्ट्वा नाभावमसत्यमानाः सोदर्यमस्याः किमु वर्ण्यते जनेः॥धाता भग्नः प्रकृतिकरणे सर्वदा वीक्ष्य मूर्त्तिं यस्याः
पापनरवाश्रयस्य हि सदा विश्वकर्माद्युपेतः॥एवं विधामहादेवीं सर्वलक्षणसंयुतां॥दृष्ट्वा नागाः प्रहृष्टास्ते नममुंदं च त्रिवि॥जपंतस्ते म
हास्तोत्रं सर्वसिद्धिप्रदं नृणां॥यस्य स्मरणमात्रेण सर्वसिद्धिर्भवेत्सदा॥२६॥नागा उचुः॥सर्वसिद्धिप्रदे देवी भुक्तिमुक्तिप्रदेशिवे॥सिद्धल
क्ष्मीर्महाकालीमहालक्ष्मीर्नमोस्तुते॥सर्वाभयप्रदे देवी सर्वदुष्टविनाशनि॥सिद्धलक्ष्मीर्महाकालीमहालक्ष्मीर्नमोस्तुते॥सर्वक्लेशहरदेवी म

कर० मा० हा लक्ष्मी विष्णुस्वरूपिणि॥ सिद्धलक्ष्मीर्महाकालीर्मोक्षलक्ष्मीर्नमोस्तुते॥ अंतर्यामिस्वरूपेण स्थिते सर्वत्र सर्वगे॥ सिद्धलक्ष्मीर्महाकाली लक्ष्मी
 ३४ लक्ष्मी मोक्षलक्ष्मीर्नमोस्तुते॥ भवनाशकरेदे विभवभेषजनाशनी॥ सिद्धलक्ष्मीमहाकालीमहालक्ष्मीर्नमोस्तुते॥ अविद्यापटलध्वंसी महानंदोद
 यप्रिये॥ सिद्धर्महाकालि०॥ संसारतारणोपाये करवीरनिवासिनी॥ सिद्धलक्ष्मीर्म०॥ करवीरवासिनां नित्यं मातृवत्परिपालके॥ सिद्धलक्ष्मी
 र्महाकाली०॥ निरश्वायथैव वत्संस्वरूपादिभिः सुरक्षति॥ दुग्धं च पायसे द्यात्वं करवीरनिवासिनां॥ क्षेत्रदर्शनमात्रेण यापुनातिजगत्त्रये॥
 नामस्तस्यैजगद्धात्र्ये महालक्ष्म्ये नमोनमः॥ नीराजनविधेः सम्यक्दर्शनेन पुनातिया॥ नमस्तस्यैजगद्धात्र्ये महालक्ष्म्ये नमोनमः॥ क्षेत्रमि
 क्षाप्रदानेन यायति महत्फलं॥ नमस्तस्यैजगद्धात्र्ये महालक्ष्म्ये नमोनमः॥ महाकव्यकृतं पापं दर्शनाद्या विनाशयेत्॥ नमस्तस्यैजगद्धात्र्ये०
 वैरं स्वभावजं यावै निवारयति तत्क्षणात्॥ नमस्तस्यैजगद्धात्र्ये महालक्ष्म्ये नमोनमः॥ इति मंत्रैर्नमस्कृत्या महालक्ष्मीं विधानतः॥ ते
 नागा पूजयामासुः श्रीसूक्तादिविधानतः॥ गंधाक्षतमुपुष्पाद्यैः धूपदीपमनोरंभैः॥ कोमलैर्विल्वपत्रैश्च सवस्त्रपरिधानकैः॥ सौगंधि ३४
 करैर्नैकैश्चंद्र्यैरपि विशेषतः॥ उपहारैरनेकैश्च लब्धये यमुच्येयैः॥ कर्पूरचूर्णसंयुक्तैर्तांबूलैश्च सुपुष्पैः॥ रसौगंधिकरनेकैश्च न

राजनमहोत्सवैः॥ मंत्रपुष्पांजलिभिश्च संपूर्णविधिपूर्वकं॥ अष्टाग्रतश्च तर्हंतैश्च सर्वसिद्धिप्रदैः पृथक्॥ ते सर्वे पूजयामासुर्महालक्ष्मीं विधा
 नतः॥ येनामभिस्तुता लक्ष्मीः सर्वसिद्धिप्रदा भवेत्॥ तानि नामानि वक्ष्ये ह प्रिये तानि शृणुष्व हि॥ अगस्त्य उवाच॥ ओंकाररूपिणी लक्ष्मी विष्टोर्हृदय
 संस्थिता॥ विश्वांग नंदिनी नंदानंदाक्षी बिंदुरूपिणी॥ हस्तिनी पद्मिनी च क्रीसुता म्रकमलाक्षिणी॥ विष्णुपत्निरितिख्याता स्वानंदशक्तिरूपिणी॥
 चतुःपद्मी सुपीठरुद्राकोटिचंद्रसमप्रभा॥ अद्यंतरहिताशक्तिर्मालिनी मंत्रयोगिनी॥ ब्रह्मांडकोटि संयुक्ता वाराहसिंहवाहिनी॥ नादबिंदुकला
 शक्त्योगिहृत्स्थान संस्थिता॥ शास्त्रस्थान उमापद्मापद्माक्षी ज्वालशोभिता॥ ज्वालजलनदीकांता महादेव्यनिसुप्रभा॥ सूर्यकोटिप्रतीकाशाचं
 द्रकोटिसुशीतला॥ सर्वमूर्तिकलासुक्ष्मा ब्रह्मरूप्यस्थिता॥ अकरो ब्रह्मण्ये रूपमकरो विष्णुरेव च॥ मकारो रुद्रमित्याहुरेताः प्रणवदेवताः॥ ओंका
 रे संस्थितं चापि तथा शक्तिचयं विदुः॥ ओंकारो ध्यायेते येन सर्वपापैः प्रमुच्यते॥ मासं मेकं जपत्ते तत्रैव लक्ष्मीर्नाशनं भवेत्॥ नदरि श्रेष्ठे भवेद्यद्दितीये मासि
 यः पठेत्॥ मृतीये मासि जपतः रेव च रत्नं प्रजायते॥ जपन् चतुर्थे मासि सिद्धविद्याधरो भवेत्॥ पंचमासं जपेत्तोत्रं स देवत्वमवाप्नुयात्॥ षण्मासं
 तु जपेत्तोत्रमष्टैश्चर्यं च जायते॥ अगस्त्य उवाच॥ अनेन स्तोत्राजैर्द्वेन सर्वसिद्धिप्रदानेन च॥ स्तुता देवी ततः सर्वविघ्नमुं किं जिदुच्यते॥ पञ्चगाई च॥
 देवी धन्या वयं सर्वे तव दर्शनमात्रतः॥ नयाचामो वयं नान्यत्क्षेत्रं च सति विना॥ तथा तीर्थं चरेच्च स्मिन्मनो भवति निर्मलं॥ न तथा सर्वतीर्थेषु लोका

कर० मा० त्रयगतेषु पि॥ त्वस्तेत्रदर्शनं नृणां सर्वकेशापहारकं॥ सर्वदं सर्वजंतूनां श्वमार्जारादिजन्मनां॥ देवित्वे दृशीनां देवसर्वकेशालयंगताः॥ तथापि च ते
 ते चैकः केशागरुडसंभवः॥ तेनैव बर्हयते नैव भवामः क्षेत्रवासिनः॥ अगस्त्य उवाच॥ इति तेषां वचः श्रुत्वा करुणापूरपूरिता॥ लक्ष्मीः प्रसन्नवदना
 प्राह तान्पन्नगान्प्रति॥ महालक्ष्मीरुवाच॥ सर्वधर्मतयायूयं नागो वै नात्र संशयः॥ त्वस्तेत्रदर्शनं नित्यं जंतूनामपि पावनं॥ सत्समागमनोलब्धं
 भवद्भिः करवीरकं॥ यद्दलं भवेन्नैव पापीनां यततामपि॥ अहो मत्संगमाहात्म्यं केन वा वर्ण्यते परं॥ बुद्धिर्विबुध्यते येन पशूनामपि यक्षणात्॥ किं न
 ददाति तत्संगः सर्वदः सर्वदेहिनां॥ धियो जाड्यं हरेत्सर्वमाद्यं यद्दृढं धनं॥ सन्मानमपि वै दद्यात्सर्वलोकेषु सर्वदा॥ सत्यतां चापि संधत्ते वाचि सर्वार्थं
 संपदं॥ पापं वै नाशयिष्यत्सर्वं मनोवाक्कायकर्मजं॥ अंतर्मले विहन्येत सर्वपापसमुद्भवं॥ दिक्षु कीर्त्तितं च तनयात्सर्वसुसुमनोहरं॥ गंगापापं शशीता
 पंदेयं कृत्य तुरुस्तथा॥ पापं तापं च देव्यं च हंत्येकः साधुसंगमः॥ तस्मात्प्रसन्नगानागाः पूताः सर्वकुले सह॥ दृष्टं यत्करवीरारक्ष्यं क्षेत्रं सर्वत्र शर्म
 दं॥ यस्तेनैव भवतामास्तु गरुडाद्वैभवं महत्॥ सुखं कुर्वंतु कर्माणि तीर्थानि च यथाविधि॥ वसतिर्यत्र वै भूयाद्भवतां तत्र तत्र च॥ भवन्नामांकितां न्येव सं
 नुतीर्थान्यनेकशः॥ स्नानं दानं रतानां वै पावनानि स्वकिं लिप्ष्यात्॥ यत्र यत्र शुचिर्भूयात्तत्र तिष्ठंतु पन्नगाः॥ पृथग्वासंगतो वापि क्षेत्रे स्मिन्करवीरके॥ ३५
 तीर्थयात्रार्थं मृतां विषं यत्र पतिष्यति॥ भवतां तद्भवेत्स्थानमिहामुत्र फलप्रदं॥ वसतां तत्र सर्वेषां माभयं गरुडाद्भवेत्॥ स्मरणं सामकं चैव बभं

तुमणिवत्सदा॥ तद्दये येन भीती वै गरुडादूरतो ब्रजेत्॥ अगस्त्य उवाच॥ इति लब्धवराः सर्वे पन्नगाः संप्रणम्यतां॥ विसुपर्णा भयास्तेषु प्रय
 युर्मुक्तिमंडपं॥ उपविश्य क्षणं तत्र कथां श्रुत्वा पुराणजां॥ गायनानि विचित्राणी नृत्यानि विविधानि च॥ श्रुत्वा दृष्ट्वा च ते सर्वे तापत्रयमथात
 रन्॥ नीराजनविधिं दृष्ट्वा महदानंददायिनं॥ चक्रुः प्रदक्षिणं तत्र नीराजनसमन्वितः॥ करतालं समायुक्ता जयाजयमुपोषिणः॥ जयलक्ष्मी
 र्महादेवी जयशत्रुविनाशिनि॥ जयानंदकरे शक्तिजयश्रीविष्णुरुषिणि॥ जयाद्ययोगिनी देवी जयकात्यायनी शिवे॥ जयविश्वार्त्तिनाशार्थे धृ
 तरूपे जयास्त्रिले॥ उदयोस्तु महादेवि चोदयोस्तु महाशिवे॥ उदयोस्तु विश्वेश्वरी महाचंडि चोदयोस्तु सुमंडने॥ उदयोस्तु त्रिलोके शिचो
 दयोस्तु भक्तार्त्तिहे॥ उदयोस्तु विशालाक्षी चोदयोस्तु कृपायते॥ एवं सस्तुवतो देवि नागस्यैकस्यै वै विषं॥ तत्रैव पतितं दृष्ट्वा स तत्रैव रमाहि
 तः॥ देवालये महालक्ष्मादेवी ध्यायेन्न हर्निशं॥ दृश्यते सहिना गेन्द्रः क्वचित्पुण्यवतां महान्॥ महदैश्वर्यदो नृणां दर्शनादेव तक्षणात्॥ न दारि
 द्र्यं भवेत्तेषां सहिनागराद्॥ स्तुवंतं पन्नगाश्चान्ये कृत्वैव प्रदक्षिणां॥ नीराजनसमायुक्ता विविशुर्मुक्तिमंडपं॥ प्रफुल्लवदनां भोजामह
 दानंदनिर्भराः॥ स्वभाग्यमभिनंदंतः प्रोचुस्ते थपरस्परं॥ नागा उचुः॥ अहो वयं धन्यतमाय दत्तब्रह्मादिदेवैः सहिता भजामः॥ देवी महावि
 ष्णुमयी विचित्रं समं हियस्याः किल राजरंजकं॥ अहो नु पूर्वकिं मकारिपुण्यमस्मत्कुले दुर्लभमेतदद्य॥ दिव्या भजामो ननु पादयुग्मं चेंदुं

कर० मा०

३६

रुद्रप्रमुखेसमुसेव्यं॥ अहोतिधन्यावयमद्यपंनगायइहिजिह्वैर्द्वौ नतिभातिमस्तेके॥ देव्याअपूर्वकिमकार्येनेनयैहेरिणः संतिकरोतिमी
ज्य॥ अहोज्ञेबाबालिश एवसर्वोयोनाथपक्षे ककरीरमातरं॥ उपेक्षतेसर्पयुतोत्तमांगाब्रह्मादिमृग्यांघ्रियुगांसदेवा॥ अगस्त्यउवाच॥ स
भागमभिनन्देत्थंक्षेत्रोत्तपूर्वतः प्रिये॥ स्थिताः क्रोशांतरेणैव त्रिपक्षं विधिवत्किराः॥ तत्राभवन्नागतीर्थं सर्वपापप्रणाशनं॥ नागेवालिङ्गसंयु
क्तं सर्वाभीष्टप्रदायकं॥ १०४॥ इति श्रीप० माहात्म्ये अगस्ति लोपामुद्रसंवादे सर्पयात्राविधिर्नाम त्रयोदशोऽध्यायः॥ १३॥ अगस्त्यउवाच॥ अ
परेऽङ्गिषु चिर्भूत्वा सर्वे ते पन्नगाः प्रिये॥ कोटितीर्थं समारभ्य प्रतितीर्थेषु विस्तरात्॥ स्नानं जपतपश्चाङ्गिण्डाजनविधानतः॥ दक्षिणं चोत्तरं चापि
मानसं समवाप्य च॥ चतुर्भिर्दिवसेस्ते श्रगम्याकृत्यं विधाय च॥ कृतकृत्यमिवात्मानं मन्यमानाः परस्परं॥ अंतराणि ग्रहाण्यत्र बाह्या निचविधा
य च॥ महाद्वाराणिते चक्रुः रामेशप्रभृतीन्यथा॥ जलशायी चतुर्कुं वट्टा नैव विधानतः॥ अवांतगणित्तारिद्वारप्यत्र विलोक्य च॥ नीराजनविधिं
देव्याः प्रपश्यंतस्त्रिकालिकं॥ नागतीर्थे स्थिताः सर्वे त्रिपक्षं तु यथाविधि॥ द्रुष्टुं लिङ्गाष्टकं तेथप्रस्थिताः सर्वएव हि॥ तावदेव स्यपतितं पन्नग
स्य महद्विषं॥ पीततीर्थे दकं युतं विषकुंडं ततो भवेत्॥ दर्शनस्य रीनादेव सर्वपापहरं नृणां॥ सनागः सस्त्रितस्तत्रक्षेत्रमाहात्म्यसारविद्॥ धृत्वा
चमणिवंदेव्याः स्मरणं हृदये सदा॥ सुपर्णगतशंकस्तु विद्यते ह्यपि सुव्रते॥ स्नानदानरतैस्तत्र करवीरनिवासिभिः॥ निरीक्ष्यते च्चिंद्वि

३६

महापातकनाशनः॥ चक्रेश्वरं महाद्वारं द्रुष्टुं तेथमदागताः॥ तदाप्येकस्यपतितं विषं सर्पस्य मत्सतः॥ कात्यायन्याः पुरोभागेवाणमात्रांतरेन
वै॥ विषकुंडे स्थितः सर्पो दर्शनात्पुत्रजन्मनः॥ जीवंत्या मृतवाहिन्याप्लावितं तद्विषं महत्॥ स्नानदानरतानां वै सर्वपापप्रणाशनं॥ महाकल्या
मृतं तत्र निक्षिप्तं हस्तसंस्थितं॥ ततो भवन्नागकुंडं महत्तदमृतोपमं॥ यत्र नागेश्वरं लिङ्गं नागमूर्तिमुसंयुतं॥ स्नात्वा पश्यंतियोनित्यं तेन
राः पुत्रपौत्रिणः॥ नभस्य शुक्लपंचम्यां नागकुंडे समाहिताः॥ स्नानदानरता ये वै ते नराः सर्गगामिनः॥ मधुदुग्धादिना ये वै नागपूजां विधानतः॥
प्रकुर्वन्ति समस्मास्ते मुच्यन्ते सर्वपातकैः॥ मल्लिकार्जुनकुं लिङ्गं द्रुष्टुं ते निर्गता यदा॥ तदाप्येकस्यपतितं विषं मार्गे प्रगल्लतः॥ क्षेत्रस्योत्तरदिग्भा
गे योजनांतरं संस्थितं॥ विषकुंडं तदा जातं सनागस्तत्र संस्थितं॥ तत्र नागेश्वरं लिङ्गं दर्शनात्सर्वसिद्धिदं॥ गतं विषं विलोक्याथ सनागो हृष्ट
फमानसः॥ फणाटोपंततः कृताननर्त्तनं दनिर्भरः॥ तन्निखमुद्रुतं वीक्ष्य महादेवः सहोमया॥ आगस्त्य संस्त्रितस्तत्र पर्वताग्रे विलोयन्॥
दृष्ट्वा नेदंतदीयं वै देवीध्यानपुरस्सरं॥ प्राह प्रसन्नवदनो नो गतं जगदीश्वरः॥ भो भो नाग महाबुद्धे धन्यो सिरवकुलोद्भवान्॥ सेवनात्करवीरस्य
महालक्ष्म्याः प्रसादतः॥ तयो नैव किंचिद्देकरवीरनिवासिनः॥ तथाप्यहं वरं दास्ये संतुष्टस्तव दर्शनान्॥ भवेद्यरीप्सितं तेद्यत्तत्सर्वं शृणु मत्पुरः॥ अ
गस्त्यउवाच॥ इत्थं महेश्वरं णोक्तः रनागः प्रहसन् प्रिये॥ हरं प्रोवाच सदयं वरदं हृष्टमानसः॥ नागउवाच॥ वरं त्रिणैनेव भवेत्प्रदत्तं संपूर्णकामः

कर० मा०

३७

करवीरवासात् ॥ नूनं भवेत्करवीरवासिनां सर्वार्थदां पश्य जगद्दिधात्री ॥ न च स्पृहते करवीरवासिनामात्रं लोके धिते कालकालिते ॥ अत्रोप
तीर्थोत्सवदर्शनेन पूर्णात्मना विष्णुपदं सुखभ्यं ॥ तथा पिवरमेकं हिया चेत्सर्वं हितं प्रदं ॥ वरदो सियदितं मे तर्हि देव सदा शिव ॥ त्वमत्रावस्थितो भू
त्ता पर्वताग्रेस हो मया ॥ श्रीसिद्धेश्वररूपेण सर्वसिद्धिप्रदो भव ॥ पवित्रं चापि भूमावै मत्सिन्नेत्रं सर्वशर्मदं ॥ क्षेत्रे चास्मिन्नुसंतिष्ठ श्रीकृष्णेश्वरनाम
तः ॥ उभयत्र भवेतीर्थलिंगं नान्यैव विस्तृतं ॥ स्नानदानरतानां वै सर्वपापप्रणाशनं ॥ अगस्त्य उवाच ॥ इत्थं तद्वच आकर्ष्य महदेवः सुमध्यमे ॥ ग्राह
प्रसन्नवदनस्तं नागं नागभूषणः ॥ महादेव उवाच ॥ भो भो पन्नगतुष्टो हं लक्षणादोपदर्शनात् ॥ तस्मात्क्षणादोपसंज्ञं क्षेत्रे वै तावकं भवेत् ॥ उ
भयत्र वशिष्ठ्यामित्क्षेत्रे पर्वतापि च ॥ कृत्स्नं च सर्वपापपितु कलकुंडं भविष्यति ॥ सिद्धकुंडं भवेत्तत्र पर्वताग्रेसु सिद्धिदं ॥ होमदानजपस्नानैः पाव
नं सर्वदेहिनां ॥ त्वचाप्यत्र सुरवेतिष्ठलिंगं पूजनतत्परः ॥ त्वदीयदर्शनाच्चापि सर्वैश्वर्यं भवेत्तृणां ॥ लिंगद्वयमनभ्यर्चयेत्करिष्यति मानवाः ॥ महाहा
राणि च त्वारितेषां पुण्यं हि तावकं ॥ अगस्त्य उवाच ॥ इति लब्ध्वरः सर्पः स्थितस्तत्र सुमध्यमे ॥ अग्रात्यः पापदृष्टीनां संस्तुतोऽपि समंततः ॥ अद्या
पि जायते यस्य दर्शनं पुण्यकर्मणां ॥ सर्वैश्वर्यप्रदं नृणां सभाग्यानां क्वचित्कृत्तुं ॥ अन्येषामपि नागानां तीर्थयात्राप्रकुर्वतां ॥ यत्र यत्र विषंस्क
न्ते ते ते तत्रैव संस्थिताः ॥ अद्यापि ते प्रदृश्यते सुपुण्यानां क्वचित्कृत्तुं ॥ ततः सर्पे पिते नागाः विषयुक्ताः समंततः ॥ लिंगाष्टकं प्रणश्यंतो रामे शंप्रय

राम

३७

युर्मुदा ॥ पूर्वराभाभिधं तीर्थं यत्रासीद्दिश्वतो मुखं ॥ पश्चात्क्षणागता यत्र दर्शनात्सर्वपापहा ॥ लक्ष्मणेशं पुरां नत्वा वायुपुत्रं ततः परं ॥ सीतां नत्वा
ततः पश्चाद्गोमे शं द्रष्टुमुद्यताः ॥ नैलौ रामेश्वरं सर्वसंपूज्यविधिपूर्वकं ॥ गंधाक्षतसु पुण्याद्यैरुपचारैः पृथक् पृथक् ॥ सम्यङ्गत्वा महादेवं प्रस्थिताः सं
गमेश्वरं ॥ गलतां तत्र सर्वेषां सर्पाणामेकं देवहि ॥ पथिस्कन्तं विषं यत्र तत्र सर्वसुसंस्थिताः ॥ तत्रागस्थानं क्षेत्रं सर्वपापप्रणाशनं ॥ त्रिषु लोकेषु
विरच्य तं ज्ञाते वै नागवासतः ॥ यद्दिशं पतितं तेषां विषकुंडं मभून्महत् ॥ कुंडत्रयगतं वारि न पातव्यं कदाचन ॥ दर्शनं स्पर्शनादेव सर्वपापहरं यतः ॥ तत्र
नागेश्वरं लिंगं सर्वपापप्रणाशनं ॥ न तं स्तुतं पूजितं सत्सर्वकामार्थसिद्धिदं ॥ विस्तृता कुलवल्ली च तेषां तत्रानपायिनी ॥ एवं बद्धुतरे कोले गते वै सर्वपन्न
गाः ॥ विस्मृतास्ते यदा देवी पुत्रदारा दितसुराः ॥ तदा तादृश्यं हतास्ते वै सं प्राप्ताः करवीरकं ॥ हताः केचिन्मृताः केचित्केचित्संतृप्तिना भूताः ॥ तावत्स्मृता तु यैर्दे
वीते सर्वप्राणधारिणः ॥ सूक्ष्मरूपधराः सर्वे फणा विषविचर्जिताः ॥ प्राप्य देवीं तत्रायुक्ताः प्रणेमुर्देवदुवि ॥ त्राहिलक्ष्मीर्जन्मानः त्राहिभक्तां निहारिणी
॥ अंब त्राहिसुराध्यक्षे त्राहिदुर्गे सुरेश्वरी ॥ त्राहिकात्यायनी देवी त्राहिदुष्टविनाशिनी ॥ भवाब्धितरणोपाये त्राहिगौरी सुलोचने ॥ विश्वाभासे सुरत्रासे
पाहिपापहरे परे ॥ ज्ञानदीपप्रदे त्राहि त्राहिसंसारबंधनात् ॥ त्राहिदेवि महेशानि त्रैलोक्यवरदं ॥ ईशावास्ये परे त्राहि त्राहि शत्रुनिहंतने ॥ इति न
त्वा ततो नागाः संपूज्यविधितुराः ॥ महालक्ष्मीं प्रणम्याथ विज्ञासिंते यचक्रिरे ॥ पन्नगा उवाच ॥ जगन्मातर्यथा सर्वमारच्यते तीर्थसेवने ॥ त्वया तथैव विधि

ग

कर० मा० वदाचीर्णं सर्वपन्नगेः॥ विषं च पतितं तत्र संस्थितास्तदनुज्ञया॥ गरुडे नाहताः सर्वे पुनस्त्वां शरणां गताः॥ अनन्या हिवयं सर्वे रक्षणीयास्तु
 येवहि॥ अगस्त्य उ०॥ इति दीनं वचस्तेषां श्रुत्वा देवी श्रुचिस्मिता॥ प्राह प्रसादसु सुखी समस्तान्यन्नगानिद॥ श्रीदेव्युवाच॥ यूयं किं विस्मृताः स
 र्वे मामकं स्मरणं परं॥ शिलां वै विद्यते यत्र तत्र तिष्ठंतु पन्नगाः॥ पूर्वदेवा स्थिता तत्र महिषासुरशंकिताः॥ तस्मात्सातिपवित्रो वै संसेव्या नितरां
 तदा॥ भवेन्नाम्ना भवेत्स्याता सर्वकाम प्रपूरिणी॥ पूजयिष्यंतु वः सर्वलोकाममयुतास्तथा॥ पूजनं दिवतत्कामान् पुत्रदाराधनादिभिः॥ न भस्म शुकुपंचम्यां
 बहिरावेगम्यवाजया॥ मदीयया च सुस्थेयं यावत्तापं च मीमेवेत्॥ शिलोपरिमदीयं वै पादयुग्मं प्रपद्यते॥ अभयं सर्वदेवानां दातुं वै निर्गतं यदा॥ महि
 षासुरविघ्नानां पतितो यत्र वै मुनिः॥ मलं वगतमालायां वै जयं त्यामनोरसः॥ तत्र वै जेश्वरं लिङ्गं जीवं वै सर्वपावनं॥ स प्राह संस्थिता तत्र देवानां हितकाम्य
 या॥ मत्संज्ञया भवेत्क्षेत्रं श्रिपालयमितीरितं॥ श्रीकुंडे संस्थितानि तं श्रिया देवीति विश्रुता॥ मार्गं प्रतीक्षति तत्र कात्यायन्याः संदेवहि॥ यदा कात्याय
 नी देवी नवकोटिसखी युता॥ आगता मदर्शनार्थं तदाहं संमुखी युता॥ सुमंगलानि दुव्याणि यत्र दत्तानं वेयुता॥ नवकोटिसखी नो वै नक्षेत्रं मंगलाभिद॥ १४
 ततः सर्वासु मं मील्य यत्र नीतसु सुसुराः॥ तां शीलां प्रसमीक्ष्याथ वस्यानुपरि संस्थिताः॥ पदानि तीर्थलघ्नानि मदीयानि शिलोपरि॥ तस्मात्सातिपवित्रो वै शिला
 यत्रैव विद्यते॥ तत्र स्थेयं भवद्विर्गन्तुं केस्तु तर्पणः॥ मध्यानि तरां वनो वै तत्र संतिष्ठतां सदा॥ जीवता तत्र भुक्तिं वै मृतानां सुक्तिमेव च॥ दास्या सकलां कामा

नेहिका मुक्तिकानपि॥ आवण्यां शुकुपंचम्यां प्रकटी भूयतिष्ठतां॥ तां देवा विषाणां वै पूजनां न भवेद्भयं॥ पूजयिष्यंतियोनित्यं पंचम्यां आवणस्य च॥ मधु
 दुग्धादिनां तेषां वै शो वै विस्मृतो भवेत्॥ धनधान्ययुता अपि सर्वरोगविजिताः॥ भविष्यति नराः सर्वे पूजका भक्तिपूर्वतः॥ अगस्त्य उ०॥ इति श्रुत्वा वचो देव्याः सर्वे ते
 पन्नगाः शुभे॥ अभयान् निर्गताः सर्वे देवीन् शिलां प्रति॥ स्वभाग्यमभिनंदंतः क्षेत्रवासरताः प्रिये॥ तत्रागत्य स्थिताः सर्वे शिलामध्ये विशंकिताः॥ जाताना
 गशिलारख्यां वै सा शिला तत्र विद्यते॥ दर्शनस्य रीनां देव सर्वपापप्रणाशिनी॥ तत्रापि विद्यते तीर्थे श्रीनागारख्यं परं शुभं॥ स्नानदानरतानो वै सर्वपाप
 प्रणाशनं॥ कुलकंडूदिकंचापि स्नानमात्राद्विलीयते॥ तत्र स्थितार्थने सर्पा यथा देव्या निरूपितं॥ तथैव नलकुर्वतः संतिष्ठति ततः प्रिये॥ विषयाभा
 विकं यत्र सर्पैर्मुक्तं सुमध्यमे॥ तस्त्रैव प्रवरं किं नु वर्यते करवीरकं॥ नागारख्या तं पवित्रं वै ये शृण्वन्ति द्विजोत्तमाः॥ ये वा शृण्वन्ति सद्भक्त्या ते सर्वे स्वर्गगमिनः
 ॥ कामक्रोधविषं न स्याद्विषबाधान जायते॥ न भस्या शुकुपंचम्यां ये पठन्ति विशेषतः॥ १५॥ नागान्सं पूजयिष्यन्तु मधुदुग्धादिना तथा॥ कुष्ठादि रोगनि
 र्मुक्तायास्मंति परमां गतिं॥ १६॥ इति श्रीपद्म अगस्त्य लोपा मुद्रां वा देनागारख्या नं समाप्तिमिति चतुर्दशोऽध्यायः॥ १६॥ अगस्त्य उवाच॥ एवं पराशरः सु
 क्षुनवत्या जमहत्तपः॥ नानांतरायुक्तोऽपि हरिर्ध्यानपरायणः॥ न ददर्श तपःसिद्धिं स यदा यमुनीश्वरः॥ त्रतं निरशनं गृह्यत्स चर्यजपं ह्रिं॥ तपो
 महच्चाराथपदां गुष्ठाश्चितावनिः॥ स्वर्गमंडलमध्यस्थं हरिं पश्यन्महाप्रभुं॥ स्थाणुवत्सुस्तिरो भूत्वा हिमवाताग्निं संस्थितः॥ हरिमेवैव हृदा ध्यायन्

कर० मा० १० खचक्रगदाधरं ॥ प्रवसहेमवर्णाभंसुकपोलंसुकुंडलं ॥ सुवाससंचसुवसंचनमाला विराजितं ॥ घनश्यामं सुवेशाद्यं चारुसर्वांगमंडनं ॥ एवंविधिं ह
 ३९ रिंध्याय न्तपस्तेपेति कार्त्तिके ॥ अस्मन्नोपगतः प्राणः कृशो धमनिसंततः ॥ मुनितया विपदं दृष्ट्वा महालक्ष्मीदयान्विता ॥ समागतवरां दातुं मुनेः प्रा
 रशस्य हि ॥ आरुत्य गरुडं दिव्यं शिघ्रगं शीघ्रगामिति ॥ पुरोभोगे मुनेस्तस्य दर्शयंती स्वरूपं के ॥ स्वदृष्ट्वा मृतरूपिण्या निरीक्ष्या धमुनेस्तनुं ॥ संजी
 वती वसुदृढं लक्ष्मीः प्रोवाच ते मुनिं ॥ श्री महालक्ष्मीरुवाच ॥ धन्यो सिकृतकृत्यो सितवरयसुव्रत ॥ तपसा तव संतुष्टा वरादा तु मिहागता ॥ उग्रमेतां हि शं
 दष्टं तपो नैव मया क्वचित् ॥ निरंबुधारेत्याणां को हि दिव्यसमाः शतं ॥ तपो बलं मया दृष्टं मधैव तस्मिन् ॥ देशमक्षितं देहस्य प्राणाश्चास्थिषु शेरते ॥
 तद्गृहाण वरं मनोयं यं मनसि वांछति ॥ मां दृष्ट्वा न पुनर्जंतुः शरीरं तस्मिन् हेति ॥ अगस्त्य उ० ॥ इत्युक्तः संसृतां देवी पुरतः समुनिः प्रिये ॥ सूर्यान्नेत्रसमाक
 ष्य प्रसृज्या अस्वपाणिना ॥ ददर्श पुरतो देवी महालक्ष्मी पराशरः ॥ प्रतप्तकनकाभासां दिव्यां धरि विभूषितां ॥ रत्नकुंडलं केयूरहारं कंकणनूपुरैः ॥ शोभितार
 त्संयुक्तां पक्वविंवाधरीं शिवां ॥ चतुर्भुजां महोरकां कशमध्यां नितं विनी ॥ मातुलिंगं गदां रेवटं विभ्रतीं पानपात्रकं ॥ नागं त्रिगं च योनिं विभ्रतीं मस्तके शु
 भे ॥ क्षपा पूर्णक्षपां देवी नवकोटि सरवीयुतां ॥ दृष्ट्वा नैवं विधां देवी नत्वा नैव समाहितः ॥ तुच्छीभूतः क्षणं सुभ्रुमनस्यैव मचिंतयेत् ॥ नेयं ध्याता मया लक्ष्मीः
 किमर्थं समुपागता ॥ हरिरूपधरं पुत्रं दातुं नैव यं कथं क्षमा ॥ विनाविष्णुं च मत्कामं पूरयेत् ॥ सुदुर्लभं ॥ यद्यपीदं जने निंद्यं मन्यस्तत्त्वमचिह् ॥ कतिवारं हिस प्रा

सो भक्तार्थं परपुत्रतां ॥ तिर्यग्योनिगतस्येहस्या किं मत्कामपूरणे ॥ यदायास्यति सहरिदो तुं वै वरमुत्तमं ॥ याचे वरं तमेवाहं नान्यै दातुमक्षमं ॥
 अगस्त्य उ० ॥ सुदुर्लभं मंदधीः श्रित्यं सूर्ये पश्यन्संस्थितः ॥ श्री विष्णुरूपिणीं देवीं न विवेद पृथग्भूतिः ॥ यदा पुनस्तपः कर्तुं प्रवृत्तः समुनीश्वरः ॥ देवी पु
 तः प्रहस्याह तं मुनिं हिरुपान्विता ॥ सर्वोत्तरीमिनी देवी जालातस्य हृदि स्थितं ॥ तयोः क्लेशं तदीयं वै दृष्ट्वैव दृष्टुमक्षमा ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ विष्णुरूपाग
 ताहं वै मुनेरुपुत्रं मत ॥ फलावधिस्तपः कार्यं अधिकं तद्वा भवेत् ॥ अगस्त्य उ० ॥ एवमुनिश्चाथ लक्ष्मीं दृष्ट्वा पुरः स्थितां ॥ प्रिये प्रोवाच समुनिः महा
 देवी विमोहितः ॥ पराशर उ० ॥ किं मोहयसि मां देवितपो निष्ठे रथैव हि ॥ विष्णुविना फलं नैव याचेत्यमिति निश्चितं ॥ विष्णुस्त्वमेव चेदेवी तद्रूपं तं प्र
 दर्शय ॥ नो चेद्गच्छतपो नाशं मा कुरु ध्ववानेन ॥ अगस्त्य उ० ॥ आकर्ष्यैवं च स्तस्य महादेवी सुमध्यमे ॥ प्रशस्य श्रद्धया वाचा प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥
 ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ पराशर महाभाग मग्नस्ते जगदीश्वरे ॥ निर्मला विद्यते यस्मात्तं धन्यो स हरिप्रिय ॥ मामेव विष्णुरूपां वै त्वं जानीहि महामते ॥ अस्ति
 चेत्संशयस्तर्हि पश्य विष्णुमयि स्थितं ॥ इत्युक्त्वा विष्णुरूपं सर्वदर्शयामास लीलाया ॥ सूर्यकोटिप्रतीकां प्रपुल्लकमत्माननं ॥ पद्मपत्रक्षणां शोभनं
 कराकारकुंडलं ॥ चतुर्भुजं घनश्यामं पीतकोशेयवाससं ॥ शंखचक्रगदाहस्तं वनमाला विराजितं ॥ श्रीवत्सलां च नोपेतं सर्वालंकारभूषितं ॥ कं
 कणीजालशोभा द्यं कटिस्तुत्रविराजितं ॥ ज्वलन्मणिशिला व्याप्तमुकुटो यो पश्यो भितं ॥ नराश्चर्यतमं मत्सामुनिः पराशरः प्रिये ॥ प्रणनाम सपत्नीकः

कर० मा०

४०

साष्टांगंदं उवन्मुनिः॥ अद्यो ह मय कर्मणि ह मया त्मा त्यय स भवः॥ रक्ष मां कृपया विच्छेद सर्व काम प्रदो भव॥ अद्य मे सफलं जन्म जीवितं च सुजीवि
ते॥ यत्न वे प्रियु गा भोजे मन्मूर्ध्ना मरायते॥ तमुत्थाप्य महाविष्णुः शास्त्रार्थोत्तरपल्लवं॥ तेन पूर्णो मुनिर्भूत्वा कृतान्जलिपुटः प्रिये॥ विष्णुदर्शनजा
नंदपूर्णो कंठोऽश्रुलोचनः॥ गिरा गृणां गङ्गाया विष्णुं पूर्णमनोरथः॥ पराशर उवाच॥ नमः परमै पुरुषाय वेधसे जगत्काशा य समस्तबंधवे॥ य
न्मायं यदं प्रतिभात्यलीकं देवं जनस्या विदुषोऽप्यलीकया॥ अज्ञानि मर्त्ये श परं हितत्वं जानेति ते वै स्वविबोधतो महत्॥ तेषां निबं धोन च शोकमो
होन संशयः स्यात्प्रतिबोधशालिनो॥ तज्जं हि विश्वं परमेश नित्यं तत्कं विचित्रं प्रतिभात्यलीकं॥ लीनं समस्तेन परं पराङ्मुखं यथा सर्व भवापिकां
च॥ कृत्वा वताराननुपासि विश्वं भक्तैः खया पूर्णमनोरथोपि॥ स्वयं प्रवृत्तस्य कुतो नु याच्यं जगद्धितं कर्तुं मथापि मूढाः॥ १३ ज्ञानेनाहं तत्स्वरूपं विमूढस्त्री
रूपं चापुं स्वरूपं स्थितं वा॥ यथोपदिष्टं गुरुणा तथैव ध्यातं हिरूपं फलदोऽस्ति तो भव॥ अगस्त्य उ० इत्थं स्तुतस्तदा विष्णुर्मुनिर्नातेन मुब्रजे॥ ग्राह प्रस
न्नहृदयस्तं मुनिं तपसा चिंतय॥ विष्णुरुवाच॥ तक्ष्मी जानीहि मद्रूपां पराशर महामते॥ यस्यामे म च संभेदो विद्यतो न मना गपि॥ पुराश्वं भनिष्ठं भायेः
रुतैवे सुमहत्तपः॥ तिननुष्टो वरं दातुं गतो हं वरदो मुने॥ वरं वृण्वि न्यभिहिते ते नैवृत्तो यं वरः परः॥ पुरुषात्मा भवे स्मृत्युरस्माकमिति तेनैवृतः॥ तथेत्सुक्ता
गतश्चाहं तेर्जितं च जगत्त्रयं॥ देवैः संप्रार्थितश्चाहं तद्दुर्धरं यदा तदा॥ धृत्वा लक्ष्म्याः स्वरूपं वै ते सर्वं निहता मया॥ स्तुतस्तेनैव रूपेण करवीरपुरे सदा॥

४०

भुक्तिं मुक्तिं च दातुं वै जना नां जगती तले॥ विष्णुक्षेत्रेषु सर्वेषु यथाद्यं करवीरकं॥ न विद्यते तथान्ये द्वे त्रिषु लोकेषु पिकचिन्त॥ तं भक्तप्रवरो सीति वरं दा
तुमिहागताः॥ वरं वृणुष्व सर्वं त्वयद्यदिष्टं तमेतव॥ अगस्त्य उ०॥ पराशरो मुनिश्चाथ प्रहृष्टवदनस्तदा॥ प्रोवाच जगत्तानाथं वरं देविष्णुमव्ययं॥ परा
शर उ०॥ वरं देवि सच मे विच्छेद एतदेव विधीयतां॥ विष्णुस्तं तथेति चोक्ता सद्यो लक्ष्मीर्बभूव सः॥ भासयंती स्वदीप्त्या सा विश्वं विश्वार्तिहारिणी॥ दिव्यसू
र्यप्रतीकाशं चंद्रकोटिसुशीतलं॥ मनोहरति सर्वेषां दर्शनात्सर्वसिद्धिदं॥ ततो विष्णुस्वरूपां त्वां महालक्ष्मीं पराशरः॥ सखि न संशयस्तो वै न नाम भु
वि दंडवत्॥ च दं देव्याष्टकं स्तोत्रं सर्वाभीष्टप्रदेष्टुणां॥ पराशरः॥ अनाद्यनंतरूपां त्वां जननीं सर्वदेहिनां॥ श्रीविष्णुरुपिणीं वंदे महालक्ष्मीं परेश्व
रीं॥ नामाज्ञायादिरूपेण स्थितां त्वां परमेश्वरीं॥ श्रीविष्णुरुपिणीं वंदे महालक्ष्मीं परेश्वरीं॥ व्यक्ताव्यक्तस्वरूपेण कृत्स्नं व्याप्य व्यवस्थितां॥ श्री
विष्णुरुपिणीं वंदे महालक्ष्मीं परेश्वरीं॥ भक्तानंदप्रदानार्थं पूर्णकाम करी परां॥ श्रीविष्णुरु०॥ अंतर्गता सना विश्वमापूर्यत्यदिसंस्थितां॥ श्रीवि
ष्णुरुपिणीं वंदे॥ सर्वदेव्यविनाशार्थं लक्ष्मीरूपं व्यवस्थितां॥ श्रीविष्णुरुपि०॥ भुक्तिमुक्तिं च दातुं वै संस्तितां करवीरके॥ श्रीविष्णुरुपि०॥ सर्वाभयप्रदां
देवीं सर्वसंशयनाशिनीं॥ श्रीविष्णुरुपिणीं॥ अगस्त्य उ०॥ श्रुत्वा स्तोत्रं महालक्ष्मीः सर्वपापहरं शुभं॥ मुनिं प्रोवाच सदयं सदया परमेश्वरीं॥ श्री
देव्युवाच॥ मुने धन्यो सि श्रेष्ठो सिकरवीर निवासतः॥ मत्क्षेत्रवसतिर्नृणामज्ञानमपि सर्वदा॥ भेदबुध्या नैवै जातु तपःसिध्यति सुव्रता॥ मम विच्छेदो मे

कर० मा० वीपिभेदोनेवात्रविद्यते॥आरब्धंभेदबुध्यातुतयायत्सुबृहत्तपः॥अतोवाक्येःपराभूतस्तथापिरक्षितोस्मिते॥दिव्यवर्षशतांचापिजायते
 ४३ भेदबुद्धितः॥वासमात्रेणसत्ताहंसुलभस्तद्वैरोमुने॥पूर्येत्सकलान्कामान्सद्वावर्पितकामिनां॥अधुनासफलंतेस्तुज्ञानतत्त्वस्यैतपः॥पुत्रो
 भूत्वामहाप्राप्तोविष्णुरेवमहासुने॥पूर्येत्सकलान्कामान्जगतींचापिपार्वयेत्॥अगस्त्यउ०॥एवंदत्त्वावरंदेवीतत्रैवांतरधीयते॥मुनिःसपूर्ण
 कामोपिस्थितःस्तत्रैवसन्मतिः॥तस्मात्सैत्रवरंदिव्यंकरवीरपुरंसदा॥सेव्यमुक्तिकरंपुण्यंजंतुनामपिपावनं॥हस्तामलकवत्सर्वंप्राप्यतेकर
 वीरके॥पश्यद्भिर्जननीदिव्यांशुक्तिमुक्तिप्रदायिनी॥यिपठंतीदमारव्यानंशृण्वंतिश्रद्धयान्वितः॥तेसर्वेपापनिर्मुक्तायास्यंतिपरमांशति॥
 ॥इतिश्रीपद्मपु०महात्म्येपराशरवरप्रदानंनमपंचदशोऽध्यायः॥१५॥ ॥नारदउवाच॥महात्म्यंकथयन्नेवंप्रियायेसघटोद्भव॥मार्कंडे
 ॥हारं यमुनेप्राप्तःक्षेत्रं वै करवीरकं॥संसारतापसंहारिरुष्णावारिपरिष्कृतं॥रुष्णांभसिततःस्नात्वाट्टावैपावकेश्वरं॥दुरितापहारिणीनत्वा
 निर्गतःकरवीरके॥मार्गेवटेश्वरंनत्वांसंपूज्यविधिपूर्वकं॥ततोव्रजैर्देवदशीप्रेकेदारंपर्वतोपरि॥कुंडेकेदारकेस्नात्वापितृत्संतर्प्यवारिणा॥
 उत्तरद्वारपालेवैश्रीकेदारंप्रणम्यच॥पर्वताग्रेक्षणांकिंत्वाविलोक्याथसमंततः॥तत्रस्थएवसंपश्यकरवीरमहापुरं॥समंतातीर्थंरुदैयछो
 भित्सुमनोहरंमं॥नानोद्यानश्रियाजुष्टंसर्वदेवनिषेवितं॥दर्शनात्स्पर्शनापिबोसर्वपापप्रणाशनं॥तद्दर्शनमहानदःकरतालसमन्वितः॥नन

४९

नौफुल्लकांकांतशरीरेसंस्मरन्हरिं॥जयकृच्छ्रजेयानंतविश्वमूर्तेजयाजय॥जयसर्वेशकर्तात्वंसंहर्तात्वंजयप्रभो॥जयस्वनेर्महास्त्रीत्रैर्गा
 यन्त्रेनिर्गतःस्ततः॥स्वभाग्यमभिर्नंदश्चजगादेतन्महास्वनः॥अगस्त्यउ०॥इक्ष्वा मिदेवीमदनैकमातरंमयूरएषोव्रजतिप्रदक्षिणं॥मन्त्रा
 मकोयंपुरतोविभासतेनूनंहिधन्यजननंमदीयं॥अद्वैवन्ननंकरवीरकंपुरंइक्ष्वा म्यतोयलंकःपुरोगतः॥दृष्ट्वैवयस्त्रैत्रवरंपवित्रंरुंदेदचंदप्रमुखाःश
 प्रतीर्णाः॥इक्ष्वा मिद्विश्वेश्वरमद्वान्नंमृगायंतंतेप्रचरंतिसव्यं॥ज्ञात्वावपूर्वेतुसमागतंकेत्वमस्मद्विद्योकरवीरकंपुरं॥पादौप्रपूतौकरवीरंगो
 योपूतंशरीरंकरवीरगंयत्॥पूतंकुलेयत्कुलजःसमागतो नान्यदिसत्यंकरवीरकंपुरं॥देवाइमेयत्रवसंतिरुक्षाविभांतिधन्याःकरवीरवासिनः॥
 शिवस्वरूपाणिजलानिभांतिवैचित्र्यमेतत्करवीरकेपुरे॥दृष्ट्वास्वरूपाण्यथसेकतानिसर्वमुनीन्द्राःप्रतिमांतिपूर्वं॥अद्यानिनैवात्रसमाचरंतीध
 न्याजमोयेकरवीरवासिनः॥नारदउवाच॥इत्थंधन्यमथात्मानंमन्यमानोघटोद्भवः॥प्रयागंचाथसंप्राप्तोवालखिल्याभिधानकं॥स्नात्वातत्रस
 पलीकश्चादंरुत्वाहिरण्मयं॥पिंडान्संपात्यविधिवत्सिद्धसंपत्यवारिणा॥गोभूतिलहिरण्यादियथाशक्त्याप्रदायच॥भूरिश्राद्धंततःरुत्वाणा
 धवंप्रणिपत्यच॥कपाटस्याभिर्नंनत्वातथान्यानपिसर्वशः॥समागतोवटंचायसपलीकोमहासुनिः॥वटंसंपूज्यविधित्सावित्रीवटजंतथा॥इत्ये
 मांगंत्यकैपूज्यतथावेष्ट्यसुतंतुभिः॥कंचुकायुक्तशूर्पाणिसदादत्त्वाविधानतः॥विप्रान्संपूज्यविधिवत्प्राशक्त्यामहासुनिः॥२१॥गंतुंवेनि

न

कर० मा०

४२

गंतस्तस्मात्करवीरं महापुरं ॥ दशाश्वमेधकंकुंडं दूरादृष्ट्वा पतिव्रता ॥ पतिं प्राहाथ संतुष्टा पुरः किं दृश्यते महत् ॥ तत्प्रदर्शय मे स्वाभि
न्तत्कथा चापि कथ्यतां ॥ नारद उवाच ॥ इत्थं प्रिया तु पृष्ठः स भगवान्मघटोद्भवः ॥ दशाश्वमेधतीर्थस्य महात्म्यं वक्तुमुद्यतः ॥ अगस्त्य उवाच ॥ विष्णु
ना प्रेरितः सुष्ठु प्रजासर्गे पितामहः ॥ तपो ब्रह्मगिरो कृत्वा यज्ञार्थं मन्त्रचागतः ॥ स भार्यो यज्ञसंभारं विधिवत्कर्तुमारभे ॥ होतारं कश्यपं च केपो
तारं गालवं तथा ॥ उद्गतारं तथा च केवसिष्ठं च महामुनिं ॥ प्रतेष्टारं तथा च केविश्वामित्रं महामुनिं ॥ कृत्वा यन्निवक्तारं यज्ञं प्रारब्धवाक्स्वयं ॥ हो
मार्थं तु महर्षिं कुंडं वैमंडपान्वितं ॥ सर्वदेवाः सहैदेया इष्टु यज्ञमथागताः ॥ आगता ऋषयश्चापि यज्ञं द्रष्टुं मथोद्यताः ॥ ब्रह्माद्ये निर्मितं तत्र ती
र्थं वै महदुत्तमं ॥ स्थापितं तस्य नामानि दशाश्वमेधतीर्थकं ॥ मूर्तितत्र प्रतिष्ठाप्य ब्रह्मणः सर्वसिद्धिदां ॥ दत्तं तौ वयं सर्वं महदाश्चर्यकारकं ॥ द
शाश्वमेधजनिनं सर्वदेवा ज्ञानिभिरां ॥ इति दत्त्वा वरं सर्वं ब्रह्माद्यो देवतागणाः ॥ यज्ञं संपादयामासु नानाद्रव्यमनोरमं ॥ दशकं हयमेधानां स
माप्य च यथाविधि ॥ यज्ञार्थावभृता रथैश्चैतानां चक्रुः परस्परं ॥ अवभृथं महत्स्नानं महागंगां विना कथं ॥ सर्वेषां च भवेद्यज्ञ एक देवेषु चिप्रदं ॥ इ
ति चिंता नुरादेवान् समीक्ष्य महर्षयः ॥ होत्राद्याः पंच ते सर्वे पंचगंगाः समानयेत् ॥ शिवा च भद्रयोर्मध्ये कुंभी चैव सरस्वती ॥ भोगावती पंचमी च
पंचनद्यः प्रकीर्तिताः ॥ कश्यपो गालवो गार्ग्यो वसिष्ठश्च महामुनिः ॥ विश्वामित्रो महातेजाः पंचनद्यः प्रवर्तकः ॥ चतस्रः प्रवहन्त्यत्र गोसा भोगव

४२

ती भवेत् ॥ शिवा शिवतनुः साक्षाद्राद्रिषु स्वरूपिणी ॥ ब्रह्मस्वरूपिणी कुंभा भोगा सर्वस्वरूपिणी ॥ सरस्वती महागंगा साक्षदेवेद रूपिणी ॥ एतासा
पंचगंगानां योगो स्यात्पंचगंगकः ॥ तस्यां स्नानं च दानं च काश्याः शतगुणं भवेत् ॥ मीतं भागीरथी स्नानं मितं वै गोमति फलं ॥ गोदावर्या मितं स्नानं
मितं भैरव्याः फलं तथा ॥ अमितं पंचनद्यां वै महात्म्यं ब्रह्मणो दिने ॥ यत्रैषां पंचगंगां वै पश्चिमावहते सदा ॥ तत्र सर्वाणि तीर्था निवसंति हि तोह
रिः ॥ पंचनद्या जलसृष्ट्वा वायुः स्पर्शनतः सदा ॥ सर्वेषां तपि वै पापास्तद्विच्छेदः परमं पदं ॥ करवीरसमुद्भूत पंचगंगा जलं महत् ॥ ब्रह्महत्यादिकं पापं
नाशयेत्स्पर्शमात्रतः ॥ महात्म्यं पंचगंगाया वक्तुं नैव पितामहः ॥ समर्थोऽप्यभवत्सुष्ठु यदा चैवं समागता ॥ यज्ञं संपादयै सर्वेषां ज्ञानं स्नानं तस्य
राः ॥ मार्गं वै पंचनद्यास्तु निरीक्षंत तथा स्थिताः ॥ तावत्पंचनदीयं वै प्राप्ता सर्वा घनाग्निनी ॥ दशाश्वमेधकं तीर्थं पावयं त्यपि पावनी ॥ दृष्ट्वा मोते
सराः सर्वं महानंदमुनिर्भराः ॥ जयशब्दं प्रयुजानाः यज्ञान् तत्स्नानमाचरेत् ॥ अग्निं गोकर्माहमं वै सत्केरपितथैव च ॥ अभिवेकं तदा चक्रुर्ब्रह्माणां
कश्यपादयः ॥ ततः स्नवभृश्च स्नाताः ब्रह्माद्या वै महामराः ॥ दिव्यांबरा चृताः सर्वैर्द्रव्यगंधानुलेपनाः ॥ होमशेषं समाप्याथ चक्रुर्ब्रह्माणां पूजनं ॥
कश्यपादिमुनो द्राणां सर्वेषां च पृथक् पृथक् ॥ कमंडलुजले स्तथ चक्रुः पादावने जनं ॥ गंधमाल्यांबरे स्नद्विषूषे सुमनोरमे ॥ अंगुली यो न शीया
द्यैः कर्णभूषणसंयुते ॥ गोभूतिलहिरण्याद्यैः सम्यक् कृतोप्यह्निजो नमान् ॥ तदा शिषं प्रगृह्याथ संस्थिता सर्व एव हि ॥ दशाश्वमेधमाहात्म्यं संयाव

कर० मा० जुनशक्यते॥ तथापि कथं हिंयं हं यजृते हितयौ शिवात्॥ इति श्रीपद्मपुराणे क० अगस्तिलोपासुद्रासंवादे दशाश्वमेधमाहात्म्यं नाम षोडशो
 ४३ ध्यायः॥ १६॥ अगस्त्य उवाच॥ ॥ यदा समागतः सुश्रुमहदेवसं होमया॥ महात्म्यं करवीरस्य श्रुत्वा दृष्ट्वा तथैव च॥ अनेनैव पथा गंतुमुद्यतः क
 रवीरकं॥ तदा प्रिया तु पृष्टः स न्यत्नो वाच सदा शिवः॥ दशाश्वमेधमाहात्म्यं तत्सर्वं प्रवदामि ते॥ श्रीभवान्युवाच॥ महादेव महाशंभो तीर्थमेतन्मह
 त्रं॥ पुनः प्रदश्यते यद्दिमाहात्म्यं वदतस्य मे॥ अगस्त्य उवाच॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा विश्वनाथस्तदा प्रिये॥ दशाश्वमेधमाहात्म्यं प्रियां ये वक्तुमुद्य
 तः॥ श्रीविश्वनाथ उवाच॥ दशाश्वमेधकं तीर्थं मिदं जानीहि सुव्रते॥ इदं देवालयं चापि ब्रह्मणः सुमनोहरं॥ विद्यते ब्रह्मणो भूतिः प्रजानित्यं प्र
 जायते॥ विद्यते पूजनं यस्य ब्रह्मणो नैव कुत्रचित्॥ शिपप्रभावतो देवि नापि देवालयं कुत्रचित्॥ नैवात्र प्रभवेच्छापो बाधितुं करवीरके॥ पूजनं
 यस्तनो ब्रह्मा दशाश्वमेधसंस्थितः॥ दशाश्वमेधके तीर्थे स्नात्वा चैव विधानतः॥ यः पश्येद्ब्रह्मणो मूर्तिसं पूज्य विधिपूर्वकं॥ दशाश्वमेधजं प्र
 ष्यं संप्राप्नोति न संशयः॥ बहवो न गतिं लब्ध्वाः स्नानदानजपादिभिः॥ अगस्त्य उवाच॥ श्रुत्वा वं पतिवाक्यं सा किंचित्संदिग्धमानसा॥ किंचित्सृ
 तानना सुश्रु पुनः पृच्छति तं पतिं॥ भवान्युवाच॥ विश्वनाथ महाशंभो विमोहयसि मे बहु॥ दशाश्वमेधजं पुण्यं कथं वै प्राप्नुयान्नरः॥ स्नानमा
 त्रेणैव तीर्थं व्यलीकं भाति मे महत्॥ साध्यते यद्गुह्यं शैवीनां द्रव्यस्य यादिभिः॥ सांगवेदयुते श्वेव बहुकालेन भो प्रिया॥ तत्कथं लभ्यते सर्वे स्ना

४३

नमात्रेणैव फलं॥ कथितं चित्रमेतद्यत्तन्न गृह्णाति मे मनः॥ अगस्त्य उवाच॥ इत्थमाश्रुत्य तद्वाक्यं श्रुत्वा चाथ महेश्वरः॥ विश्वासजनं वाक्यं हि नि
 जगाद तदा प्रिये॥ श्रीशंकर उवाच॥ विश्वासकुरु मे कान्ते मदुक्ते वचसि स्थिरं॥ अश्रद्धया चिन्त्येत्तत्कृतं तीर्थादि तत्क्षणात्॥ अतएव सुतीर्था
 निनपुनंति नरा धमात्॥ अश्रद्धिता पशुवत्पशूनां न्युक्तिरान्यपि॥ पशुतुल्या इमे सर्वे नरा जीवन्तस्य राः॥ न श्रद्धा विद्यते येषां तीर्थे नै
 व हि जादिषु॥ दिवं मन्यंति पाषाणं ये वै तीर्थं जलं ययुः॥ द्विजं मन्यंति ये जंतून्ते नराः स्वरूपिणः॥ मन्त्रे तीर्थे द्विजे देवे देवजे भेषजे गुरो॥ यादृ
 शी भावना यस्य सिद्धिर्वाति तादृशी॥ तस्मात्कुरुष्व विश्वासं त्यक्त्वा संशयमात्मनः॥ तीर्थं भूदेवं देवेषु यदितं फलमिच्छसि॥ अथापि चेद
 विश्वासपश्य कौतूहलं महत्॥ अहं हि ब्राह्मणा भूत्वा मरिष्ये तीर्थं सन्निधौ॥ त्वं हि मद्ब्राह्मणो भूत्वा दहनं कुरु सुव्रते॥ स एव प्रदहनाय
 श्रितो निक्षिप्यमान्नरः॥ दशाश्वमेधकान्त्वा यो दैवा च ततो भवेत्॥ अगस्त्य उवाच॥ एवमुक्त्वा विश्वनाथो जातो वृद्धो द्विजोत्तमः॥ दशा
 श्वमेधके तीर्थे श्रुत्वापि चरणे॥ भवानी ब्राह्मणी भूत्वा करोदमृशदुःखिता॥ हनाथहारमणं मे कृतोसि मते मम॥ दीनां मापूरिशोचंती
 विहाय परिनुष्ठुरः॥ किं करिष्यामि कृच्छामि कृच्छामि मिहा प्रिया॥ तद्विद्यो गं ग्निना दग्धं त्यजामीदं कलवरं॥ इत्थं तद्दहनं श्रुत्वा निष्
 त्याः स्वकरेरुरः॥ सर्वे समानगताः स्तत्र लोकाद्गुह्यं हि नो गराः॥ तां प्रतोष्याथ ते सर्वे चितकृत्वा विधानतः॥ तेप्यशक्या यदा जाता सदा

४४ कुरमा० सर्वेपि नागराः॥ लोकाश्चोच्चाख्यामासुस्तथापि न च चालतत्॥ लोकाः सर्वे विचित्रं तदृष्टा तत्रैव संस्थिताः॥ चालयं तोपि सर्वे न शकुश्चाल
 यितं शिवं॥ आसीद्राजागंडनामासूर्यभक्तिपरायणः॥ चक्रवर्तिमहाशांतः सत्यवान्विजितेंद्रियः॥ स पूर्वैः सूर्यकुंडैवेन पश्चिमे महत्तरं॥ शीर्ष
 पर्णानिराहारः सूर्यदृष्टिदृष्टो नितः॥ सोरेस्तु न्वन्महासूर्यपादां गुच्छाश्रितावनिः॥ तुष्टस्तदा महासूर्यः प्राहतपुरतस्थितं॥ कुंडले मे गृहाण
 त्वं सर्वदे सर्वदेहिनां॥ अन्नं चानुदिनं दास्ये रत्नमंत्रिनिधाय च॥ यद्रुक्ता सूर्यसंकाशो नरोऽस्यान्नरकः क्वचित्॥ आयास्यति तदा नेव तदन्नं
 मत्समीपतः॥ यदा स्यात्तावमाशौचं नगरे तावके परे॥ गृहीत्वाथ वरं राजागंडनामासु संस्थितः॥ सूर्यप्रेषितं मन्त्रं हि भुंजानः सर्वकथं
 मे कृतं॥ सूर्यसंप्रेषितं पात्रमन्नयुक्तं तथा स्थितं॥ शावमाशौचकंदृष्टा भूमिगं न ततो भवत्॥ श्रुत्वा राजा व्यवस्थां तास्वयंतत्रागतस्तदा॥ स
 र्वैरुच्चाख्यामासु नीनाजत्यपुरःसरं॥ न च चालयदा तद्विदाराजातिविस्मितं॥ प्राह तं ब्राह्मणीराजा किमिदं नो कुरुते शुभे॥ ब्राह्मणी प्राह
 तं राजन श्रुणु सर्वं वदाम्यहं॥ दशाश्वमेधवान्कश्चिदं देवस भवेद्यदि॥ उच्चलिष्ये त्वं एव नंदहं न चैव कारयेत्॥ इति श्रुत्वा ततो राजा सर्वलोका
 न्स्पृष्टवान्॥ ते सर्वेऽप्यब्रुवन्नेवं कृतो नैकोपि च क्वचित्॥ दशाश्वमेधके तीर्थे द्विजः कश्चिद्ब्रूयुः॥ धर्मशर्मैति विख्यातो विष्णुधर्मपरायणः॥
 अमत्सरः सदाचारः सत्यवान्विजितेंद्रियः॥ निर्द्वो निर्ममो मोक्षस्ति तिक्षुः समदकूशुचिः॥ शांतो दान उदासीनो दांभिको मोहवर्जितः॥ प्र

तिग्रहनिवृत्तश्च श्रद्धावान्परदुःखवित्॥ भिक्षाशनो मिताहारो ज्ञातज्ञेयचतुष्टयः॥ आत्मज्ञानपराभूततापत्रयमहाज्वरः॥ तत्र पर्णकुटि
 कृत्वा संस्थितो बहुवासरं॥ दशाश्वमेधके तीर्थे स्नानं कृत्वा विधानतः॥ पितृतर्पणसंसक्तः सदा जपपरायणः॥ नीराजनविधिंदेव्याः सदा प्र
 क्षणतत्परः॥ संध्यास्तानादिसंपाद्य भिक्षां कर्तुमथोद्यतः॥ तावच्छ्रुत्वा व्यवस्थां तां सर्वलोकहिताय सः॥ गत्वा वैतत्राजानां किंचिदकुमथो
 द्यतः॥ अत्र किं स्थापितं चेदं शर्वं सर्वं महात्मभिः॥ किंच न वा जिमेधानां करवीरनिवासिनां॥ दशाश्वमेधके तीर्थे मज्जनासक्तं चेतसं॥ कतिभा
 य्याजिमेधाराजन्तकथयामुभे॥ दशैत्युक्तं गतस्तत्र दशाश्वमेधके तीर्थे द्विजः॥ तथैवोच्चार्य संकल्पं स्नात्वा चैव विधानतः॥ संतर्प्य च पितृदेवान् श्र
 द्धाभक्तिसुसंयतः॥ दशाश्वमेधमाहात्म्यं संस्मरन् तद्विदं स्थितः॥ ब्रह्माणं च तथा पूज्य गंधपुष्पादिना तथा॥ नत्वा संप्रार्थ्य विधिवदागतः
 शिवसन्निधौ॥ जनेषु स्मितयुक्तेषु प्रवदन् मुच निष्ठुरं॥ कथमेकः शर्वं भिक्षुरुच्चार्यथ स्वयंदेहेत्॥ प्रबलैरपियत्नैर्वैरस्माभिर्नैव चालितं॥ न तत्तथं
 हि स्वयं कर्तुमुद्यतोऽस्ति विमूढधीः॥ हास्यं चापि नैवेति जनानां धृष्टमानसः॥ इति लोकषु जत्यत्सु धर्मशर्मा द्विजो नमः॥ शर्वं संपूजयामा
 स नत्वा चैव यथाविधि॥ साक्षाद्दिक्षु गणेषु पितंदर्शनात्सर्वपापहं॥ तत्तु वंदियमा लोक्य प्रदृष्टवदनः प्रिये॥ लोकं चैवं जडं दृष्ट्वा किंचित्स्थो वा
 चविस्मितः॥ अहा जनावालिशा एव सर्वं मन्यंति ये वेकरवीरकेपुरे॥ शर्वं शर्वं ने पशुहिमूढाः विक्षुप्तरूपं न परं पराविदुः॥ तथापि धन्याः कुर

कर० मा० वीरवासिनो मृता भविष्यन्ति शिवस्वरूपाः ॥ श्रीविष्णुदेवैरभिमृज्यमानाः तदानुवेत्यत्यविमुक्तवासं ॥ यज्जीवतोप्यत्र मृताः स धन्याः
 ४५ विष्णुस्त्वेपाः करवीरवासिनः ॥ तेषां नुपुण्यं ननु गण्यते किं रुद्रं चंद्रादिभिरप्यपूर्वं ॥ तद्वर्ण्यते किं सुकृतं मनुष्ये गोभूतितान्यादि हिरण्य
 सानिनां ॥ भिक्षाप्रदानादिकृतं ननु छंदस्मात्सु पुण्याः करवीरवासिनः ॥ अगस्त्य उ० ॥ इत्यमुक्त्वा द्विजः सोऽथ हरीं संस्मृत्य लीक्या ॥
 चिन्ता उच्चात्पाथ शवं निधायाथ प्रदग्धवान् ॥ तस्मिन्नेव विवेशाग्नेनो ब्राह्मणी सा सुविस्मिता ॥ तीर्था विश्वास जात्या पात्या यश्चि
 न्तमथा भवत् ॥ तदग्निस्पर्शमात्रेण दिव्यरूपधरा बुभौ ॥ अग्निमध्ये तु विध्मात्तं हेमवर्णी विरेजतुः ॥ घंटा घोषसु निर्भात दिव्ययान
 समास्थितौ ॥ सुधर्मणा समा युक्तो जग्मतुर्विष्णुमंदिरं ॥ दृष्ट्वा तन्महदाश्चर्यं गंडो राजा जनैः सह ॥ स्नात्वा तत्र विधानेन जयो घोषपुरः
 सरं ॥ गृहं स्ततीर्थं माहात्म्यं लक्ष्मीपूज्य यथाविधि ॥ अथैन्न पात्रं तथा दाय सूर्यं लोकसमागतं ॥ गृहागतश्चैव सुभ्रुस्सकीयं लोकसं
 युतः ॥ इति श्रीपद्मपुराणे करवीरकांडे करवीरमाहात्म्ये अगस्तिलोपासुद्रा संवादे दशाश्वमेधवर्णनं नाम सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥
 अगस्त्युवाच ॥ दशाश्वमेधमाहात्म्यं प्रक्षेप्य वीक्ष्य पार्वती ॥ विश्वनाथं प्रणम्याथ विज्जमुं किंचिदुच्यता ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ विश्वनाथ
 विरूपाक्षसर्वलोकायनाशन ॥ दृष्ट्वा निबहूतीर्थानि न दृष्टमीदृशं क्वचित् ॥ सर्वदेवगणोपेतं सर्वतीर्थनिषेवितं ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदं नृणां कर

राम
 ४५

वीरपुरं महत् ॥ काशीक्षेत्रगुणाः सर्वसंख्यकरवीरके ॥ उन्नमंत्रैकमेवांगनास्तियत्तारकश्रुतिः ॥ सर्वेषां तारकस्त्वं हि जनानां सर्वतः पिता
 ॥ कृपया देवदेवेश शरणगतपालक ॥ स्थित्वा चास्मिन्महाक्षेत्रे कृपया न्याहि सर्वदा ॥ तारकस्योपदेशेन पुनीहिस कलान्मृता न् ॥ अगस्त्य उ०
 तस्यावाक्यं समाकर्ण्य महादेवो मुदा न्वितः ॥ हसन्प्रोवाच भगवान् श्रीयतां प्रीतिपूर्वकं ॥ श्रीमहादेव उ० ॥ प्रिये न दृष्टमपि क्षेत्रमाहात्म्यमदु
 तं ॥ दशाश्वमेधकंपुण्यं लक्ष्यते स्तानमात्रतः ॥ संप्राप्तश्चापि वैदेवि धर्मशर्मा पुनर्भवं ॥ दर्शनादेव श्रीदेव्याः संस्थिता करवीरके ॥ देवीपश्यन्ति ये नि
 त्यं करवीरनिवासिनः ॥ नीराजनविधौ ते वैयांति विष्ठाः परंपदं ॥ मुक्तिहेतुं तरायैस्तानेवास्तिकरवीरके ॥ निरीक्षणं सदोदेव्याः सर्वदेसर्वदेहिनां ॥ न
 वेदाध्ययनापेक्षानच पददर्शनाश्रमः ॥ न च व्रतं न दातृत्वं न मोनं न तपःश्रमः ॥ सत्कुलप्रसवो नैव न वित्तं न बहुज्जता ॥ त्रयीप्रोक्तं न कर्मापिनोपदेशो
 पिसदुःशः ॥ तारकस्योपदेशो हि कोपियुज्यतमा मकः ॥ विनैव तेन संप्राप्तो धर्मशर्मा हरैस्तनुं ॥ वासिनां करवीरैव मुक्तिद्वारमपादतं ॥ त्रिकालदर्शनं दे
 व्याः भिक्षादानं ततः परं ॥ परमं मुक्तिबीजं वै भक्त्या दयानिरीक्षणं ॥ तदप्युच्यते तृणीरुत्थनिरीक्षता ॥ तथाप्युपदिशेदेवितव तुल्ये हितारकं
 ॥ दृष्ट्वा लक्ष्मीविरूपां करवीरनिवासिनीं गयेयेतीर्थं स्थिता देवायेयेतीर्थं स्थिता द्विजाभानावमान्याश्च ते जानुतत्ततीर्थं फलेषुभिः ॥ तत्ततीर्थं स्थिता
 देवान् द्विजांश्चैवावमान्यच ॥ गेयकुर्वन्ति तीर्थादि तत्सर्वं निष्फलं भवेत् ॥ तस्मात्तां परिपृष्ट्वैव करवीरपुरं गच्छेत् ॥ मृतानां चैव सर्वेषां करवीरपुरे प्रिये ॥

कर० मा० ॥ अगस्त्य उ० ॥ एवमुक्त्वा विश्वनाथ सहदेव्या सुमध्यमे ॥ गलादेवालयं चाथमल्लाहस्मी प्रणम्य च ॥ श्रीविष्णुरुपिणी देवी तुष्टावथ यथा
 श्रुतं ॥ गीर्भिः पवित्ररूपाभिरुन्नीमूर्तिरूपधारिणी ॥ एकं ब्रह्मैव नित्यं त्रिविधमथ ते संनिधानात्सरे शो ब्रह्मा विष्णु महेश्वराभिधमभूत्सत्तादिभिर्दे
 हितं ॥ सालं जानासि सर्वं सकलहृदयगतं सर्वमे सर्वमातः कर्त्ता तुं त्वां समर्थः स यदहं देव वाग्य तो वे निवृत्ता ॥ देते य वंदं सुर वंदे किरीट कोटि
 ज्योतिष्ठानि कर कल्पितरत्न तीपं ॥ देवी तदीयचरणं शरणं जनानां सेवा मेहे सकलमंगलवर्धनाय ॥ उत्फुल्लै रवदलायनलोचनायै कुंडोद्भ
 सच्चदुलकुंडलमंडितायै ॥ राकाशश्री प्रतिममाननकोमलायै नमः कमललोचनवद्वभायै ॥ सद्रक्तकल्पलतिकां हर कंठभूषांके
 यूरं हेमकटकोज्वलकंकणांकां ॥ संसारसागरमुखे पतितस्य जंतोर्देहितदीयकरयष्टिमनंगमातः ॥ अगस्त्य उ० ॥ इति स्तुत्वा भगवती
 शंभुना विष्णुरुपिणी ॥ प्राह प्रसादसुमुखी सर्वोत्तर्यामिणी सदा ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ महादेव महाशंभो त्वमत्रोपविश प्रभो ॥ आगच्छान्नर्पदे
 वित्वमप्यत्राविश प्रभो ॥ समागतो युवामत्र सर्वलोकहिताय च ॥ संपूर्णकामयो नित्यं न तीर्थी गमनस्पृहा ॥ येषां संस्पर्शनादेव न भयेत्सर्वमघं
 रुतं ॥ नलोकोपकृतेरन्यत्फलं तीर्थेषु दृश्यते ॥ क्षेत्रे हितावके स्थित्वा यथा लोका न्युनाति च ॥ तथैव मामके स्थित्वा पुनीहीदं जगत्रयं ॥ त्वं हि म
 हक्षिणे भागे नित्यं संतिष्ठ पावन ॥ त्वन्नान्नां वै भवेत्क्षेत्रेषु लोकेषु विश्रुतं ॥ गयोरोद्रीति वै नित्यं सर्वदं सर्वदेहिनां ॥ माहात्म्यं न वै दृष्ट्वा धृतो

४६

सि मस्तके मया ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन लोकानां मुक्तिहेतवे ॥ कामाना पूर्यैव पूर्वतस्माज्जपसुतारकं ॥ तत्पूजा मविधायैव ये सत्पूजनतत्सरः ॥ तेषां
 तीर्थफलं नैव भवेत्सर्वे निरर्थकं ॥ अगस्त्य उवाच ॥ इति श्रुत्वा महादेवः विश्वनाथः सहो मया ॥ संस्थितो दक्षिणे भागे देव्या वै भुक्तिमुक्तिदः ॥ दशा
 श्वमेधतीर्थस्य महात्म्यं कथितं मया ॥ प्रष्टव्यं यदि चेदन्यदस्ति तत्पूज्य मत्प्रिये ॥ नारद उवाच ॥ इति श्रुत्वा महात्म्या नंदशास्त्रमेधकस्य हि ॥ सर्वतीर्थेषु
 रोदृष्ट्वा तु सप्रच्छाद्यैव पतिं ॥ लोपामुद्रा उवाच ॥ पुरः किं दृश्यते स्वामिन्तीर्थं वै महदद्भुतं ॥ माहात्म्यं तस्य सर्वा हि समारब्धा हि पतंते शुभां ॥ नारद उवाच ॥
 इति तत्पूज्यं संदृष्टो भगवान् स पटोद्भवः ॥ माहात्म्यं कथयामास सर्वतीर्थस्य शोभनं ॥ इति श्रीपद्म० करवीरमाहात्म्ये विश्वनाथवरप्रदानं नाम
 माष्टादशोऽध्यायः ॥ १९६ ॥ ॥ अगस्त्य उवाच ॥ इदं तीर्थं चरंदेविसर्वतीर्थमिति श्रुतं ॥ इदं सर्वं श्वराख्यं वैलिंगं पापप्रणाशनं ॥ सर्वतीर्थे नरः
 स्नात्वा यः पश्येत्सदा शिवं ॥ सर्वेश्वराभिदं सोऽथ मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ तीर्थकोटिचयं सार्धं ग्राह्यं पर्वणि संगमे ॥ निरत्यारख्यं महातीर्थं स्ना
 तुमापाति पावनं ॥ तदत्र विद्यते नित्यं सर्वतीर्थोद्दिवं निशं ॥ स्नानदानरतान् जने न्युनाति महती हसः ॥ समागता यदा देवा यजं द्रुष्टुं हि पावनं ॥
 प्रारब्धब्रह्मणा श्रुत्वा मीलितः सर्व एव हि ॥ विचारं तेऽथ संचक्रुः नागा मुनिगणान्विताः ॥ समागता वयं सर्वे यजं द्रुष्टुं च ब्रह्मणः ॥ क्षेत्रं वै करवीरा
 ख्यमिहामुत्र फलं प्रदं ॥ सत्यं न तानि तीर्थानि करवीरपुरे सदा ॥ लिंगानि चाप्यनंतानि संति दिव्यानि सर्वतः ॥ कथं तीर्थं विधिः कार्यं कथं भयं तस

करमा० मापने॥ संभार्यश्चापि संभार्येयज्ञार्थं ब्रह्मणो न्वहं॥ नो चेद्ब्रह्मा कुपेदस्मान् तीर्थयात्रा कृतात्मनः॥ नो पेक्षा ण्यपि तीर्थानि दृष्ट्वा
 ४७ सर्वार्थदा न्यहो॥ क्षेत्रं प्राप्याथ यो मूढः स्नानादि न समाचरेत्॥ कृतं सर्वं निरर्थं स्यात्पापं चापि भवेत्सरं॥ उपेक्ष्यो हि न वै यज्ञः सर्वपा
 पप्रणाशनः॥ ब्रह्मा चापि कुपेदस्मात्पापं चापि समाश्रयेत्॥ न पश्यंति महायज्ञं न ये कुर्वन्ति सेवनां॥ ते सर्वपापकर्माणो यमदंडसमा
 नुयुः॥ इति चिंतातुराः सर्वदेवां वे वासवादयः॥ गुरुं संपूज्य विधिवत् प्रलु रिदमार्दताः॥ देवा उंचुः॥ गुरो वाच स्य ते स्वामिन् शिष्यत्रा
 णा परायणः॥ संसारार्णवमग्ने पोत वातारणयाश्रुनः॥ गुरुरेव पदं देव गुरुरेव महत्तमः॥ एवं यश्चिंतयेन्नित्यं तस्य सिद्धिः करे स्थि
 ताः॥ यस्य साक्षाद्गवती ज्ञानदीप प्रदे गुरो॥ मर्त्यबुद्धिः प्रदेतस्य सर्वं कुंजरैश्च वत्॥ स च क्षुरंधस्य यथा ग्रणी तथा जनस्या विदुषो
 मनो गुरुः॥ त्वमर्कदृक् सर्वदृशां समिक्षणो वृत्तो गुरुः न सुमतिं बभूव तां॥ कथयाश्रु गुरोः स्वामिन् यथो धर्मद्वयं भवेत्॥ यत्रो वै सर्वती
 र्थानां यज्ञसंसेवनं तथा॥ अगस्त्य उ०॥ ततो गुरुवाच देवि चार्य च पुनः पुनः॥ देवानां रक्षयन् धर्मं तथा यज्ञसमुद्भवं॥ गुरुवाच॥ रा म
 अनीय सर्वतीर्थानि तीर्थमेकं प्रकल्पयेत्॥ तत्र स्नात्वा भवेत्सर्वं प्रत्येकं स्नानं जं फलं॥ एवं कृत्वा भवेत्सर्वं धर्मद्वयमनामयं॥ हितं वा ४७
 पि भवेत्तृणां मिहा मुत्र फलार्थिनां॥ अगस्त्य उ०॥ इति श्रुत्वा वचस्तस्य सर्वदेवाः स वा स वा॥ आनीय सर्वतीर्थानि त्रै लोकां तर्ग

तानि च॥ पुष्कराद्यानि सर्वाणि करवीरस्थितान्यपि॥ चक्रुस्तीर्थं महत्ते वै सर्वतीर्थानि भिदं परं॥ सर्वेश्वराभिदं लिंगं दिव्यं संस्थाप्य
 ते मुदा॥ वरं चापि ददुस्तत्र सर्वलोकमनोरमं॥ सर्वतीर्थं च यस्नात्वा लिंगं सर्वेश्वराभिदं॥ पूजयन् विधिवद्भक्त्या ते सर्वस्वर्गगामिनः॥
 रुद्रेण शतरुद्रेण श्रीरुद्रेण विशेषतः॥ बिल्वपत्रैः सुगंधैश्च शतपत्रैर्मनोरमैः॥ मल्लिकाजातिकां चैश्च नानाकुसुमजातिभिः॥ स
 र्वेशो यत्र पूज्यते ते सर्वे पुत्रपौत्रिणः॥ अस्नात्वा सर्वतीर्थेषु यः कुर्यादष्टतीर्थकं॥ तस्य सर्वं निरर्थं स्यात्तीर्थयात्रा जितं फलं॥ इति
 दत्तावरं तत्र महेंद्रप्रमुखाः सुराः॥ सर्वतीर्थेषु संस्नात्वा दृष्ट्वा सर्वेश्वरं तथा॥ यस्य तेथ सहाय्यं च चक्रिरे ब्रह्मणः प्रिये॥ तन्तीर्थपंच
 नद्यां वै भावितं विषते महत्॥ आनीताया हि यज्ञां ते स्नानार्थं तु महर्षिभिः॥ यत्रैव पंचगंगां वै वहते पश्चिमासुरवी॥ जयंत्या संगता
 वापि तद्देवत्सर्वतीर्थकं॥ इयं पंचनदी नित्यं शिवरूपा प्रकीर्तिता॥ शक्तिरूपा जयंती यं तयो र्योगो हि पुण्यदः॥ यत्र पंचनदी नित्यं ज
 यंत्या सह संगता॥ तस्य यागसमं तीर्थं तत्र सन्निहितो हरिः॥ नगो मती नं वै गंगानगो दानच पुष्करं॥ पश्चिमाभिमुखी चैत्या तं च गं
 गानिपावनी॥ स्वभातः पवित्रं वै सर्वतीर्थं विशेषतः॥ तत्रापि पंचगंगं जयंत्या संगता परा॥ पश्चिमावहं ते यस्मान् स्नात्वा श्याशनाधि
 का॥ सुखं भागीरथी लभ्या सुखं लभ्या च गोमती॥ गोदाचापि सुखं लभ्या शरभ्या शरयू तथा॥ न लभ्यते पंचगंगा जयंती संगमे स्थिता॥

कर० मा० सर्वतीर्थोपरिगतावहते पश्चिमासुरवी॥ इयं पंचनदी गंगा नात्पुण्ये प्रलभ्यते॥ संतियाम्यां सुतीर्थानि बाणबाणप्रमाणतः॥ पंच
 नद्याश्च माहात्म्यं कोहिवर्ण इतुं प्रभुः॥ अस्ति मात्रे पतेद्ये पां पंचनद्यां स्वभावतः॥ अपि पापात्मनां नित्यं चोरादियातिभस्मनां॥ गतिः सा
 जायते येनाया भवेत्सुतात्मना॥ नारद उवाच॥ तस्यैतिव च लंश्रुत्वा लोपा मुद्रा पतिव्रता॥ प्रप्लायपतिं साध्वी नृगं मृतयं निता॥ लोपा मु
 द्रो वाच॥ कथं कस्य हसंजाता गतिस्तद्विस्तरात्मना॥ तत्सर्वं कथयस्वामिन् यथा वदनु पूर्वतः॥ नारद उवाच॥ इति नत्पश्च संहृद्यो महा मु
 निरुदारधीः॥ प्रियां प्रोवाच भगवान् घटजन्मा पतिव्रता॥ अस्य उवाच॥ मरीचारव्ये महाक्षेत्रे त्यासीत् कश्चिद्दिजाधमः॥ नानापापरतः क्रू
 रः पिशुनः क्रूटसाक्षिणः॥ परनिंदारताः पापआत्मघातिगतत्रयः॥ वेश्यासक्तः स्तुयासार्धं भक्षयन् धनमर्जितं॥ चोरी यदि नासमानी
 स्वगृहादविहारितं॥ चोरीयवृत्त्या समालब्धं यदाद्रव्यमपूरितं॥ नदामार्गस्थितः श्वक्रे मार्गिणां वधमेव सः॥ आश्रितः पर्वतद्रोणी मार्गिणं
 वधकाम्यया॥ व्याघ्रेण भक्षितः सोथमृतो दुर्मरणस्वतः॥ याम्येदं तैर्दृढं बध्ना प्रणीययातनाग्रहं॥ चक्रुस्तस्य महोद्योरायातनापाप
 कारिणः॥ आसीत् च वने सुव्यकुंभी पाके तथैव च॥ कालसूत्रे दृढं पात्रं रोरे मुनिपातितः॥ एवं च याचमानस्य निरयत्पापदर्शनः॥ व्या
 घ्रादिभक्षितो देहः श्वादिभक्षितस्तथा॥ यद्वैर्नीतिं चतुर्दिक्षु तस्य मांसं ह्निपातनः॥ केन चिद्वीर्यमाणां तद्रूपेण सुखतश्च नुतं॥ पतिनं पं

च गंगायां सास्थिकं पल्लवं चित्॥ तस्य तत्सूक्तं दृष्ट्वा यमः प्रोवाच तात भयन्॥ आनीयतामरेणां प्रंगैरवन्धं हितं हिजं॥ यमस्याथ वचः श्रु
 त्वा क्षणदानीय तं हिजं॥ पुरतस्तु यामासुर्धर्मरूपधरस्य च॥ तावद्व्यं चिमानं वैघंटाघोषसमुज्ज्वलं॥ दिव्यैर्धृतैः समानीय हिजं तत्रोप
 विश्रवः॥ नीतो हिजवरः सोथयत्र देवः शचीपतिः॥ पंचनद्याश्च माहात्म्यमुक्तं सामान्यतो मया॥ महापापरतः स्तीर्णो हिजो यत्रास्थि
 याततः॥ तारयेत्स्वतंटे जंतु मृतं यायत्र कुत्रचित्॥ साकेन वप्यते देवी पंचगाद्यविनाशनी॥ भागीरथेन यानीता यथा काश्यांतपो ब
 लात्॥ भागीरथी महाभागा तारयेत्सकं जगत्॥ तथैव करवीरारव्ये क्षेत्रं पंचनदीपरा॥ आनीता स्वर्गदीपे ऋषिभिस्तु तपो बलात्॥
 भागीरथी स्वर्गेषु स्वर्नदी चोत्तरे यथा॥ पुनातिसकलं लोकमागता काशिकापुरे॥ तथैव दक्षिणे भागे करवीरपुरे श्रुते॥ पंचनद्या
 स्वर्गेषु स्वर्नदी तारयेत्तु गत्॥ ६४॥ इति श्रीपद्मपुराणे करवीरमाहात्म्ये अगस्तिलोपा मुद्रासंवादे सर्वतीर्थवर्णनं नामैकविं
 शोऽध्यायः॥ १९॥ ॥ नारद उवाच॥ इति तीर्थं द्रव्यं पल्लवे व्याख्यायाथ महा मुनिः॥ समागतो मुनिः श्रेष्ठः करवीरपुरं महत्॥ प्रविष्ट ए
 व संवीक्ष्य स्वदेहं विनायकं॥ अनुलिप्य तथा भक्त्या पूज्यं सिद्धं कर्तुं मे॥ निविद्यमोदकाभक्त्यारक्ष्यं तं विरंजनं॥ महोपसर्गवर्गेभ्य
 स्ततो नः क्षत्रमाविशत्॥ अगस्त्यदृष्ट्वा मणिकर्णिकां च सकाशिको स्वर्गतरंगिणीयुतां॥ साक्षीण पुण्यतरपुण्यकर्मणं रणां गणैः रुडा

कर ० मा ० युगोणे रिवावृता ॥ संचे लमापुत्य जले स्थले मनो विले ब माले बित प्रदु बुद्धिः ॥ संतप्य देवर्षि मनुष्य दिव्य पितृ स्तथा स्वानुहिक कर्मकाड वि
 ४९ त ॥ आनंम्यं चे न मणिकर्णिके संपूज्य भक्त्या क्षत गंध पुष्पैः ॥ श्री कुंडले शं परया च भक्त्या नला भवान्नी शिव संनिधौ स्थितां ॥ समागत आथ
 मुनिर्महेश्वरं विश्वेश्वरं प्रीतमनाः सती युतः ॥ साष्टांग मानम्य जय स्वनाम्नुदा कृत्वा बहू नृजनमारभेमहत् ॥ पंचासुते श्वसुरं सैः पवित्रे श्री
 नारिकेल प्रभवे जले परे ॥ रांधोदं के पुष्प जलेः पवित्रैः संस्नापयामास महेश्वरं सुधीः ॥ रुद्रानुवां के शतरद्विधैः स्तथा श्री रुद्रिधैः स्तथा श्री रुद्र
 सूक्तेरपिरुद्र लिङ्गं के ॥ संस्नाप्य विश्वेश्वरमादिदेवं समे च यामास तथो पचारे ॥ सुगंध पंकै रनुलिप्य लिङ्गं पत्रैश्च विल्व प्रभवे रने
 कथा ॥ सह नाम ग्रथिने श्व संवैर पूजयद्दिश्वमनो हरहरं ॥ धूपे श्वदीपैश्च तथो पहारेः शाल्य न्नयुक्ते र्वदं के घृत पुनैः ॥ नाना फले श्यापितथा
 पवित्रे स्तांबूल युक्तेः स सुवर्ण पुष्पैः ॥ नीराजने द्दीपयुते रने कथा सन्मंत्र पुष्पां जलिभिः प्रपूज्य ॥ पुनः प्रणम्यार्थ महेश्वरं मुनिस्तुष्टावभक्तिः
 प्रणयेन चेतसा ॥ अगस्त्य उवाच ॥ दिवं देव जगतां पते विभो गभंभी मभव चंद्रभूषण ॥ भूतनाथ भभीतिदार कत्वा न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥
 नीललोचन समीहितार्थ दत्ते कलोचन विरूपलोचन ॥ व्योमकेश पशुपाशनाशन त्वां न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥ चंद्रचूड मूढ धूर्जटे ह
 र-यक्षरक्ष सततं शांतन ॥ शांतशाश्वत शिवा पते शिव त्वां न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥ दिवं देव शितिकंठ शूल धृक् चंद्रोत्तर फणींद्रभूषण ॥

राम
४९

कामहृत्पशुपते महेश्वर त्वां न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥ शार्वरीरहित शर्व सर्वग स्वर्ग नारी सुरवदा वैपे र्गद ॥ अंधका सुररीपोश्च कूप दिस्त्वां
 न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥ व्यंबक त्रिपूरसूदन गर्भजाण हृन्निनयन त्रयी मय ॥ काल कूटदल नांतकांत कत्वां न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥ शोक
 रोग्रगिरि जायंते त्रिविधेनाथ विधि विष्णु संस्थित ॥ वेद वेद्य विदिता रिक्ते लंगित त्वां न तोस्मि न तवां छित प्रदं ॥ नारद उवाच ॥ स्तुते श्वं विश्वना
 थं वै घटजन्मा महामुनिः ॥ न दर्शन महानंदो न नर्त मुक्ति मंडपे ॥ धन्यो हं कृतवृत्त्यो हं मद्य विश्वेश दशीनात् ॥ काशी विरह जं दुरं व विस्मृतः कर
 वीरेक ॥ जय विश्वेश सवीत्मान् करवीर पुगागत ॥ ज्ञात्वेवं क्षत्रमाहात्म्यं सर्व जत्वं जय प्रभो ॥ मत्प्राण रक्षणं कर्तुमागतैः किंपुरे वदि ॥ भक्तवत्सल वि
 श्वेश पाहि पाहि कृपानिधे ॥ इति स्तुता महोदिवं देव्या दर्शन लालसः ॥ स निगती मुनिश्चेदेवान् पश्यन् प्रदक्षिणं ॥ योग तीर्थ सु संस्नात्वा दृष्ट्वा यो
 गेश्वरं तथा ॥ कनकार्ण्य महा कुंडे ततः स्नात्वा विधानतः ॥ अश्वरे शं वतो गता गौरं भातीर्थमागतः ॥ स्नात्वा तत्र विधानेन गौरं भां पूज्य भक्तितः ॥
 विनायकं ततो नम्यन् तत्वाच दंड पाणिनं ॥ नत्वा कामाक्षि कां देवीं वाराही तदनंतरं ॥ ब्रह्माणं च ततो नत्वा विष्णुं नत्वा ततः परं ॥ शिवं नत्वा ततः स
 म्यग्न ततो विश्वेश्वरं गतः ॥ कर्कटे शं नमस्कृत्य तथान्यानपि सर्वशः ॥ दत्तात्रेय मुनेश्चाथ पादुके शं प्रणम्य च ॥ सिद्ध विघ्नेश्वरं नत्वा सिंहवाहन मेव च
 ॥ गरुडं वाहनं देव्या स्थितं गरुड चत्तरे ॥ नत्वा चैव विधानेन तस्यैव पुरतः स्थिते ॥ देव्याश्च पादुके नत्वा प्रविष्टो मुक्ति मंडपे ॥ देव्याश्चैवोत्तर भागे महा

कर० मा० कालीप्रणम्य च ॥ दक्षिणाभिमुखं देवीमास्थितां सर्वसिद्धिदं ॥ पूजयित्वा विधानेन स्तुतिं चैकैः पद्यैः ॥ अगस्त्य उवाच ॥ दैत्यसंहारवन्नीलां म
हामायीसुरेश्वरी ॥ श्रीरुद्ररूपिणी वंदे महाकाली ततो गुणा ॥ दशवक्त्रां दशभुजां सर्वाभरणभूषितां ॥ श्रीरुद्ररूपिणी देवी महाकाली तमोगुणा
॥ त्रिंशलोचनमुक्तास्यामंजनाभां महेश्वरी ॥ श्रीरुद्ररूपिणी देवी महाकाली तमोगुणा ॥ शंखचक्रगदाशूलखड्गबाणधरां परां ॥ श्रीरुद्ररूपिणी
॥ परिघं कार्मुकं शीर्षं भृशं द्वायुधधारिणी ॥ श्रीरुद्ररूपिणी ॥ नारदः ॥ इति स्तुत्वा महाकाली ततो चैव पुनः पुनः ॥ महासरस्वतीं द्रष्टुं ततो गच्छ
न्महामुनिः ॥ दिव्याश्च दक्षिणे भागे स्थितां वैवोत्तरां सुरंवी ॥ महासरस्वतीं पूज्य नत्वा सर्वविचक्षणः ॥ महासरस्वतीं देवीं तुष्टावामितविक्रमां ॥ अ
गस्त्य उवाच ॥ अक्षमालां कुशधरां वीणापुस्तकधारिणीं ॥ महासरस्वतीं वंदे रजोरूपां विधेस्तनुं ॥ चंद्रानना विमलाक्षी विद्यादाननतां परां ॥
महासरस्वतीं वंदे रजोरूपां विधेस्तनुं ॥ हंसासनसमारूपां सितचंदनचर्चितां ॥ महासरस्वतीं वंदे ॥ सर्वसिद्धिप्रदां देवीं कमंडलुधरां परां ॥ महा
सरस्वतीं ॥ नारद उवाच ॥ महासरस्वतीं स्तुत्वा लक्ष्मीदर्शनं लालसः ॥ समागतो महाद्वारं कालं वेत्ता तस्मिन् ॥ तोषूज्यविधिवद्भक्त्या स्तुत्वा
नेतान्त्वा ततः परं ॥ गर्भागारं महादेव्या विवेशाथ महामुनिः ॥ तत्रापश्यन् महालक्ष्मीमास्ति तां पश्चिमां सुरंवी ॥ दिव्ये सिंहासने परे ज्वलन्म
णिविभूषिते ॥ चतुर्भुजां महादेवीं गदारेखादिधारिणीं ॥ भूषयंती भूषणानि कुंडलादीन्यनेकधा ॥ दिव्यनूपुरं वेषाद्भ्यां दिव्यांबरधरां परां ॥

राम
५०

मुक्ताहारसमायुक्तां कटिस्तत्र विराजितां ॥ दिव्यां गदविभूषाद्भ्यां किंकिणीजालमंडितां ॥ दिव्यमाल्यांबरधरां दिव्यगंधानुलेपनां ॥ सुस्त
नीरुशमध्यां तानितं बवरभूषितां ॥ सूर्यकोटितिरस्कारिनरवमंडलमंडितां ॥ सुस्तंती च स्रग्ध्वं प्रवालरत्नैर्वेदुर्गनीलादिमणिभूषितां
॥ नीराजितां सखीयुक्तं कात्यायिन्याः पृथक् पृथक् ॥ चतुःषष्टीयोगिनीभिः श्रामरं व्यजनादिभिः ॥ सेव्यमानपदांभोजां नीराजनविधोसदा
॥ सगणैः कालवेतालप्रमुखैर्द्वारसेवितां ॥ जयोदयस्तेर्देवैर्ब्रह्मादिभिरभिष्टुतां ॥ एवं विधामहालक्ष्मीं दृष्ट्वा नंदमुनिर्भराननामभुविफाये
नस्तीत्रमुच्चारयन्मुनिः ॥ अगस्त्य उवाच ॥ नमस्ते स्तु महामाये श्रीपीठसुरपूजिते ॥ शंखचक्रगदाहस्तैर्महालक्ष्मीर्नमोस्तुते ॥ सिद्धिबुद्धिं
नमस्ते गरुडारूढे कोल्हासुरभयं करी ॥ कोमारीं वेष्टवी ब्राह्मी महालक्ष्मीर्नमोस्तुते ॥ सिद्धिबुद्धिं करे देवी भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ मंत्रमू
र्तिसदानंदे महालक्ष्मीर्नमोस्तुते ॥ श्वेतांबरधरे देवी रत्नाभरणभूषिते ॥ जगत्त्रियजगन्नाथि महा ॥ पद्मासनस्थिते देवि परब्रह्मसरू
पिणि ॥ पद्महस्ते जगत्पूज्य महाल ॥ सर्वेशे सर्ववरं देव सर्वदुःखविनाशिनी ॥ सर्वपापहरे देवि महाल ॥ आद्यांतरहिते देवि द्यादिशक्त्य
गोचरे ॥ योगिनी योगसंभूते महालक्ष्मी ॥ स्कूलसूक्ष्मे महारौद्रे महाधारपराक्रमे ॥ महापापहरे देवि महाल ॥ महालक्ष्म्याष्टकं पुण्यं यः प
ठेदुक्तिमुक्तिदं ॥ दुःखदारिद्र्यनिर्मुक्तः सर्वाङ्कामानवाप्नुयात् ॥ इति नत्वा महालक्ष्मीं पूजाद्वययुतो मुनिः ॥ पूजयामास संप्रीत्या विधिवत्

करमा० निपुंगवः॥ पंचामृतैः सुसंस्नाप्य तथा शुद्धोदकेः पृथक्॥ नारिकेलैर्दकेः स्नाप्य नाना पुष्पैरंसेस्तथा॥ अभ्यज्य पंचकैः स्नेहे कस्तूर्यादि
 ५९ शुकरैर्मैः॥ उद्धृत्य स्नापयामास महोशैवारिभिर्मुनिः॥ श्रीसूक्तैर्लक्ष्मिस्तैश्च अवास्तैर्विशेषतः॥ महाभिषेकं कृतवान् महापुण्यजे
 मुनिः॥ दिव्यैस्तथांशुकैः पूज्य चंदनैर्विविधैरपि॥ जाती चंपकमाल्याद्यैः कुसुमैरपि पूज्य च॥ दिव्यैर्धूपैः प्रपूज्याथ रत्नदीपैस्तथैव च॥ नि
 वेद्यैर्विविधैर्भक्त्या पूजयामास निर्मितैः॥ शाल्यं नैर्वटकैः स्तेपैः धारिकाभिस्तथैव च॥ घृतपंकैस्तथा चान्यैः पायसैर्विविधैरपि॥ कित्ये
 पेयैः सचोष्यैश्च संपूज्य विधिवन्मुदा॥ दिव्य कर्पूरसंयुक्तैस्तांबूलैः सुमनोहरेः॥ फलैश्च बहुभिः पूज्य दक्षिणाभिस्तथैव च॥ नीरांज
 नैरनैकैश्च पूजयित्वा संवेमुनिः॥ सहस्रनामभिश्चैव बिल्वपत्रैः पृथक् पृथक्॥ पूजयामास विधिवत् लक्ष्मीस्तोत्रैः पृथक् पृथक्॥ मार्कंडेय
 उवाच॥ येः पूजिता महालक्ष्मीः सहस्रनामभिर्मुने॥ मुनिना तेन तानीह ममारब्धा हि महामते॥ तद्दर्शनं मुनिः श्रेष्ठ सर्वसिद्धिप्रदं मम॥
 जातं यत्पूर्वपुण्यं न महद्भाग्यं हि मामकं॥ नारद उ०॥ सुगोप्यमपि वक्ष्ये हं तव स्नेहान्महामुने॥ दिव्यानामसहस्रं हि भुक्तिमुक्तिप्रदं वृणा॥
 यन्तारं व्ययं मुनेस्तोत्रं नास्ति कायशठाय च॥ कथनीयं हि शान्ताय श्रद्धाभक्तियुताय च॥ यदोदेव्याहताः सर्वमहिषाद्या महासुराः॥ ब्र
 ह्मादिभिः कृतं स्तोत्रं न दासंतुष्टमानं मे॥ ब्रह्मणा यत्सुमारब्धा तं कुमारयमुने परं॥ तेन यत्कथितं दिव्ययोगिभिः सर्वसिद्धिदं॥ तदहं सं

राम
५९

प्रवक्ष्यामि देव्यानामसहस्रकं॥ तव स्नेहान्महाभाग तं देहैकमना श्रुणु॥ नारद उ०॥ सनत्कुमारमासीनं द्वादशादित्यसंनिभं॥ पप्रक्षु योगिनः सर्वे
 भुक्तिमुक्तिफलप्रदं॥ योगिन उ०॥ भगवन्केन मंत्रेण भुक्तिमुक्तिर्भविष्यति॥ तन्नो ब्रूहि महाभाग प्रसादं कर्तुमर्हसि॥ दारिद्र्यध्वंसनं केन केन वि
 द्याविवर्धनं॥ केन वा ब्रह्मविद्याभिः केन वा मृत्युनाशनं॥ कथं विद्या कथं सिद्धिः कथं वा सर्वसिद्धयः॥ किं मन्त्रबहुनो केन सर्वसिद्धिः कथं भवेत्॥ तत्स
 र्वं ब्रूहि नो देव सर्वज्ञोऽसि नमोऽर्कतः॥ सनत्कुमार उ०॥ साधुपुष्टं महाभागेः सर्वलोकहितार्थिभिः॥ महता मे सधर्मस्याद्यत्सदार्थरतिस्तदा॥ ब्रह्मा वि
 सुमहोदेवः महालक्ष्मीस्तुतिः परा॥ प्रोक्ता तां कथयिष्यामि दुष्टदारिद्र्यभंजनी॥ श्रीविष्णुरुषिणीदेवी भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी॥ सर्वकर्ममयी देवी सर्व
 स्तुतिपरायणा॥ सर्वकर्मफलप्रोक्ता सर्वज्ञा ऊग्रभयापहा॥ सर्वकर्ममयी देवी चतुर्वर्गफलप्रदा॥ तस्यानामसहस्रं वो भुक्तिमुक्तिफलप्रदं॥ महा
 लक्ष्मीर्भवत्स्य देवता सर्वसिद्धिदा॥ ऋषिर्ब्रह्मा भवेत्तस्य छंदो नुष्टपुत्रं तथैव च॥ भुक्तिमुक्त्यादिसंप्राप्तौ विनियोगः प्रकीर्तितः॥ ध्यानं तस्याः प्रव
 क्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदं वृणा॥ सर्वसिद्धिर्मेहा लक्ष्मीः स्त्रियुणा परमेश्वरी॥ लक्ष्म्या लक्ष्यस्वरूपा सा व्यापकत्वं व्यवस्थिता॥ मातुलिंगंगदां स्वेष्टं पा
 नपात्रं च बिभ्रती॥ नागं लिंगं च योनिं च बिभ्रती चैव मूर्धनि॥ स्वर्णाभा दिव्यवर्णा च सर्ववर्णयुता सती॥ सर्वसिद्धा महालक्ष्मीः सर्वचिन्मनोह
 रा॥ शतमादौ ज्ञानं चांते मूलं ज्ञेयार्थसिद्धिदं॥ नाम्ना मष्टसहस्रारं मध्ये स्तत्र मिदं जेयन्॥ इति श्रीपद्मपुराणे करवीरमाहात्म्ये विंशोऽध्यायः॥ ॥

कर० मा० ॥ सनत्कुमार उवाच ॥ महा लक्ष्मीर्महा काली महा कन्या सरस्वती ॥ महा सरस्वती देवी भक्तानुग्रहकारिणी ॥ नित्या सरस्वती नित्या नित्यानेश
 निरंजना ॥ नित्य प्रकाशिनी देवी स्व प्रकाशस्वरूपिणी ॥ त्रिपुरा भैरवी नित्या हंसा वागीश्वरी शिवा ॥ वाङ्मन्त्रा च महारात्रिः कालरात्रिस्त्रिलोच
 ना ॥ महा काली कपालीसा महोगोरी तिलोत्तमा ॥ काली कराली विक्रान्ता कामाक्षी कामदाशुभा ॥ चंडिका चंडरूपा च चासुंडालिङ्गधारिणी ॥ त्रैलो
 क्य विजया देवी त्रैलोक्य विजयोत्तमा ॥ सिद्ध लक्ष्मीर्महा लक्ष्मीर्मोक्षमार्गप्रदायिनी ॥ उमा भगवती देवी चंडी दाक्षायणी पुरा ॥ प्रत्यंगिरा परा वे
 ला लोकमाता हरिप्रिया ॥ पावनी चरमं देवी ब्रह्मविद्या प्रदायिनी ॥ अरूपा बहुरूपा च चिद्रूपानंतरूपिणी ॥ शक्तिदा पुंजिका पंक्तिर्भुक्तिमुक्तिप्र
 दांबिका ॥ गायत्री सारव्य संभूता सावित्री प्रणवामृता ॥ देवमाता सुरेशानी देवगर्भालिका धृतिः ॥ सारव्य जाति क्रिया व्यक्तिः प्रकृतिर्मोहनी मही
 ॥ यज्ञविद्या महाविद्या उमाविद्या विभावरी ॥ ज्यातिष्मती महा माता सर्वमंत्रफलप्रदा ॥ दारिद्र्यं सिनी देवी हृदयग्रंथिभेदिनी ॥ सहस्रादि
 त्यसंकाशा चंद्रिका चंद्ररूपिणी ॥ अकारादिभकारांतामातृका वर्णरूपिणी ॥ समाशांता च सावित्री गायत्री प्रणवाक्षरा ॥ शाकंबरी वैष्णवी
 च सर्वदेवनमस्कृता ॥ नवदुर्गा विशालाक्षी करवीरनिवासिनी ॥ कुब्जिका कोलिका शास्त्रीवीणा पुस्तकधारिणी ॥ सवशक्तिस्त्रिशक्तिश्च ब्रह्म
 विष्णु शिवात्मिका ॥ इडापिंगलमध्यस्था मृणालतंतुरूपिणी ॥ यज्ञसेना ध्रुवादीक्षादक्षिणा सर्वमोहिनी ॥ अष्टांगयोगिनी देवी निर्बिजध्यान

राम
 ५३

गोचरा ॥ सर्वतीर्थस्थिता सर्वभूषणं निवासिनी ॥ वेदशास्त्रब्रह्मरूपा षडंगपदविक्रमा ॥ शिवा धात्री शुभानंदा यज्ञकर्मस्वरूपिणी ॥ व्रतिनां
 मोनिका देवी ब्राह्मणी ब्रह्मचारिणी ॥ एकाक्षरपरा तारा तारका भयभंजनी ॥ ऋतं भरा निराधारा निराकाराधिकाक्षरा ॥ राका च क्रूरभावा च
 पूर्णमास्या महाद्युतिः ॥ शिनावाली विशालाक्षी रक्षोघ्नी पुष्टिकारिणी ॥ दुष्टविद्राविणं देवी सर्वोपद्रवनाशिनी ॥ जया च विजया चैव जयं
 तीचा पराजिता ॥ युद्धावहामहा देवी सर्वभूतानिवासिनी ॥ अयुता युद्धरूपा च प्रशांता सर्वरूपिणी ॥ समुद्रवसनैशानी ब्रह्मांडश्रीणि मेख
 ला ॥ पंचवक्त्रादशभुजा शिखरदिक सन्निभा ॥ शारदा शांकराधारा सर्वेशस्त्रास्त्रधारिणी ॥ गंगा सरस्वती वेणी यमुनानर्मदा तथा ॥ रक्ता
 पीता सिता शर्वा सर्ववर्णानिरीश्वरी ॥ गुर्वृका त्यायनी शुभा संसारार्णवतारिणी ॥ कपिला कर्णिका शोणामल्लिकानवमल्लिका ॥ कोशिकी
 चक्रया देवी सबला चक्रिका स्थिता ॥ सर्वभक्त्यात्मिका पंक्तिविभक्तिविजयात्मिका ॥ दिग्वासा वनवासा च कर्बूची का क म लोड्वा ॥ श्रीसूक्त
 लक्षणा देवी दुर्गा सूक्तप्रबोधिनी ॥ श्रद्धामेधा धृतिः प्रज्ञा धारणा शांतिरेव च ॥ श्रुतिस्मृति धृतिर्धन्या बधिरोष्ठी मनस्विनी ॥ विभक्ता वैष्णवी
 माया सर्वमाया प्रभंजनी ॥ माहेंद्रा मानपुष्टांगी माहेंद्रा तालरूपिणी ॥ भारती कमलाभाषा पद्मा पद्मा च तीप्रिया ॥ गोचमी गोमती गोरी नर
 हंस प्रवाहिणी नारायणी प्रभाधाराजा ह्रवी शंकरात्मिका ॥ व्याघ्रचर्मपरीधाना नागयज्ञोपवीतिनी ॥ निर्मोसा भस्मदिग्धा गीब्रह्मकंकालरू

कर० मा० पिणी॥विशीर्णाचविशालक्ष्मीछायादेवीसुरेश्वरी॥चित्रघंटारत्नंदाश्रीमालिनीमनुसंभवा॥स्तंभिनीस्तोभिनीवीणाभामिणीवारि
 णीकृतिः॥मोहिनीद्वेषिणीघोरा रुणरूपिणी॥रुंद्रेकादशिनीपुण्याकल्याणीलाभकारिणी॥देवदूतीमहादूतीस्वप्नदुर्गाष्टभैरवी॥
 सूर्यचंद्रार्धमात्रासाग्रहनक्षत्ररूपिणी॥विंदुनादकलातीताविंदुनादकलात्मिका॥उषानादुर्जयाकाराकलाषोडशसंयुता॥काश्यपी
 कमलादेवीनाभिचक्रनिवासिनी॥हृदाधारस्थितागुह्येदेविकाचक्ररूपिणी॥आदित्याशार्वरीशुभाशुभासुरनिबहिणी॥त्रिशिरवा
 विशिखाशुभाकर्मनिर्मुक्तकारिणी॥आदिलक्ष्मीगुणाधाराशुद्धब्रह्मात्मिकाबला॥रुतब्रह्मसुरवाधारासर्वचित्रस्वरूपिणी॥मृतसं
 जीविनीदेवीकामिनीकामवर्जिता॥निर्वाणभाग्यदादेवीहंसिकाकोशिकीक्षमा॥अच्छिद्यागुणिनीवेदानिर्गुणारवंडितासदा॥सौमिनी
 देवबीजारव्याशवलाचक्रधारिणी॥दंडिनीमुंडिनीव्याघ्रीशंखिनीसोमसंमता॥सोत्रामणीसदानंदापंचबाणप्रभंजनी॥बाणाशो
 कसहस्राक्षीसहस्रभुजपादुका॥संध्यावलीत्रिसंध्यारव्याब्रह्मांडमतिरूपिणी॥राज्ञिकारलमालाचकामधेनुर्युक्कमा॥चिंतामणी राम
 रूपादेवीकर्णिकास्पर्णभूषणा॥अश्वत्थावारुणीसेनाकाशिकाकामभंजनी॥पंचप्रणवरूपाद्याकांताकाम्यतरानसा॥मंत्रब्राह्मणविद्या ५३
 चनादरूपाहविष्मती॥अथर्वणाश्रुतिःश्रुत्याकल्पनावर्जितासती॥सज्जोत्येनीप्रमोभैत्रीप्रकृतिःपार्वणासती॥अवर्णीपंचवर्णाचमुवर्णी

भुवनेश्वरी॥त्रैलोक्यमाहिनीविद्यासर्वाधाराक्षरेश्वरी॥हिरण्यवर्णाहरिणीसर्वोपद्रवभंजिनी॥केवल्यपदवीलेखासूर्यमंडलसंस्थिता॥
 सर्वसिद्धांतमार्गस्थावर्णावर्णविवर्जिता॥शिवरूपासंहरीसर्वसंहारकारिणी॥चक्रिकाचक्रमार्गस्थाचक्रमार्गप्रवर्तिनी॥कौलिकीचक्रेशी
 चपक्षिणीपंक्तिपावनी॥सुलभापोरुषीपुष्टिःसर्वसत्प्रसूतिका॥अर्धनारीश्वरीदेवीसर्वविद्याप्रदायिनी॥पार्वतीपोरुषीविद्यासर्वोपनिषदास्थि
 ता॥त्रिकालदानदारांतानंदिनीकमलासना॥रक्षाशोतिर्युथोदेवीगंधर्वगंधवाहिनी॥अचिंत्यलक्षणगोत्रीनामजात्यादिवर्जिता॥सप्तमात्राप
 रिच्छिन्नाकेवल्यज्ञानदीपिका॥व्योमकेशाखिलाधारापंचकोशाविलक्षणा॥पंचकोशास्त्रिकोदेवीपरब्रह्मात्मिकाभृशं॥जयाजराजयंतीचलोकमा
 ताप्रसूतिका॥वाग्देवीभारणाकांतासर्वसामाव्यसंस्थिता॥अष्टांगाचचतुषष्टीगणिकाविद्ययार्जिता॥कालिंगीकर्षणाश्यामापक्षिणीकिंनरेश्वरी॥
 केतकीमल्लिकाशोणावाराहीचधराधरा॥नारसिंहीमहोद्यास्याप्तकानांमृत्युनाशिनी॥अंतर्बहिस्थितालक्ष्मीजरामरणनाशिनी॥त्रिघंभ
 कांमहामारीसोमसूर्याग्निलोचना॥अदितिर्देवमाताचसुमित्राचसुयोनिका॥अष्टप्रकृतिरिष्टाचविष्टाविकृतिःकृतिः॥दुर्भिक्षधंसिनी
 देवीसीतासत्यस्वरूपिणी॥रव्यातिश्रुतार्गवीदेवीदेवयानातपस्विनी॥श्राकंभरीमहाघोरागरुडोपरिसंस्थिता॥शिवस्थाय्याग्रपादेवीवा
 युवंगातिभीषया॥अकारादिक्षकारांतासर्वविद्याधिदेवता॥मंत्रव्याकरणाकाराज्योतिःशास्त्रस्वरूपिणी॥इडापिंगलमध्यस्थासुषुम्ना

कर० मा०

५४

नाडिभेदिनी॥ कालचक्रप्रयुक्तास्याकालचक्रप्रवर्तिनी॥ वैशारदी मतिर्ज्येष्ठाश्रेष्ठवैसर्वदीपिका॥ वैनायकी वरारोहाश्रीणीमौलीचव
र्बरा॥ जृम्भिणीजृम्भिणीजृम्भागणिकापरा --- ॥ शरभाचंद्रिकानंदासर्वव्याधिप्रभेषजा॥ दिवकी देवसंकाशावारिधिः करुणाकरा॥ शंभ
वीसर्वसंपन्नासासर्वपापप्रभंजिनी॥ एकमात्राहिमात्राचत्रिमात्राचतथापरा॥ अर्धमात्रातथासूक्ष्मास्वगम्याचतथापरा॥ एकवीराविशे
षारव्याषड्गोमथनिस्त्रिनी॥ निष्क्रम्यानिष्फलालोकाज्ञानकर्मात्मिकागुणा॥ सुसांद्रानंदसंदोहाव्योमंकेशानिरूपिणी॥ गद्यपद्यात्मिका
वाणीसर्वलंकारसंयुता॥ सामवेदपदन्यासासंस्कृतासत्कृतंबरा॥ षट्कर्कशकारासर्वतर्कविचर्जिता॥ आदित्यवर्णास्वर्णाभातप
सः पररूपिणी॥ ब्रह्मण्याब्रह्मसंतानावासवत्याजनेश्वरी॥ पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रांगमिश्रिता॥ विदवेदवतीसर्वहंसविद्या
धिदेवता॥ विश्वेश्वरीजगद्धात्रीजगन्निर्वाणकारिणी॥ नारायणीमहादेवीसर्वसत्प्रवर्धिनी॥ हिरण्याबदुरूपासाहिरण्यपदसंभवा॥
कैवल्यपदवीपुण्याकैवल्यपदगोचरा॥ ब्रह्मसंपत्तिरूपासाहिरण्यपदसंभवा॥ भरणान्तरणाधारासर्वलोकप्रवर्तिका॥ एकाक्षरपरायुक्ता
सर्वदोषप्रभंजनी॥ याशंकुशधरोदेवीवीणावादाक्षस्तुत्रिका॥ कपालिनीमहादंष्ट्राभृकुटीकुटिलानना॥ एकसूर्तिस्त्रयीधारामधुंकेठभं
जिनी॥ सर्वावासासुवासाश्चबह्वतीजगतीसमा॥ छंदस्त्रिष्टुप्प्रतिष्ठाचकल्याणीरक्षणात्मिका॥ शिल्पविद्याश्रयादेवीसर्वतोभद्र

राम
५४

कारिणी॥ अचिंत्यलक्षणात्याभासिसूत्रभाष्यनिबंधिनी॥ सर्वविद्यार्थसंपत्तिः सर्वशास्त्रार्थमातृका॥ अकारादिक्षकारांतामातृकाच
लिपिक्रिया॥ स्वाहास्वधास्वरूपाचरन्तीत्राक्षरनिरूपिता॥ त्रयीविद्यामदानंदात्रयीविद्यासदाशिवा॥ सर्वज्ञासर्वसाक्षीचप्रसन्नाचचराचरा
॥ अणिमादिगुणोपेतापराकाष्ठापरागतिः॥ हंसयुक्तविमानस्थाहंसरूढाशशिप्रभा॥ भवानीवासनावितिः प्रकृतिकामलामला॥ तंत्रीतंत्री
विचित्रांगीव्योमंगंगाचलिप्रिया॥ वारुणीवारुणीवेश्याऋग्यजुःसामरूपिणी॥ महानंदनदीपुण्यागंगापुण्यागनाश्रया॥ समाधिधीरणाध्ये
याश्रोतव्याश्रोत्रियाष्टुणिः॥ रामप्रियामहादेवीद्युपसर्गाभुजारुणा॥ निपातारुंधतीजंघासर्वमाताविशेषणी॥ आसीनाचशयानाचतिष्ठती
धावतीतिचा॥ लक्ष्मीरलक्ष्मीरूपाचस्वरूपागणिकाकृतिः॥ एकरूपातपोरूपासुररूपाचतथाकृतिः॥ समासतद्धिताकाराविभक्तिर्व्यजनात्मिका॥ स
राकारानिराकारास्त्रियोत्पत्तिविशेषिता॥ गंगीरागहनागुद्याओगलिंगागधारिणी॥ शेषवासुकिर्विश्रान्ताब्रह्मांडफलचंचला॥ करुणारस
संपत्तिः कीलकामंत्रकीलका॥ शक्तिबीजात्मिकाशचीमंत्रामंत्रफलात्मिका॥ आग्नेयीपार्थिवीवाय्वीवारुणीव्योमकीननुः॥ सत्यज्ञानात्मिका
नंताब्राह्मीदेवीसनानी॥ अविद्यावासिनीमायाप्रकृतिर्मोहिनीतिचा॥ शक्तिराधारशक्तिश्चिच्छक्तिश्चातिशक्तिया॥ चक्रारोद्धीमहामारीमानी
चीमानरूपिणी॥ वीराविराजमार्गस्थासर्वमार्गप्रदायिनी॥ त्रिकालज्ञानसंतानात्रिकालज्ञानदायिनी॥ जाड्यामहामृडानीचभवानीभवभंजनी॥

क० मा० नानाज्ञप्तिः स्मृतिः प्रज्ञाधात्रीदेवी त्रिलोचना ॥ परचित्तविधानज्ञा विशेषगुणसंश्रया ॥ हिरण्यकेशिनीदेवी ब्रह्मसूत्रविचक्ष
णा ॥ एकाद्युतपर्यन्तावर्णामात्रात्मिका परा ॥ मधुयज्ञामधुमती मधुनासामधुप्रिया ॥ माध्वीदेवी महाभागस्त्रिधांगी चतुरसि
नी ॥ ब्रह्मविष्णुशिवमध्येया ध्यातव्या च विशेषतः ॥ नाभौ वह्नि शिखाकारालेखां चंद्रसन्निभा ॥ भ्रूमध्ये भास्कराकारमुंडकं दृष्ट
दिस्थिता ॥ कृत्तिकाघुसंस्थाना काशिकामात्मिकात्मिका ॥ विद्याविद्यात्मिकादेवी पंचभूतात्मिकाक्षया ॥ सर्वमंत्राक्षराबीजा स
र्वकामप्रदायिनी ॥ ब्रह्मांडगर्भणीदेवी सप्तावरणमातृका ॥ वैराजपुरुषाभद्राकुमारी कुलिशात्मिका ॥ अचलाविचलादेवी शि
वदूती शिवात्मिका ॥ हिमसंध्यादिसंस्थाना कावेरी रश्मिसंस्थितिः ॥ योगनिद्रामहानिद्रा च निताराजताश्रया ॥ द्वा सुपर्णा भिधा
रंगा सर्वकामार्थदायिनी ॥ अजघाना मया विद्यामहाकृष्णी सरस्वती ॥ प्रासोदेकाक्षरी देवी जीवं जीवितमातृका ॥ आसुरीराक्षसी
देवक्याणीकल्याणकृतिः ॥ पंचसामात्मिकां देवी सप्तसामात्मिका तथा ॥ उद्गीथापासना रूपायं चाग्निविद्यसाकृतिः ॥ त्रैतायि
चिह्ननाचापि सर्वविद्येश्वरी तथा ॥ भक्तिलक्ष्म्यामहादेवी ज्ञानेनापि विशेषतः ॥ विदशास्त्रप्रदा देवी ज्ञानेनापि विशिष्यतः ॥ सर्व
रक्षामहामाया त्रिपिदेवनमस्कृताः ॥ अष्टाष्टकमहारूपा प्रत्यक्षातिप्रमातृकां वै वेदशास्त्रप्रदा देवी ज्ञानेनापि विशिष्यतः ॥ विदशा

५५

रूपप्रमादेवी मिथ्या प्रपंचवादिनी ॥ सत्यप्रपंचवादाख्या विशोकाशोकनाशिनी ॥ भौतिकाभूतसूक्ष्माद्यात्याक्षिभूता दिदेवता ॥ अपि
लोदधिपंचारव्यापंचारव्यापंचसंहिता ॥ उद्गाहिणी कलावेद्याचेतनाचिन्तरंजिनी ॥ एकसंख्यापराधीता संख्या संख्येयरूपिणी ॥ समुद्रव्यो
ममध्यस्थव्यो मबुद्धिसमाश्रिता ॥ वीणा सरस्वतीदेवी वैद्यविष्णुसंभवा ॥ बलित्रयसमायुक्ता भारती भरताश्रया ॥ शब्दब्रह्मात्मिका
देवी ज्ञानब्रह्मपरात्मिका ॥ ज्ञानब्रह्मेश्वरीदेवी ब्रह्मकेवल्यरूपिणी ॥ कालिकेयी महारावामहोद्धिजलाश्रया ॥ वाड्याग्निमुखदेवी
योगिनी योगदायिनी ॥ महाभूतामहामाया महाविद्याप्रदायिनी ॥ पंचभूतमहाग्रासी पंचभूताधिदेवता ॥ सर्वप्रमाणसंपत्तिः सर्वा
पदनिवारिणी ॥ ब्रह्मांडबहिरंतस्था वर्णमात्राधिदेवता ॥ महामाता महाभोक्त्री मंगलाचसमाश्रया ॥ आर्याशिवकरादेवी प्रवराव
रहेतुकी ॥ हेतुकी हेतुमाला च त्रिशिरवा पंचलोचना ॥ सर्वो गसमदाचारा मन्युहास्वपरंपरा ॥ गीता गायत्रा च चंद्राभा सर्वोत्तर्ज्यतिरू
पिणी ॥ सामीका सामगासामी वीरभद्रा जनाश्रया ॥ जीवयंती महातारा रावणीतरणी हिता ॥ ज्योतिश्चक्रसमासौ मासूर्यग्निसन्नि
भा तथा ॥ अर्द्धचंद्रोद्धुसदंष्ट्रा ब्रह्मार्कवह्नि संस्तुता ॥ सप्तजिह्वा महाजिह्वा महापापप्रभंजिनी ॥ महोत्सावमहोत्साहमहाभक्ता

क० मा०

५६

धिदेवता॥ भुवनज्ञानसंपन्नाभवताकारसंयमा॥ शाश्वताशाश्वतीलोला लोकानुग्रहकारिणी॥ सरसीमानसीहंसीहंसलोकप्र
दायिनी॥ योगमुद्राकराबंधाभानुकोटिसमप्रभा॥ लोकपुण्यामहारेवाहीष्टकाद्याधिहारिणी॥ सर्वसंकरदोषघ्नाग्रहोपद्रुपनाशिनी
॥ कलिदुःखप्रशमनीवृहदारिद्र्यभंजिनी॥ सर्वदेवनिवासारव्याभामरीभ्रमरस्वना॥ यक्षिणीडाकिनीदेवीगृहकलिविभंजिनी॥ का
किनीलाकिनीचैषाषडाधाराधिदेवता॥ गौणिकालाक्षिणीमुख्याजापन्यानृतवर्जिता॥ अविद्यायावनीमायाचेतनाचिन्तरंजिनी॥
वासवीवसुरुपासादिव्यरूपपरिछदा॥ छंदसीछंदरूपासामंत्रसुखंदभैरवी॥ नरमालानराशंसीनिःशेषग्रहरूपिणी॥ सदानंदासदाकारा
निष्पंचानिराश्रया॥ सत्ताराध्यामारामारमणीमृत्युभंजिनी॥ ज्येष्ठाकाष्ठाधनिष्ठाचलक्ष्मीगर्गगुणाश्रया॥ मैत्रेयीमित्रविंदाचशेषाशि
वकुलाश्रया॥ वाराणस्यास्थितादेवीमृत्युंतैवेवयुक्तौ॥ अंतर्बहिर्वारणसीदायिनीदानशीलिनी॥ सर्वज्ञानमयीदेवीसत्यज्ञानमयीशुभा॥
उत्पत्तिस्थितिसंहारहेतुरूपाजयेचिच॥ नमस्तेस्तुमहादेवीनमस्तेस्तुमहेश्वरी॥ नमस्तेसर्ववेदानांमातर्नित्यंशिवेक्षिणी॥ सर्वज्ञेसर्वजन
नीसर्वभक्तार्तिभंजनी॥ सिद्धलक्ष्मीमहाकालीमहालक्ष्मीर्नमोस्तुते॥ सद्योजातादिपंचाग्निरूपेपंचकपंचके॥ सिद्धलक्ष्मीमहाकाली॥ ऋष

५६

जुःसामवेदारव्यब्रह्मविष्णुशिवात्मिके॥ सिद्धलक्ष्मीमहाकाली॥ शब्दब्रह्ममयब्राह्मिपंचभूतात्मिकेपरे॥ सिद्धलक्ष्मीमहाकालीमहा॥
पंचपंचात्मिकेभूतेपंचेद्रियविवर्जिते॥ सिद्धलक्ष्मीमहाकाली॥ सत्यज्ञानात्मिकेनेतेनित्यानंदप्रदेशिवे॥ सिद्धलक्ष्मीर्म॥ स्वयंप्रकाशानित्या
रव्यप्रकाशकालरूपिणी॥ सिद्धलक्ष्मीर्म॥ सृष्ट्यादिकारिणीदेवित्युत्पत्त्यादिप्रभेदिनी॥ सिद्धलक्ष्मीर्म॥ शांकरिवैष्णवीब्राह्मीमूलप्रकृतिरीश्व
री॥ सिद्धलक्ष्मीर्म॥ सद्योजातेवामंदेवेअंधारेपुरुषेनिशि॥ सिद्धलक्ष्मीर्म॥ अविद्यापटलध्वंसिविद्याहयविनाशिनी॥ सिद्धलक्ष्मी॥ नवकोटिस्व
नेभावेचामुंडेश्वरी॥ सिद्धलक्ष्मी॥ अष्टादशकोटिभेदेवैष्णवीलोकधारिणी॥ सिद्धलक्ष्मी॥ अनंतकोटिभेदेविब्राह्मीदेवीतत्कीर्त्यते॥ सिद्ध
लक्ष्मी॥ लक्ष्यलक्ष्यस्वरूपेयंव्यापकत्वेव्यवस्थिता॥ सिद्धलक्ष्मी॥ परमात्मायथातद्देकेवविविधास्थिता॥ सिद्धलक्ष्मी॥ प्रयोजनवशा
त्तुक्तिकेवल्यविधिदास्थिता॥ सिद्धलक्ष्मी॥ सर्वमंगलमांगल्येशिवेनारायणप्रिये॥ सिद्धलक्ष्मी॥ दुष्टविद्राविणीदेवीदुष्टदारिद्र्यभंजनी
॥ सिद्धलक्ष्मी॥ उमेदेवीनमस्तेस्तुदेविप्रणवसंस्थिते॥ सिद्धलक्ष्मी॥ सनत्कुमार उ०॥ एवंस्तुतामहालक्ष्मीः श्रीसूक्तेनापि संते॥ हि
रण्यवर्णमित्यादिश्रीसूक्तेनापि पूजिते॥ एवंस्तुतामहालक्ष्मीब्रह्मविष्णुमहेश्वरा॥ ग्राह्यंभीरयावाचादर्शयंतीस्वकांतनुं॥ श्रीदे

ब्रुवाच॥ श्रुणु ध्वं देवं देवेशा ब्रह्मविष्णु महेश्वराः॥ वरं ददामि वृत्ताहं स्तवेनानेन कांक्षितं॥ दिवा उचुः॥ आद्या सर्वा परास्माकं त्वं तथैव
महेश्वरी॥ उत्पत्तिस्थिति संहारं हेतुभूता पराश्रया॥ अभिन्नरूपमस्माकं ईश्वरेण महास्तुते॥ अयमेव वरोस्माकं ईश्वराभेदलक्षणः॥
सनश्चास्तु महालक्ष्मी किमन्येन वरेणनः॥ पठतां शृण्वतां स्तोत्रं वरमेतं प्रयच्छ च॥ दुष्टविद्रावणं चैव दुष्टदारिद्र्यभंजनं॥ आयुष्यं
तथारोग्यं सर्वापदि निवारणं॥ अणिमादिगुणैश्चर्यं जातिस्मरणमेव च॥ वाराणस्यां च मरणं स्वच्छंदमरणं तथा॥ सर्वज्ञत्वं तथा भ
क्तिवीतरागीत्वं मेव च॥ स्वाराज्यायुष्यमर्यादो वैराज्यपदवी तथा॥ ईश्यात्रयनिर्मुक्तिः साम्राज्यपदवी तथा॥ किमत्र बहु नोक्तेन तारक
ब्रह्मणः परं॥ उपदेशं तु देवेशि प्रसादं कर्तुमर्हसि॥ सनत्कुमार उवाच॥ एवं हि संस्तुतां देवी महालक्ष्मीं महेश्वरीं॥ त्रिसूक्तिशक्तिरूपेण क
नकां वरधारिणीं॥ क्षणादंतर्हि तां देवीं त्रयाणां मेव यश्च तां॥ अपि यूयं महाभागा योगिनः शांत्यमानसाः॥ नामाष्टकसहस्रं वै जप
ध्वं सार्वकालिकं॥ दारिद्र्यं भयं गश्च नश्येत्तेनात्र संशयः॥ अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां च व्रते स्थितः॥ योर्णमास्याममावास्या विशे
षेण प्रकीर्तयेत्॥ सर्वान्कामानवाप्नोति यो नित्यं प्रयतः पठेत्॥ शतमादौ शतं चांते मूलं जप्त्वा पठेदिदं॥ देव्यानामसहस्रं वै भुक्तिमुक्तिः

लप्रदं॥ मूलमंत्रं कथिष्यामि सुगोप्यं मर्षिवै मुने॥ अष्टमात्यथ मंत्रं चैव सप्तमाच्च द्वितीयकं॥ अथर्वस्वरसंयुक्तं सकलानां दभूषितं॥ एत
त्पिंडीकृतं बीजं महालक्ष्म्याभिधानकं॥ आदौ पिंडीकृतं बीजं विनिक्षिप्य ततः परं॥ महालक्ष्मीपदं चैव चतुर्थं तं ससुद्धरेत्॥ पुनरंते च द्वी
जं नमः पल्लवं संयुतं॥ शिरोयुक्तं जपेन्मंत्रं मूर्त्तिध्यानमन्वितं॥ कृत्वा चादौ पुनश्चर्यं सहस्रं तु त्रयोदश॥ मंत्रेणानेन यः स्तोत्रं संपुटीकृत्य
यः पठेत्॥ सकामः सकलान्कामान्निष्कामो मोक्षमाप्नुयात्॥ अष्टोत्तरशतं चापि नित्यं मंत्रं जपेन्नरः॥ छंदस्त्रिष्टुप्कृषिर्ब्रह्मा महालक्ष्मी
चंदेवता॥ बीजेनाद्येनैवेत्यासंप्रकुर्वीत यथाविधि॥ षट्पल्लवयुतां नैव हृदयादिषडंगकं॥ अरिमित्रादिदोषोपि नास्त्यत्र मुनिपुंगव॥
सिद्धमंत्रमिदं प्राहुः सनकादिमुनीश्वराः॥ गुरोर्गुरुवात्सल्येनान्यथा सफलं भवेत्॥ सप्तजन्मनि दारिद्र्यं स्तोत्रपाठाद्दिनश्यति॥ कु
लेन जायते तस्य दारिद्र्यं कलहादिकं॥ महापातकसंभूता व्याधयश्चापि दारुणाः॥ नश्यंति सकलास्तस्य स्तोत्रपाठरतस्य च॥ महा
लक्ष्म्या महादेव्या नाम्नामष्टसहस्रकं॥ सर्वसंपत्त्यदं चेदं ब्रह्मणारचितं पुरा॥ यस्य दंपुस्तकं गेहे तिष्ठेत्कलक्ष्मी सदा ध्रुवं॥ नतत्राग्निभयं
घोरं सर्वचोदरादिकं तथा॥ यश्चैतत्पूजयेन्नित्यं भक्त्या वै पुस्तकं बुधः॥ तस्य सुष्टं भवेन्नित्यं त्रैलोक्यं सचराचरं॥ जायते पशवं पुत्राध

